ATEITIS

Nr. 6 1932

MĖNESINIS MOKSLEIVIŲ ŽURNALAS

TURINYS

	Pusl.
Prof. P. Kuraitis, Svarbieji mokslus einančio jaunimo rūpesčiai	273
Juozas Lingis, Pavasario elegija	281
F. Breimeris, Kryžkelėj	282
K. Žirgulis, * * *	282
Prof. St. Šalkauskis, Vykdomojo ateitininkų vajaus reikalu	283
N. V. Gogolis, Paltas	306
A. Filis, Gogolis ir jo novelė „Paltas“...	319
A. Mankūnas, Vytauto Didžiojo Universiteto Studentų Ateitininkų Sąjungos dešimtmetis	324
D. Bartkus, Mokykimės fotografuoti	328
Apžvalga	333
Knygos	336
Mūsų veikimas	337

„ATEITIES“ { Redakcija ir Administracija: Kaunas Laisvės Alėja 3, Telef. 26-76

„Ateities“ kaina: Lietuvoje metams 15 lt., pusm. 8 lt. Moksleiviams: metams 6 lt., pusm. 3 lt. Užsieny: metams 20 lt., pusm. 10 lt. Moksleiviams perpus pigiau. Atskiras num. 1,75 lt.

ATITAISYMAS

Prof. St. Šalkauskio „Estetinės ateitininkų ideologijos“ projekto (tilpusio „Ateities“ Nr. 5) III skirsnio „Kūrinio lytis ir turinys“ (219 p.) trečioji eilutė turi būti tokia: „žmogiškai reikšmingos idėjos išreiškimas dailiąja lytimi sudaro“. To projekto VI sk. „Aesthetica perennis“ (221 p.) praleista ketvirta ir penkta eilutė: „patyrimais ir sugeba atliepti visiems racionaliems naujovės reikalavimams žengiant į ateitį“.

VISIEMS „ATEITIES“ SKAITYTOJAMS IR PLATINTOJAMS

Siunčiame paskutinį š. m. „Ateities“ I pusm. n-rį. Visus pusmetinius pr-rius ir platintojus prašome nepamiršti panaujinti pr-tą ir š. m. II-ajam pusmečiui. Taip pat prašome, kas dar nėra atsilyginę, ilgai nedelsiant atsilyginti.

Š. m. „Ateities“ 7 Nr. išeis tuojau po vasaros atostogų.

ATEITIS

Mėnesinis moksleivių žurnalas

6 Nr. 1932 m. birželio mėn. XXII

Prof. P. Kuraitis

Svarbieji mokslus einančio jaunimo rūpesčiai

Visų tautų ir visų kraštų susirūpinę visuomenės labu ir ateitimi žmonės daug deda pastangų, kad jaunoji karta geriau suprastų savo visuomeninius uždavinius, kad išugdytų ji savyje pakankamai entuziastingo kilnumo, drąsaus, energingo noro ir galingo pasiryžimo imtis sutartinai, jautraus atsakomingumo dvasioje vertingų žygių ir ištvermingų darbų. Jei šitaip bendrai žiūrima į jaunimą, tai juo labiau ypatingų vilčių dedama mokslus einančioje jaunuomenėje. Iš tikro, sumanių, kompetentingų, kilnių idealų tarnybai karštai ir uoliai atsidėjusių, energingų, drąsių, gyvai atsakomybę jaučiančių ir sutartinai, drausmingai bei ištvermingai dirbti sugebančių jaunų inteligentų priaugimas — tai be galo svarbus dalykas kiekvienai tautai kiekviename laikotarpyje. Ypač tai be galo turi rūpėti mūsų mažai, o taip didelių pavojų apsuptai tautai ir šiais taip sunkiais visokeriopų krizių laikais.

Bet sunkūs laikai — tai karžygių laikai! Istorija juk moko, kad ne visuotinės ištaigingos gerovės ir ne lepinančio bei migdančio pertekliaus laikais dažniausiai daromi deciduojantieji žygiai rimtos pažangos keliais. Taip! Erškėčiuoti, kliūtimis apstatyti, grubūs pasiaukojimo takai veda paprastai į tikrą nupelnytą garbę ir atskirus asmenis ir visuomenes.

Malonu, labai malonu pastebėti, kad mūsų besimokinančio jaunimo tarpe yra taip daug ateičiai žadančio, nepaprastai gražios, taurios, drąsios sielos jaunimo. Yra juk mūsų tėvynėje jaunuolių, ir tai šimtų ir tūkstančių eilės, kuriuos*) sutinkamos kliūtys, atsimušusios į tvirtą jų sielų garbingumą, tik dar labiau juose sužadina kilniais, galingais pasiryžimais besireiškiančią energiją sutartinai dirbti toms idėjoms, kurios tik vienos taip giliai, taip vertingai tegali įprasminti ir darbą ir gyvenimą. Aukš-

*) Kas čia rašymo trumpumo dėliai sakoma apie jaunuolius, tas visur tinka ir jaunuolėms.

tyn širdys (sursum corda)! su tiesios sąžinės optimizmu taip drąsiai skatina vieni kitus nenugalimos dvasios tvirtai susijusios pasiryžėlių grandinės, kai jiems grasoma bausmėmis už tai, kad jie nori garbingai nešioti kataliko vardą, ištikimai atlikdami ir privačiame ir viešame gyvenime kataliko pareigas, kad tokiu būdu jie nori religinių bei dorovinių jėgų stiprumo pagalba išugdyti savyje tyresnę, karštesnę ir veiklesnę tėvynės meilę ir turėti didesnių bei kilnesnių išgalių ir akstinų pasiaukojančiai visuomenės labui tarnybai.

Malonu tad, prasminga ir garbinga su tokiu jaunimu nuoširdžiai pasidalinti mintimis apie svarbiuosius šių dienų mokslus einančio jaunimo rūpesčius. Iš tų rūpesčių aš čia noriu bent trumpai keliais bruožais paliesti ypač šiuos: susipratimo didinimo reikalus; jausmų kilnumo ugdymo dalykus ir galingiems bei drąsiems pasiryžimams valios auklėjimą; drausmingo vienminčių bendravimo klausimą; ateities ir dabarties darbų perspektyvas; bendrą jaunimo tarpe sudarytiną ir tobulintiną nuotaiką.

* * *

I. Doriškai nepakrikęs mokslus einąs jaunuolis lengvai supranta, kad reikia sąžiningai ir garbingai elgtis su savo tikėjimu, su savo relginėmis pareigomis. Katalikų tikėjimas, kuris nesibijo nors ir griežčiausio ir radikaliausio, kad tik protingumo ribose užsilaikančio, kritiškumo, duoda visiems skaidriu kilnumu žavintiems šūkiams ir idealams gilesnę prasmę, aiškiai nušviečia dorovingo, tauraus gyvenimo vertę, vaizdingai nurodo pasiaukojimui protingą pagrindą ir teikia kilniems žygiams susidraugavimui galingų akstinų ir gausingos palaimos nurodymų. Kristaus tiesos nesensta; Kristaus teikiamos per tikėjimą malonės stiprina ir tobulina dvasios jaunatvę. Kristus yra prižadėjęs pribūti su ypatinga savo pagalba ten, kur du ar trys bus jo vardu susirinkę.

Šventas Povilas apaštalas ragina visus tikinčiuosius uoliai bendradarbiauti su Dievo Apvaizda, stengtis visa atnaujinti Kristuje. Dievo meilę aukščiau už viską stato žmogus, o tokiu privalo būti kiekvienas sąmoningas ir sąžiningas katalikas, negali nepaisyti tų šv. Povilo raginimų.

Bet kad būtų galima rimtai tų raginimų dvasioje darbuotis, reikia pasistengti gerai susipažinti su Kristaus įsteigtosios Bažnyčios mokslu. To susipažinimo būtinai reikia bent tiek, kad mokėtum suprasti į įvairias klaidingas sroves viliojimų klaidingumą, kad pajėgtum orientuotis lietuvių katalikų, kaipo katalikų, šių laikų reikaluose ir rūpesčiuose. Kiekvienas mokslus einąs jaunuolis privalo aiškiai turėti visados atmintyje, kad katalikui religija negali būti tik privatins dalykas, kad reikalinga būti ir pažiūrose į visuomenės bei valstybės gyvenimą ištikimu Kristaaus įsteigtosios Bažnyčios nariu. Kaip katalikui pridera žiūrė-

ti į visuomenės, į valstybės gyvenimą, apie tai katalikų Bažnyčios autoritetingi organai daug ką yra pasakę ir tasai, kas nori garbingai ir sąžiningai kataliko vardą nešioti, negali tų pasakymų nepaisyti.

Kaip katalikui orientuotis visuomeniniame bei kultūriniame veikime, tai paskutiniai popiežiai, ypač nuo Leono XIII laikų, yra plačiai nušvietę savo enciklikose. Jie ragina visus katalikus, ypač jaunimą, gerai pažinti vadinamo katalikų veikimo (katalikų akcijos) principus ir jų gyveniman realizavimo būdus. Mūsų mokslus einančiam jaunimui reiktų ypač uoliai atsidėjus išstudijuoti tas mažas knygeles ir didesnes knygas, kurias kaip tik šiais klausimais yra išleidęs Katalikų Veikimo Centras. Tuose Katalikų Veikimo Centro leidiniuose jis ras ir svarbesniąsias popiežių enciklikų mintis ir mūsų episkopato autoritetingus nurodymus ir sistemingai įvairiais svarbesniais katalikų veikimo klausimais sutrauktą, trumpai, gerai orientuojančią doktriną. Žinoma, mokslus einančiam Lietuvos katalikiškam jaunimui neleistina nežinoti, ką ideologiniais bei kultūriniais klausimais „Ateityje“ ar „Židinyje“ yra išdėsčius Ateitininkų Federacijos vadovybė.

Šiandien Lietuvoje nestinga žmonių, kurie stengiasi atitraukti katalikišką jaunimą nuo ištikimybės Katalikų Bažnyčiai. Jie iš pradžių rūpinasi kitokias pažiūras įskiepyti bent tame ar kitame religijos reikale, atitraukti nuo klausymo Bažnyčios bent tame ar kitame, liečiančiame religiją dalyke. Čia reik visados prieš akis turėti, kad Kristaus paliktas Bažnyčiai mokslas yra tos rūšies, jog neleistina jį dalimi tik priimti, o dalimi, kad ir mažiausia, atmesti nes jis visas turi Kristaus dieviško autoriteto antspaudą.

Negali tad sąžiningai besilaikąs savo tikėjimo katalikas pritarti antai tokioms visuomenės srovėms ir organizacijoms, kuriose religija, taigi Dievo gerbimas, išstumiamas iš pirmos vietos, ar tai dorovės dėsniais nenormuojamo tautiškumo vardan ar tai individualios, grupinės bei kolektyvios sauvalės ar tai pagaliau tariamos socialinės gerovės rūpesčių vardan.

Reikia čia atsiminti, kad kaip tik krikščionybė duoda labai daug akstinų ir jėgų ugdyti savyje tėvynės meilės dorybę iki didžiausio kilnumo. „Aš nemylėčiau tavęs, tėve, taip labai, jeigu aš nemylėčiau daugiau Dievo negu tave“, tuos kilnaus dorovingumo žodžius įdeda garsus senovės graikų rašytojas Sofoklas į Antigonos lūpas. Juo labiau tai tinka pasakyti apie santykius tarp krikščionybės idėjų šviesoje suprantamos ir vykdomos Dievo ir tėvynės meilės. Kas tad norėtų tėvynės meilę aukščiau statyti negu Dievo meilę, negu religiją, tas tuo pačiu degraduotų ir tėvynės meilę ir skaudžiai įžeistų Dievo teisės. Dievas nestatomas pirmoje vietoje nėra Dievas nėra tai Aukščiausia Tiesa ir Kilniausia Gerybė, nėra tai dangaus ir žemės ir visų daiktų visa galįs Kūrėjas.

Tik pripažįstant Dievo teises, žmogaus laisvės gerbimas gali turėti protingą pagrindą. Atmetus Dievą ir Jo teises pasaulyje ir žmonių gyvenime, netenka tada prasmės kalbos apie žmogaus laisvės gerbimą, kaip netenka tada tvirto protingo pagrindo ir kalbėjimui apie žmogaus asmens vertę ir jo garbingumą. Kas atmeta Dievo teises atskirų žmonių ir visuomenės gyvenime, tam nėra tikro protingo pagrindo smerkti kad ir pikčiausią žmogaus valios tiranišką pavergimą ir kad ir brutaliausią žmogaus asmens išnaudojimą.

Dievuje pagrindą turinčių principų suverenumas — tai svarbiausiai įsidėmėtinas dalykas, kai sprendžiama santykis tarp religijos ir įvairių žemiškų galybių ir laikinų interesų.

II. Neužtenka žmogui rūpintis savo pažiūrų atatikimu tiesai, bet reikia pagal tas pažiūras uoliai tvarkyti savo gyvenimą. To reikalauja lengvai suprantamas sąžiningumas ir garbingumas. Išpažįsti katalikų tikėjimą, tai ir elkis, kaip pridera garbingam ir sąžiningam žmogui, ištikimai pildydamas ir privačiame ir viešame gyvenime Kristaus įsteigtas Bažnyčios nurodomas pareigas! Bažnyčia, tarp kitko, reikalauja, kad padėtum Kristaus dvasios įtaką stiprinti ir atskirų žmonių ir visuomenės gyvenime, dalyvaudamas katalikiškoje akcijoje; tai ir uoliai čia dalyvauk, nepaisydamas karjeros ar kokių priešingų politinių, srovinių, asmeninių sumetimų!

Kad pajėgtum ištikimas būti savo pasaulėžiūrai, reikia pasistengti išugdyti savyje kilnią, drąsią, energingą ir ištvermingą valią, reikia išauginti savyje tiesos ir tikrų vertybių karštą, veiklią meilę ir drąsią piktybių, neteisybių neapykantą. Taip! reikia sugebėti su energinga meile prisirišti prie kilnių idėjų ir karštai neapkęsti visa tai, kas tikrai nedora. Yra, deja, žmonių, kurie klaidingai mano, kad, jeigu yra neleistina neapkęsti žmonių (nes kiekvienas žmogus yra artimas, kurį mes turime mylėti), tai dėl to nereikia neapkęsti ir to, kas yra pikta jų darbuose.

Mums reikia drąsių, kiek galima drąsesnių asmenybių. Tik drąsumą reikia gerai suprasti. Drąsumas turi būti šviesaus proto ir kilnios valios reguliuojamas. Pirmučiausia pageidaujama drąsa kovoje su savo žemesniojo aš netvarkingais įgeidžiais, su visu tuo, kas nedora. Privalo būti ugdoma ne tik negatyvi drąsa, pasireiškianti kovoje su kliūtimis, nors ir šitoji protinga drąsa labai ir labai reikalinga. Bet kilnesnė drąsa yra pozityvi drąsa, būtent, drąsa imtis kilnių darbų, drąsa iš savęs daugiau reikalauti, drąsa pasiimti atsakomybę. Svarbu, kad žmogus galėtų reikiamai savimi pasitikėti ir įstengtų už save, už savo darbus, už savo pasižadėjimus rimtai imti atsakomybę.

Vidujinis garbingumas, sąžiningumas, žodžio laikymas, punktualumas, pasiimtų pareigų uolus atlikimas — tai vis dalykai, kurie turi rūpėti, besistengiant sukurti savyje kilnią asmenybę.

III. Labai taipgi svarbus jaunuoliams drausmingo vienminčių bendravimo klausimas. Žymesni žmonijos istorijoj įvykiai dažnai juk yra gavę pradžią jaunuolių draugiuose būreliuose. Kai jaunuolis jaunuoliui kilniam bendram darbui ištiesia savo dešinę, kai jaunuoliai vienas kitą karštai skatina ir žadina prie kaskart kilnesnių užsimojimų, kai sutinkamos kliūtys jaunuolių sielose iškelia švento entuziazmo kibirkštis ir uždega jų visą asmenybę, nenugalimų didingų pasiryžimų ugnimi, tai tenka tik džiaugtis ir Dievui dėkoti dėl taip gražių atsiskleidžiančių perspektyvų tėvynės ateičiai. Džiaugiesi, matai, kad čia naujos, garbingos gadynės maloni aušra teka, gi netrukus užtekės ir skaisčioji, lauktoji saulė!

Istorija moko, kaip kartais kad ir didelėse šalyse keliolika pasiryžėlių jaunuolių sutarę ištikimai bendrame kilniame darbe vienybės laikytis, yra atvertę naują, garbingą tų šalių istorijos lapą. Daugiau gali padaryti nedidelėje šalyje, kaip mūsų, šimtai, tūkstančiai jaunuolių, kurie ne dekoracijai, bet su visu jaunų, karštų sielų entuziazmu ir energingu, ištvermingu atsidėjimu stoja į Kristaus Bažnyčios laiminamą veikimą, kurio šūkis „visa atnaujinti Kristuje“.

Visuomenės gyvenimo patyrimas rodo, jog kas iš jauno neįprato būti geru, veikliu, kilniu, energingu taurios organizacijos nariu, tas ir suaugęs nesugebės naudingai organizuotame visuomenės gyvenime pasireikšti. Turintieji žymiam vadui reikalingų ypatybių, tegu jas lavina, stiprina, tobulina kuopų ir kuopelių bendruose darbuose, gi neturintieji ypatingų gabumų į vadovybių aukštybes iškilti, gali labai naudingą, reikalingą ir didelį darbą atlikti ir paprasto kilniu tikslu suorganizuotų būrelių nario pareigose. Juk rimti vadai tik drauge su ištikimais vertingais bendradarbiais gali žymiau pasukti į gerąją pusę sunkųjį istorijos ratą.

IV. Mokslus einančiam jaunimui reikia, kiek galima, aiškiau turėti prieš akis plačias ateities ir dabarties darbų perspektyvas.

Normaliai jaunuolio dėmesys pirmučiausia nukreiptas į ateitį. Sveiko kūno ir neiškreiptos sielos jaunuolis šia prasme yra natūraliai ateitininkas. Jaunuolis privalo savo jaunumą ypatingai reikšti dvasios jaunatvėje, būtent, aukštųjų idealų meile iki pilno dėl jų pasiaukojimo, kilniais principais pasitikėjimu, medžiagiškai neinteresuotu idealizmu, paslankumu į kovą su gyvenimo neteisybėmis, nedorybėmis ir siekimu ką tai vertinga, didinga, nauja įnešti į gyvenimą.

Visai juk natūralu, jei dvasioje nepasenęs, neištižęs mokslus einąs jaunuolis turi drąsaus sugebėjimo galvoti, kad jo gyvenimas nepasiliks be žymesnės reikšmės tėvynės istorijoj. Jis supranta, jis jaučia, jis savo pasiryžimus stato ant vilties, kad žymiam būriui tokių, kaip jis, kilnios sielos, drąsios dvasios, ener-

gingų jaunuolių, davusių vienas kitam tvirtai, ištikimai visados laikytiną žodį sutartinai petys į petį didžiausioje vienybėje dirbti, kovoti, kentėti ir kurti, negali nepavykti įdėti garbingą įnašą į mylimos tėvynės lobyną. Juo tad su didesne viltimi turi pagrindo žiūrėti į ateitį tie jaunuoliai, kurie tikrai verti yra skelbiamo šūkio „visa atnaujinti Kristuje“, kurie patys visa siela gyvendami Kristaus viską naujinančia, viską tobulinančia dvasia sutartinai, drausmingai, organizuotai rūpinasi, kad tos dvasios gaivinanti galinga palaima perimtų visų žmonių ir privatų ir viešą gyvenimą.

Tik per garbingus darbus dabartyje galima prieiti prie garbingos ateities. Jaunuolio dvasioje turi sudygti garbingos ateities diegai. Jaunuolių drausmingai suorganizuotų būrių sudarytoje kilnioje bendroje atmosferoje turi tie diegai gauti gaivinančios šviesos bei šilumos, reikiamo maisto, užvėjos ir apsaugos nuo šalčių.

Bet jaunuoliai į dabartį, į savo jaunatvės dienas privalo žiūrėti ne tik kaip į skubiai praeitiną etapą, ne tik kaipo į priemonę ateities tikslams siekti. Jaunuoliai turi atsiminti, kad kiekvienas žmogaus gyvenimo periodas turi ir savitos reikšmės bei vertės. Ir jaunatvės dienos, jaunatvės metai gali juk turėti, jei tik yra noro, savitos reikšmės garbingų darbų ir dideliems nuopelnams kitados nesutinkamų taip gražių progų.

Kas gi iš tikro geriau už pačius jaunuolius gali prieiti prie savo jaunų mokslo draugų širdies, kas gali sugebėti taip suprantamai, taip šitai artimai prakalbėti į jų sielą? Kas sėkmingiau už pačius jaunuolius gali pasėti jaunų mokslo draugų sieloje kilnių minčių sėklą, sužadinti karštų idealų meilę, privesti prie galingų užsimojimų ir drąsių pasiryžimų? Jaunuolių kilniems tikslams susibūrusiose kuopelėse geriausia dirva pasireikšti, sustiprėti, išaugti vertingiems būsimiems visuomenės vadams, rimtiems tautos darbuotojams. Neapsakomai tad didelės vertės turi jaunuolių rūpestis, kad jaunų jų mokslo draugų tarpe būtų kuodaugiausia gyvai sielas perimančio idealizmo, sutartinai dirbti noro ir sugebėjimo, vertingai jau dabar dirbamų visuomenės gyvenimo darbų.

Iš šių pastarųjų darbų pirmoje vietoje reikia čia atsiminti mokslus einančio jaunimo darbą per atostogas ir kitokiomis progomis pavasarininkų ir angelo sargo vaikučių tarpe. Šioje srityje gražus sutartinas planingas mokslus einančio jaunimo darbas gali apylinkėse stebuklus padaryti! Kiek vėl daug gero gali padaryti mokslus einąs jaunimas, informuodamas savo gimines, kaimynus, pažįstamus, savo apylinkės žmones, kokius laikraščius katalikui naudinga ir tinka skaityti, o kokių reikia vengti? Ir šiaip kaime daug yra nesupratimo, kaip žiūrėti į tokius ar kitokius visuomenės dalykus ir reikalus; ir šitą taip dažnai kenks-

mingą nesusipratimą mokslus einąs jaunimas galėtų milžiniška dalimi sumažinti.

Apie visus šitokius ir panašius darbus turėtų uoliai savitarpyje jaunuolių būriai, jaunuolių kuopos rimtai debatuoti, susidaryti aiškias pažiūras, nusistatyti, kiek tik galima, konkretesnes, įsakmesnes tų darbų programas, žinoma, visur pasinaudojant ypač vyresniųjų vienminčių tinkamais nurodymais.

Jaunuoliai, brangindami savo jaunatvės laiką, privalo ir tai atsiminti, kad gal nevienam iš jų ateityje profesijos absorbuojantieji darbai neduos tiek progų, kiek dabar, tiesioginiems draugijiniams darbams. Dribti dabar, kiek tik galima, neatidėti visus garbingus darbus tik ateičiai — turi būti normalus kiekvieno mokslus einančio jaunuolio nepalaužiamas nusistatymas.

V. Kai tenka kalbėti apie jaunuolių ateitininkų tarpe sudarytiną ir tobulintiną nuotaiką, tai čia užtenka turėti charakteringus ateitininkų ideologijos punktus ir atviromis akimis žiūrėti į gyvenimą.

Ateitininkų organizacijos idėjinė programa nėra atremta į kokius tik laikinus interesus, į šiokios ar tokios atsitiktinos, pripuolamos politinės, ekonominės ir visuomeninės konsteliacijos pagrindus. Ateitininkų organizacija savo su viršum dvidešimties metų istorijoj yra jutus ir šalta ir šilta politinių, ekonominių ir visuomeninių aplinkumos orų atmainose.

Ateitininkų organizacija dėka savo idealų ir uždavinių galingai prasmei, nežiūrint antai į nepalankios rusų politinės reakcijos pastangas mūsų gimnazijose ir Rusijos universitetuose, augo ir stiprėjo. Baisioji didžiojo karo kruvinoji katastrofa neįstengė sutrukdyti ateitininkų judėjimo; priešingai, ir slopinančios vokiečių okupacijos sąlygos ir krikdančios tolimuose Rusijos kraštuose pabėgėlių gyvenimo apystovos nepalaužė galingos ateitininkų organizacijos dvasios. Nežiūrint į tai visa, ateitininkų eilės per karą daugiau negu dešimteriopai padaugėjo ir nepaprastai visais atžvilgiais sustiprėjo. Deciduojančiu tėvynės nepriklausomybės atstatymo momentu ateitininkai jau gausingai ir garbingai reiškiasi kaipo labai svarbus lemiantis veiksnys. Artimesnio laikotarpio peripetijų čia nerandu reikalo minėti, perdaug jau jis gyvas yra visų ateitininkų atmintyje. Pakankamai ir taip jau aišku, kad ateitininkai, taip gražią, garbingą praeitį turėdami, turi pagrindo su nepalaužiamu drąsumu, Geriausioje Dievo Apvaizdos globai pasivedę, žiūrėti į ateitį ir su geriausiomis viltimis varyti savo kilnų taip labai naudingą ir reikalingą Bažnyčiai ir tėvynei darbą.

Kur rusų ministerių ir gimnazijų direktorių nustatytas mūsų šalyje prieškarinėms mokykloms režimas, taip trukdęs pirmąjį ateitininkų gyvenimo penkmetį? Jis žuvo negarbingo karo verpetuose. Kur dingo tas rusų policijos aparatas, kuris didžiau-

sią savo pastangų dalį eikvojo mūsų kultūrinio gyvenimo trukdymui? Apie jį liko tik labai neskanūs atsiminimai... Išsipildė, gražiai išsipildė tos viltys, kurias pirmieji ateitininkai drąsiai reikšdavo mėgiamos anais laikais dainos žodžiais:

Kad tu, gude, nesulauktum,
Nebus, kaip tu nori!
Bus, kaip Dievas duos, ne tavo
Įsakai nedori.

Tai ne pripuolamas, bet esminis ateitininkijos nuotaikos bruožas, kurio ji negali nepareikšti, kai tenka susidurti su Bažnyčiai ir tėvynei dirbamų kilnių jos darbų trukdymu. Katalikas juk negali atsisakyti nuo Dievo ir religijos stiprinamos tėvynės meilės; katalikas negali atsisakyti nuo gyvenimo tvarkymo dvasioje Švento Povilo apaštalo nurodymo „visa atnaujinti Kristuje". Katalikui taip pat privaloma elgtis ir šių Šventojo Rašto pamokymų dvasioje: „daugiau reikia klausyti Dievo, negu žmonių", „nebūkite žmonių vergais".

Ateitininkijos istorija iki šiol ėjo visados ir šio štai dėsnio dvasioje: visada pirmyn! Tos nuolatinės pažangos iš ateitininkų reikalauja jų pagrindiniai niekados nesenstantieji principai. Prie nuolatinio atsinaujinimo ragina ateitininkus svarbiausias šūkis: visa atnaujinti Kristuje. Prie nuolatinės pirmyneigos nuolat skatina pagrindinio jų veikimo, būtent kuriamojo veikimo, metodo dvasia.

Dideliems, be abejo, darbams yra pašaukta taip kilni organizacija, kaip ateitininkų! Jos užsimojimai, jos pasiryžimai dideliu istoriniu matu turi dėl to būti vertinami. Prie jos priklausymas uždeda rimtas pareigas. Kiekvienas tad ateitininkas privalo stengtis savyje sukurti, kiek tik galima, kilnesnę asmenybę. Vidujinio garbingumo ir kilnumo nuotaika privalo visados klestėti ateitininkijos tarpe.

Norėdami visiems gero, kiekvienai gerai idėjai pritardami, kiekvieną kilnų darbą paremdami, ateitininkai negali būti negarbingi, oportunistiški prisitaikėliai ir prisiplakėliai. Ateitininkai, mat, žino, kad netinkamomis priemonėmis greitų laimėjimų ir neužpelnytų pasisekimų ieškojimas reiškia skaudų idėjinį pralaimėjimą ir veda organizaciją prie pakrikimo, išsigimimo ir pagaliau prie pražūties.

Būdami ištikimi savo principams, ateitininkai negali gaivinti savyje kerštо ir neapykantos. Iš to, kad kiti kada brutaliai su ateitininkais elgiasi, visai neseka, kad ateitininkai laikytųsi jų atžvilgiu negarbingo brutalaus šūkio: visus nušluosime! Dėl

Feliksas Breimeris

Kryžkelėj

Aš stoviu kryžkelėj
Prieš keturis pasaulio horizontus,
Kur mano didelis likimas vėl atsikelia
Ir išsitiesia milžinišku frontu.

Aš stoviu vienaveidis
Prieš metafizišką dvigalvį polių,
Kuriuo, tartum rakieta, pasileidęs
Matau jo garsų AUKSO VIDURĮ iš tolo.

Aš stoviu vienišas, tačiau ne vienas.
Kaip ultra-bangų tinklas, siaučia mane mintys.
Ir tos senai, senai jau praskambėję dienos,
Dabar iš naujo pradeda atgimti.

Aš stoviu čia, kur dešinę ir kairę
Sujungia nematuojamas bedaiktis taškas.
Tenai — toli, toli — jau driekias naujos mūšio gairės.
O širdyje man audros blaškos...

Aš stoviu kryžkelėj
Prieš nepalaužiamos buities slaptingą horizontą,
Aplinkui didžios mintys pamažu atsikelia
Ir prieš mane išsirikiuoja vienu frontu.

---

to ir tie, kurie neįstengia kol kas pakilti iki ateitininkų idėjinio lygio, bet yra geros valios žmonės, turi tik džiaugtis dėl ateitininkų stiprėjimo, nes ateitininkai, būdami kas kart stipresni, galės kas kart daugiau gero padaryti ir visos visuomenės labui. Ateitininkų organizacija, būdama ištikima savo principams, juk gyvena ne tik sau: jai juk rūpi galvoti, sielotis, kentėti, kurti ir kovoti visos Lietuvos naudai. Ateitininkas ateitininkijai, ateitininkija Lietuvai, Lietuva Kristui!

Juozas Lingis

vasario elegija

Nepabučiavo manęs sugrįžę vėjai pavasariniai
Ir negrąžino prie žalio lapo man balto žiedo.
Sutirpo mano laukimas kaip tėviškėj sniegas,
Ir atbudęs miško choras taip liūdnai gieda.

Nepadavė man pavasaris balto žiedo,
Užvilko tik žibuoklių arnotą fiolėtavą —
Vėl laukimas didelis, vėl ilgas kelias
Nesuskaitomas mylias man išmatavo.

Neatskrido nė su vieversiais ir pempėm
Tas mano taip laukiamas svečias...
Neatneš jo nė upelio burbulai geltoni —
Juk narcyzai jau žydi ir jazminų pumpurai skečias.

Seniai jau, kaip buvo pražilę obelių šakos.
Šermukšniai ims tuoj varstyti savo karolius...
Nesugrįš ji jau nė su vėlyvais paukščiais,
Nes manęs nepabučiavo pavasariniai vėjai broliai.

*
* *

K. Žirgulis

Išvaikščiojau su daina ir malda
Visus kelius vidudienio.
Ir nieko nieko neradau, —
Tik vakaras per greitai pasiskubino.

Einu ne vienas, bet su liūdesiu giliu.
Einu, sustoju, einu, svyruoju,
Einu prie kryžkelių berymančių smūtkelių
Ir puolu su malda po kojų.

Prisimenu po kryžiumi ir saulę ir dainas,
Kurias kadaise dainavau.
Prisimenu... — su ašaromis persiskiriu
Ir vėl keliauju vienui vienas, o dangau!

Ir vakarai jau greitai išsibaigs,
Ir praeitis širdyje nebetilps.
Ir aš ir liūdesys ant kryžkelių nutilsim,
Kai saulei nusileidus tik vėjai ūš ir švilps.

St. Šalkauskis

Vykdomojo ateitininkų vajaus reikalu.

(Atviras laiškas visiems Ateitininkų Federacijos nariams)

Ateitininkų vykdomasis nepajėgumas — paraginimas eiti į vykdomąjį vajų.

I. *Pasaulinė perspektyva ir ateitininkai:* 1. Gaivalų kova dabartiniame gyvenime ir katalikai; katalikai, kaipo tvarkos, išmintingos laisvės, visuomeninės pusiausvyros (centro), solidarumo ir pažangios evoliucijos veiksnys kultūriniame gyvenime. 2. Katalikiškoji akcija, kaipo kova su destruktyviniu moderniosios barbarijos aktivizmu ir kaipo kultūrinė statyba religiniais motyvais. 3. Mokslą einanti katalikų jaunuomenė ir tame skaičiuje ateitininkai, kaipo katalikiškosios akcijos avangardas; reikalas jai vykdomojo vajaus tvarkoje išsiveržti iš sustingimo, iš nerangumo, iš dezorientacijos, iš dezorganizacijos.

II. *Reikalas susiprasti:* 1. Susipratimo supratimas. 2. Ideologinio susipratimo stoka ateitininkuose; pavyzdžiai antiideologinio ateitininkų nusistatymo gyvenime. 3. Vykdomojo vajaus uždaviniai ideologinio ateitininkų susipratimo klausime: a. pagaminimas priemonių ideologiniam susipratimui; b. pagaminimas programų lavinimosi rateliams; c. patikrinėjimas ideologinio ateitininkų susipratimo.

III. *Reikalas susiorganizuoti:* 1. Organizuotumo savybės ir ateitininkai. 2. Vykdomojo vajaus uždaviniai organizavimosi srityje — rauti su šaknimis organizacinis nerangumas ir ruošti organizacijai vadų pagreitintu tempu. 3. Ateitininkų organizacijos priderinimas prie katalikiškosios akcijos ir laiko dvasios reikalavimų.

IV. *Reikalas kurti:* 1. Kūrybinis produktyvumas ir ateitininkai. 2. Teigiamosios kritikos ir produktyvaus bendradarbiavimo reikalas. 3. Katalikiškoji akcija ir kuriamoji kultūrinė statyba; reikalas katalikų jaunuomenei kuriamai nusistatyti katalikiškoje akcijoje.

V. *Reikalas kovoti:* 1. Fizinis, dorinis ir protinis apsiginklavimas kovai su pasaulio dechristianizacija ir ateitininkai; dvasinis katalikų apsiginklavimas, kaipo gyvybės klausimas. 2. Vykdomojo vajaus uždavinys — išdirbti ateitininkuose paslankumą į neišvengiamą apsigynimą ir privalomą pasipriešinimą; bet kurios prievartos nesuderinamumas su katalikiškosios akcijos dvasia. 3. Tinkanti katalikiškajai akcijai kovos taktika: gandizmas, katalikiškai suprastas. 4. Ateitininkų metodai kovoje už savo idealus: pirm dorinis kilnumas, paskui laimėjimas.

VI. *Vykdomojo vajaus taktika ir organizacija:* 1. Vadovybės daryti ateitininkams paraginimai į veikimą ir menkos jų išdavos. 2. Vadovybė, ateitininkų neveiklumas ir ekstremistų opozicija. 3. Entuziastiškas visų pajėgų sutelkimas vykdomajame ateitininkų vajuje: a. Vyriausios Tarybos planavimo darbas ir Vyriausios Valdybos vadovavimas vykdymui; b. individualinių atsakomybių sistema visuotinio solidarumo ir pagelbumo nuotaikoje; c. vykdomojo vajaus atmosferos ikaitinimas iki psichologinės revoliucijos; d. atsakingų vajininkų kadrai, kaipo tamprūs vajaus griaučiai.

Baigiamosios išvados.

1930 — Vytauto Didžiojo — metais Ateitininkų Federacijos Vyriausioji Valdyba savo atsišaukime į visus Federacijos narius, įvardytame „Trigubo jubiliejaus reikalu", yra šitaip suformulavusi aktualius ateitininkų uždavinius penktam ateitininkų organizacijos gyvavimo penkmečiui:

„Mūsų organizacijos jubiliejus ragina mus eiti nuo organizacinio mūsų subrendimo į intensyvinį stiprėjimą iš vidaus, į aiškią vertikalinio augimo liniją aukštyn ir gilyn pagal mūsų subrendimo šūkį: susiprasti, susiorganizuoti, kurti ir kovoti.

Mūsų tautinis Vytauto Didžiojo jubiliejus ragina mus ryžtis visomis savo pajėgomis pradėti sąmoningai ir planingai didelį kultūrinį lietuvių tautos apsiginklavimą.

Religinis šv. Augustino jubiliejus ragina mus išsiaiškinti didelę krikščioniškosios civilizacijos problemą ir statant Dievo Pilį ištvermingai ir nuosakiai kovoti prieš pasaulio dechristianizaciją.

Ateitininkų jaunuomenei visi šitie uždaviniai turi būti vykdytini visų pirma organizacinio gyvenimo plotmėje. Kitaip tariant, ateitininkų susipratimas ir susiorganizavimas privalo būti ne kas kita, kaip tikras pasiruošimas sukurti turtingą bei galingą krikščioniškąją civilizaciją tautinio lietuvių gyvenimo lytyse" (Židinys 1930 V. D. m. 2 Nr., 135—136 p.).

Nuo atsišaukimo pasirodymo praėjo jau daugiau kaip dveji metai; vadinasi, žymi penktojo penkmečio dalis yra jau užpakalyje mūsų, tuo tarpu ar pastatytieji šiam penkmečiui uždaviniai yra pasistūmėję arčiau prie savo realizavimosi mūsų tikrovėje? Ar yra sudarytas aiškus konkretinis planas jiems sąmoningai ir nuosekliai realizuoti mūsų gyvenime? Man bent apie tai nieko nežinoma, ir net nejaučiama, kad kas nors reikšmingesnio būtų daroma šita linkme.

Šitas konstatavimas nėra anaiptol specialus priekaištas dabartinei vyriausiai ateitininkų vadovybei. Man iš savo patyrimo gerai yra žinoma, kaip sunku yra vadovybei realizuoti kokį nors platesnį užsimojimą kai šis susiduria su bendros narių masės inercija, iniciatyvos stoka, abejingumu kilniems sumanymams, pagaliau, su reikalavimu, kad vadovybė pati viena kaž kokiu paslaptingu būdu realizuotų visus gerus pageidavimus ir atpalaiduotų bendrą masę nuo sunkaus ir ilgo vykdomojo darbo. Vėl turiu pasakyti, kad tai nėra net priekaištas, specialiai taikomas ateitininkams, nes nurodytos ydos ateina ateitininkams iš visos lietuvių visuomenės, kurios sudedamąją dalį jie sudaro. Čia nebent galima būtų ateitininkams padaryti priekaištas, kad jie nepakyla aukščiau už bendrąją nesusipratusią ir inercingą masę, nežiūrint į tai, kad jų idealų kilnumas, Katalikiškosios Bažnyčios tradicijos ir katalikiškosios akcijos reikalavimai iš venos pusės ir lietuvių tautos padėtis šiuo krizių momentu iš antros pusės juos prie to įpareigoja.

Nuo panašaus priekaišto nėra net visai laisvi kai kurie iš didesnių ir mažesnių jų vadų, būtent tie, kurie, eidami individualistiška linkme, nesugeba drausmingai dalyvauti sutelktiniame bendrų užsimojimų vykdyme. Šitie vadai dažnai ne tik neprisideda prie sutelktinio darbo, bet jį ardo savo separatiniu elgimusi arba geriausiu atveju abejingu nusistatymu į idėjas, kurios nėra jų pačių mestos į viešą apyvartą. Iš jų tarpo kaip tik išeina atviri ar tik slapti degutininkų, fokstrotininkų ir kakainkų užtarėjai. Šitiems nesusipratėliams priekaištas, žinoma, gali būti daromas žymiai smarkesnis.

Viena iš didžiausių kliūčių užbrėžtų iš viršaus uždavinių realizavimui yra beveik visuotinis mūsų nesugebėjimas bendrais bruožais suformuluotą uždavinį konkretizuoti realiose gyvenimo aplinkybėse ir parinkti jam vykdomųjų priemonių. Čia pasireiškia ypatinga iniciatyvos stoka, kurios negali atstoti vyriausioji vadovybė savo bendrais vadovavimo aktais. Dvasinė inercija, iniciatyvos stoka ir abejingumas kilniems principams mūsų visuomenėje apreiškia tą atavistinį vergiškumo instinktą, kurį išnaudoja masių pavergimui neaprėžtos valdžios geidžiantieji politikai. Šitie politikai, žinoma, nėra užinteresuoti panaikinti mūsų visuomenėje tas silpnybes, kuriomis jie spekuliuoja, bet užtat kas supranta tikrus mūsų tautos reikalus, tam yra aiškus rėkiantis reikalas kuo greičiausiai nusikratyti šitomis pragaištingomis mūsų ydomis.

Ateitininkai yra pašaukti nuo savęs pradėti mūsų visuomenės perauklėjimo darbą. Ir šitas darbas turėtų prasidėti tuojau, nė kiek nedelsiant, taip sakant, vykdomojo vajaus tvarkoje, kad per ateinantį trimetį, t. y. iki jubiliejinio ateitininkų kongreso 1935 m., galima būtų atsiekti žymių išdavų realizuojant jubiliejinį šūkį „susiprasti, susiorganizuoti, kurti ir kovoti".

Vykdomasis kultūrinis vajus yra mūsų visuomenei gyvybės klausimas. Kreipdamasis šituo reikalu į Ateitininkų Federacijos narius, iš tikrųjų kreipiuosi per jų galvas į visą Lietuvos visuomenę, nes kiekviena kultūrinė organizacija turėtų savo srityje mutatis mutandis dirbti panašų darbą, kaip kad siūlau daryti ateitininkams jų veikimo plote. Šitas viešas atsikreipimas į ateitininkus turėtų juos paraginti eiti į vykdomąjį vajų dvejopais sumetimais: ir iš reikalo realizuoti tai,ko reikalauja jų principai, ir iš reikalo neatsilikti gyvenimo lenktynėse, užleidžiant pirmenybę priešingų idėjų žmonėms. Tegul todėl viešas ateitininkų paraginimas būna jiems taip pat įspėjimas, kad delsti ir snausti toliau ne tik nenaudinga, bet ir labai pavojinga tiems idealams, kuriems jie norėtų tarnauti.

Šiuo momentu ateitininkai turėtų labai rimtai pažvelgti į tautinę ir pasaulinę perspektyvą ir su visu uolumu atsidėti uždaviniams, kuriuos jiems stato gyvenamasis momentas. Kuo pasižymi šis momentas, kokių neatidėliotinų uždavinių jis stato ateitininkams ir kokiu būdu šituos uždavinius reikėtų spręsti? — štai

klausimai, į kuriuos norėčiau atsakyti šiuo rašiniu, pasilikdamas plotmėje bendrų idėjų, iškeltų Vyriausios Ateitininkų Valdybos atsišaukimuose.

I.

1. — Pasaulio padėtis po karo ir revoliucijos susikomplikavo visai neįprastu būdu. Kai kurios anksčiau nustatytos politinės ir socialinės schemos žymioje dalyje nustojo savo pritaikomumo dabartiniam gyvenimui. Atitinkamai ir pasaulinė perspektyva žymiai pasikeitė. Tačiau bendrais bruožais ji jau pasireiškia visai aiškiai. Nėra abejonės, kad senasis pasaulis serga savo giliausiose šaknyse. Šį paliegėlį suskato gydyti radikaliomis priemonėmis revoliucionieriai iš kairės ir iš dešinės. Abiejų sparnų ekstremistai siūlo planingą organizaciją, bet paneigia laisvę. Jie neša su savimi vergiją ir barbariją. Esančios vidury moderuotosios grupės yra nusistačiusios ginti laisvę ir teigiamuosius kultūros laimėjimus. Susidaro du priešingu nusistatymu atžvilgiu į senąjį pasaulį: griežtai revoliucinis ir pažangiai reforminis. Pirmojo nusistatymo laimėjimas reiškia despotijos įsigalėjimą ir dvasinės kultūros nustelbimą. Antrojo nusistatymo laimėjimas atidaro perspektyvą į kultūrinę evoliuciją, kuri galėtų išvesti pasaulį iš gyvenamų krizių tik prie tam tikrų sąlygų: būtent, yra reikalinga, kad centrinės grupės susidarytų iš elementų, kurie iš savo esmės ir doktrinalinio nusistatymo būtų tvarkos, išmintingos laisvės, visuomeninės pusiausvyros ir solidarumo reiškėjai; kuo mažiausia, tokie elementai turėtų vadovauti centrinėms grupėms, jei šios susidaro atsitiktinai iš elementų, tik per savo nenuoseklumą neprisidedančių prie kraštutinių sparnų.

Krikščioniškosios grupės iš savo esmės, ilgamečių tradicijų, doktrinalinio nusistatymo ir yra kaip tik toks tvarkos, išmintingos laisvės, visuomeninės pusiausvyros, solidarumo ir pažangios evoliucijos veiksnys. Šitų grupių tarpe katalikiškasis centras geriausiai išreiškia kultūrines jų tendencijas. Tik per nesusipratimą ir nenuoseklumą krikščioniškieji elementai gali prisidėti prie kraštutinių sparnų. Taigi krikščioniškosios grupės apskritai ir katalikiškosios specialiai yra pašauktos suvaidinti pozityvią rolę įvairių gaivalų kovoje, kai į sukrikusį seną pasaulį braujasi barbarai iš dešinės ir kairės, stengdamiesi tarp jo griuvėsių įsteigti barbarišką vergijos viešpatiją. Šitos grupės nepaneigia laisvės vardan visuomeninės ir kultūrinės kūrybos, lygiai taip pat kaip jos nepaneigia kūrybos vardan laisvės: jos organiškai sujungia tvarką ir laisvę, senų kultūrinių gėrybių saugojimą ir naują kūrybą, teigiamąsias tradicijas ir pažangią evoliuciją.

Gal niekur taip ryškiai nėra išėję aikštėn katalikiškojo centro pašaukimas ir atitinkamai vaidinama rolė, kaip Vokietijoje, kur katalikų partija pasisavino savo pavadinimui šitą reikšmin-

gą terminą. Puolamas iš kairės ir iš dešinės, trukdomas iš vidaus ir iš užsienio, vokiečių centras visose aplinkybėse yra pastovumo, pusiausvyros, laisvės ir nuoseklios pažangos veiksnys, organizuojąs valstybiškai nusistačiusias vidurines grupes tam, kad galėtų jas pastūmėti į kovą su dirbančiais ardomąjį darbą sparnais ir tuo apginti visuomeninę tvarką ir kultūrą nuo barbarų pasikėsinimų. Iš tikrųjų ar tokiais barbarais nėra komunistai ir nacionalsocialistai? Sykiu vokiečių centras jokiose aplinkybėse nevengia nei vadovybės nei atsakomybės, būdamas linkęs eiti į visas politines kombinacijas, principialiai leistinas ir naudingas visuomeninei santvarkai ir kultūrai.

Tai, kas čia pasakyta apie dabarties politiką, tenka pasakyti apie visą kultūrinį dabarties gyvenimą, nes politika tėra viena tik, tiesa, labai reikšminga kultūrinio gyvenimo apraiška. Senam kultūringam pasauliui susirgus, barbarai braujasi kaip tik į politinę gyvenimo sritį, kad politinės valdžios priemonėmis galėtų realizuoti savo destruktyvinės prievartos darbą. Paliegėlio gydymas jiems yra jo marinimas, kad paskui tuščioje vietoje jie galėtų nekliudomai realizuoti savo fantastiškus idealus. Krikščioniškas pasaulis nėra nusistatęs nei griauti iš pagrindų senąjį pasaulį, nei statyti naują nesiskaitant su realiomis žmogaus prigimties savybėmis. Jis vertina kultūrinius žmonijos laimėjimus ir juos saugoja, o iš kitos pusės yra nusistatęs visados eiti pažangių reformų keliais, nes jo galutinieji idealai nėra apriboti ir kada nors pilnai įvykdomi. Toks yra kultūrinis krikščioniškojo pasaulio nusistatymas ir tuo savo nusistatymu jis sudaro moderninių gaivalų kovoje stiprią pajėgą, kuri yra viltinga atrama tvarkai, pusiausvyrai, taikai ir visuotiniam solidarumui.

2. — Katalikiškoji akcija, kuri Katalikų Bažnyčios vis smarkiau ir nuosekliau varoma visame pasaulyje, yra galinga priemonė atsispirti prieš destruktyvines moderniojo pasaulio pajėgas ir gydyti paliegusį pasaulį pačiose jo šaknyse. Prieš pasaulio dechristianizaciją katalikiškoji akcija pastato pasaulio rechristianizaciją, prieš ardomąjį aktivizmą iš kairės ir iš dešinės — katalikiškąjį veiklumą, prieš gaivališką atsidėjimą klaidingoms idėjoms — katalikiškąjį susipratimą, prieš nesidrovinčią priemonėmis barbariškumo bangą — herojišką kovą už katalikiškuosius idealus, prieš destruktyvinę propagandą — atsidėjimą apaštalavimo idėjai. Ir kiekvienu atveju tai reiškia kovą už tvarką, taiką, pusiausvyrą, kultūrinį pažangumą, visuotinį solidarumą ir atitinkančias žmogaus prigimtį visuomenines reformas.

Iš visų pajėgų, kurios stoja kovon prieš barbarus, ateinančius iš kairiojo internacionalizmo ar iš dešiniojo nacionalizmo, katalikiškoji akcija yra didžiausioji galybė jau todėl, kad ji remiasi visuotine pasaulėžiūra, turinčia ilgų amžių geriausias tradcijas; turi savo šaknis organizacijoje, trunkančioje per du tūkstančiu metų ir išplitusioje į visus pasaulio kraštus; formuoja savo kadrus iš rezervų, skaitomų šimtais milijonų žmonių; nekovoja už

valdžią ar už vieną kurį politinį režimą, nors ir nėra abejinga visuomeninio gyvenimo santvarkai. Pasaulyje nėra kitos lygiai galingos pajėgos, kuri taip ištikimai saugotų kultūrinius žmonijos laimėjimus ir sykiu taip nuosekliai kovotų su giliausiomis moderninių katastrofų priežastimis. Kaip nenuoseklūs ir pasigailėjimo verti atrodo katalikiškosios akcijos akivaizdoje visi tie laisvamanių susigrupavimai, kurie nusigandę savo nihilistinės pasaulėžiūros destruktyvinėmis išdavomis, ima kovoti su barbariškumo apraiškomis, neatsisakydami vis dėlto nuo savo pasaulėžiūros, esančios pagrindinė nelaimių priežastis.

3. — Po to, kas pasakyta, nesunku spėti, kokia rolė tenka mūsų gadynėje ir nusakytose aplinkybėse katalikiškajam mokslą einančiam jaunimui ir, žinoma, tuo pačiu ateitininkams. *Katalikiškoji mokslą einančioji jaunuomenė turi ruoštis tapti katalikiškosios akcijos avangardu.* Savo susidraugavimo organizacijose katalikiškoji jaunuomenė privalo jau padėti tvirtą pagrindą būsimajai savo akcijai plačiojoje visuomenėje. Šitas paruošiamasis jaunuomenės veikimas mūsų sprendžiamųjų kovų laikotarpiu turi pasižymėti ypatingu greičiu ir įtampa. Laikas nelaukia, o dechristianizuotų gaivalų varžtas yra negirdėtai smarkus. Snausti ir delsti šiais laikais tiesiog yra nusižengimas, nes iš tikro pericula in mora: delsimas neša su savimi mirtį. Kas daryti? Kaip tinkamai pasiruošus prie kovos už civilizacijos ir religijos pagrindus? Juk aišku, kad mūsų laikais jaunuomenė turi būti ruošiama kovai už kultūrines ir religines vertybes ir kūrybiniam aktyvumui, kitaip pasaulį užvaldys barbarai, kurie padarys galą mūsų civilizacijai ir atidarys religijai apokaliptinį periodą.

Į klausimą trumpai jau atsakyta 1930 metais jubiliejiniame Vyriausios Ateitininkų Valdybos atsišaukime: *reik tikrai susiprasti, tampriai susiorganizuoti, kuriamai nusistatyti ir patvariai kovoti už savo idealus. Prieš idėjų perversiją turi atsilaikyti katalikiškasis susipratimas, prieš iškrikusios visuomenės dezorganizaciją — katalikų susiorganizavimas, prieš revoliucinį destruktyvinių gaivalų veikimą — kūrybinis ir pažangusis katalikų veiklumas, prieš serviliška visuomenės inerciją bei apatiją iš vienos pusės ir agresyvinį neatsakingų gaivalų varžtą iš antros — herojišką kova už savo katalikiškuosius, t. y. universalius idealus.* Šiuo metu svarbu dar žinoti ne tik tai, kad visi šitie uždaviniai turi būti realizuoti katalikų jaunuomenės gyvenime, bet ir tai, kad jie turi būti realizuoti visai nedelsiant, taip sakant, vykdomojo vajaus tvarkoje. Nepakanka galvų lingavimais pritarinėjimo geroms idėjoms, reik tikrai sukrusti, reik nuoširdžiai atsidėti jų realizavimui, reik sugalvanizuoti geriausias savo pajėgas ir vienu dideliu užsidegimu išsiveržti iš sustingimo, iš nerangumo, iš dezorientacijos, iš dezorganizacijos.

Mūsų laikai nėra ramaus ruošimosi ir lėto veikimo laikai, nes gyvenimas eina šuoliais, o kas svarbiausia, priešai ginkluojasi su nepaprastu skubotumu. Reik trumpiausiu laiku atsiekti

daugiausia išdavų, o tai tegalima įvykdyti vien galingo suteiktinio vajaus tvarkoje, kai iš vienos pusės einąs iš viršaus veikimo planingumas, o iš kitos pusės einąs iš apačios solidarus vykdymas savitarpinės sugestijos nuotaikoje išjudina mases, keleriopai padaugina energiją ir darbo išdavumą.

Apie atskirus pagrindinius uždavinius ir vajaus organizaciją tenka pakalbėti skyrium.

II.

1. — 1927 m. Vyriausios Ateitininkų Valdybos atsišaukime apie aktualiausius ateitininkų uždavinius buvo pasakyta: „Norint, kad ateitininkų gyvenimas bei veikimas eitų reikiama pakraipa, *reik visų pirma giliai įsigyventi į ideologinius ateitininkų pagrindus, kaip jie naujai yra suformuluoti ateitininkų principuose ir pareigose.* Tai yra pirmutinis ateitininkų uždavinys, einant į naują gyvenimo bei veikimo laikotarpį“ (Židinys, 1927 m. 10 Nr., 235—236 p.).

Šis Vyr. Valdybos pageidavimas paskui, Stud. Ateitininkų Sąjungos konferencijoje 1929 m., buvo mano smulkiau nusakytas šitokiu būdu: „Tai, kas pageidaujama susipratimo klausimu, yra, pirma, įsigilinimas ir susigyvenimas su formuluotais ateitininkų principais bei pareigomis, antra, organizuotas ir sistemingas gynimas savo ideologijos tiek spaudoje, tiek ir kitose gyvenimo aplinkybėse, ir, trečia, nuoseklus ideologinis nusistatymas tuose klausimuose, kuriuos gyvenimas aktualiai kelia aikštėn (318 p.)... Gilus sąmoningas susipratimas ateitininkams yra privalomas vardan principo ‚pirma doktrina, paskui akcija‘, kad ateitininkų veikimas niekados nebūtų be idėjinio pagrindo, nenukryptų nuo katalikiškosios akcijos principų ir sykiu sugebėtų būti pateisinamas ir apgintas krikščioniškosios katalikiškosios pasaulėžiūros šviesoje“. (Ateitininkų ideologija ir josios realizavimas gyvenimo praktikoje. Židinys 1929 m. 11 Nr., 318 ir 325 p.).

Ar šitas bendrai suformuluotas uždavinys buvo konkretizuotas vykdomųjų priemonių atžvilgiu ir realizuotas bent tame laipsnyje, kuris leistų kalbėti apie ateitininkų susipratimo augimą? Nei atskiros ateitininkų sąjungos nei atskiri ateitininkų organizacijos skyriai nesuprato savo rolės užbrėžto iš viršaus uždavinio vykdyme: uždavinio realizavimas nepaimtas, kaip griežta formalinė pareiga ir nesusirūpinta vykdomųjų priemonių konkretizavimu vidurinėse ir žemesnėse ateitininkų organizacijos instancijose. Tiesa, tiek Vyriausioje Ateitininkų Valdyboje, tiek Studentų Sąjungoje buvo kalbėta apie vadinamojo *ideologinio cenzo įvedimą* savo nariams, ypač keliant juos į aukštesnius organizacijos laipsnius. Bet iki paskutinių laikų kalbos taip ir pasiliko kalbomis, jei neskaityti kai kur padidintų naujokams ideolo-

ginių reikalavimų, šiems pereinant į tikruosius korporacijų narius.

2. — Tuo tarpu ideologinis ateitininkų susipratimas palieka daug, labai net daug, vietos geresniems pageidavimams. Pakanka prisiminti tuos atsitikimus, kai ateitininkams tenka nustatinėti ideologinę savo poziciją atžvilgiu į priešingas sau grupes, atžvilgiu į mados apraiškas arba net kovoje už savo idealus, kad galima būtų apsčiai priskaityti ideologinių jų paklydimų. Šituo atžvilgiu ryškiausias pavyzdys yra ateitininkų neapsisprendimas moderniųjų šokių klausime. Moderniųjų šokių smerktinumas blaiviai katalikų akiai yra lygiai aiškus, kaip dienos šviesa arba juodas raštas ant balto fono. Tuo tarpu einanti iš viršaus propaganda prieš moderniuosius šokius nesutiko reikiamos paramos nei iš pusės visų ateitininkų vadų nei iš pusės eilinių organizacijos narių. Atsirado ateitininkuose tam tikras narių skaičius (koks jis bebūtų, bet visados per didelis), kuris jei ne principialiai užtarė šias šlykštynes, tai bent jas toleravo ir praktikavo. Toks faktas katalikų tarpe galimas vien dėl dviejų priežasčių: arba dėl begalinio naivumo, arba dėl nedovanotinos hipokrizijos. Tesirenka fokstrotininkai vieną iš šios alternatyvos dalį, jei nenori kad jiems būtų priskirtos abidvi. Šiaip ar taip garbė nedidelė.

Atsirado net tarp ateitininkų vadų tokie, kurie darė griežtiems kovotojams su moderniaisiais šokiais šitokį priekaištą: didelis daiktas šie modernieji šokiai; visai neracionalu ir netikslinga jais rūpintis tada, kai yra žymiai rimtesnių dalykų, su kuriais tenka dabar kovoti; dabartinis rėžimas štai pagrindinis mūsų priešas, — su juo mums reik kovoti; šiuo metu juokinga tąsytis su šiais nelemtais šokiais. — Ši naivi opozicija visai nenusimanė apie tai, kad ji geriausiai veikia to rėžimo naudai, kuris nepageidauja ideologinio jaunuomenės susipratimo ir mielai leidžia jai susidemoralizuoti, kad ji taptų nepavojinga. Rusų valdžia pro pirštus žiūrėjo į jaunuomenės girtavimą ir ištvirkavimą, kad tik ji nesikištų į politiką. Tie, kurie pro pirštus žiūri į jaunuomenės moralinį smukimą, vaidina jaunuomenės tarpe panašią rolę, nors ir nori iš jos visuomeninio veikimo. Kaip giliai krikščioniškas ir toli matąs yra toks Gandhi, kuris paruošiamosiomis dorybėmis visuomeniniam veikimui laiko susilaikymą valgyje ir skaistybę aukščiausiame laipsnyje. Fokstrotininkai turėtų ko pasimokyti pas šitą aziatą!

Kalbėjimas švelniais žodžiais su šitais žmonėmis nedavė pageidaujamų rezultatų: pasirodo, tokiu būdu paveikti nesusipratėlius ir išsilenkėlius iš tiesiosios ateitininkiškosios linijos negalima, ir reik todėl griebtis stipresnių priemonių. Kol abejingai toleruosime rėkiančius nusižengimus prieš ateitininkų ideologiją, tol neužsitarnausime iš kitų tos pagarbos, kuri kiekvienam katalikui privalu laimėti vardan krikščioniškojo apaštalavimo idėjos. Ateitininkai turi aiškiai suprasti, kad jiems taip pat ne-

vieta būti tarp fokstrotininkų, kaip ir būti tarp degutininkų, kurie kovoja už savo idėjas degutu arba tarp kakininkų, kurie kovoja pamfletais ir paškviliais. Kiekvienas išsilenkimas iš tiesios ideologinės savo linijos atneša mums paniekinimą iš kitų ir skandina nepasisekime mūsų kovą už savo idealus.

Atėjo laikas pareikalauti iš savo narių griežtesnio ideologinio nusistatymo, nes kitaip gresia organizacijai ideologinis ištižimas ir nuolatinis kompromitavimas savo idealų tiek katalikų, tiek nekatalikų tarpe. Tokiose aplinkybėse idėjinis apaštalavimas pasidaro negalimas, o tuo pačiu katalikiškoji akcija nustoja savo idėjinio pagrindo ir ima kyboti ore, neturėdama idėjinio svarumo. Reikalas pakelti ideologinį susipratimą tarp ateitininkų yra tad visai aiškus ir šaukte šaukiasi rimto susirūpinimo. Kas daryti, kad jis galėtų būti patenkintas bent tam tikrame laipsnyje artimiausiame trimetyje, t. y. iki naujo jubiliejinio kongreso?

3. — *Vykdomasis vajus turėtų pirmoje eilėje iškelti aikštėn visuotinę ateitininkų pareigą įsigyti kuo didžiausią ideologinį susipratimą. Šiam susipratimui reikalinga įsigyventi į ateitininkų ideologijos pagrindus, pagilinti katalikiškosios pasaulėžiūros supratimą ir, trečia, susipažinti geriau su katalikiškosios akcijos uždaviniais ir principais.* Kiekvienam iš šitų reikalų reikalingos yra tam tikros priemonės: ateitininkų ideologijos suformulavimas, katalikiškosios pasaulėžiūros išdėstymas ir katalikiškosios akcijos nusakymas. Vyriausioji Ateitininkų Valdyba turėtų susirūpinti, kad visos šitos priemonės kuo greičiausiai būtų ateitininkams parūpintos, atsižiūrint į atskiras jų grupes pagal amžių ir išsilavinimą.

Rašančio šias eilutes rūpesčiu bus išleista dar šią vasarą svarbiausia medžiaga ateitininkų ideologijai, kuri iki naujo jubiliejinio kongreso galės tarnauti šaltiniu susipažinti su ateitininkiškąja ideologija. Kongresui turėtų būti paruošta ir išleista ateitininkų ideologija, jau tiksliai ir sistematingai formuluota ir kodefikuota. Apie katalikiškąją akciją daug vertingos, ypač verstinės medžiagos yra išleidęs Katalikų Veikimo Centras. Čia tegalėtų kilti vien klausimas apie jos pritaikymą atskiriems ateitininkų amžiams. Sunkiausiai būtų su tiksliai suglaustu ir lengvai prieinamu katalikiškosios pasaulėžiūros išdėstymu, kuris tarnautų ateitininkams pagilinti toms žinioms, kurios jų gaunamos mokyklose per religijos pamokas. Bet ir čia galima būtų palyginti trumpu laiku parūpinti reikalingiausios literatūros vertimų keliu.

Kol pamokomosios priemonės nėra pakankamos, reik sudaryti atskiriems at-kų amžiams minimalinę programą iš esančios periodinės spaudos ir neperiodinės literatūros ir jas realizuoti per lavinimosi ratelius ir per tam tikrus patikrinamuosius kvotimus. Tenkintis vien gerais pageidavimais ir palikti nekontroliuojamam atskirų narių darbui apsipažinimą su ideologiniais

ateitininkų pagrindais reiškia ir toliau skęsti įprastos dezorientacijos klaikumoje ir neturėti geresnės perspektyvos į ateitį.

Vykdomasis vajus turėtų padaryti galą ideologiniam ateitininkų nerangumui ir pareikalauti iš jų rimto darbo ideologinio susipratimo srityje. Nėra reikalo bijoti, kad šitas darbas atbaidys kai kuriuos nenuoširdžius narius nuo organizacijos ir net paragins juos iš jos pasišalinti. Iš to organizacija tik laimės, nes savaime apsivalys nuo to balasto, kuris įneša organizacijon dezorientaciją ir kompromituoja ją ideologiniais išsilenkimais. Drąskime reikalauti darbo ir atsidėjimo iš savo organizacijos narių!

Taigi iškeltas aikštėn jau penkeri metai atgal ideologinio susipratimo uždavinys privalo būti dabar vykdomojo vajaus tvarkoje forsuojamas su ypatingu uolumu ir greitumu. Vyriausioji vadovybė susirūpina išdirbti ideologinio susipratimo planą ir atitinkamas priemones pagaminti; tarputinė vadovybė realizuoja bendrą planą atskirose sąjungose, pagaliau žemesnė vadovybė vykdo šitą planą vietose. Sykiu kiekviena aukštesnė vadovybė prižiūri ir kontroliuoja žemesniosios darbą.

III.

1. — Vyriausios Ateitininkų Valdybos 1927 m. atsišaukime organizaciniu reikalu buvo iškeltas aikštėn šitoks uždavinys: „Atėjo laikas pastatyti jinai (ateitininkų organizacija) ant tvirtesnių organizacinių pagrindų sąryšyje su organizacinių sugebėjimų ugdymu ateitininkuose ir jiems vadų auklėjimu. Todėl *antras iš eilės svarbus bei aktualus ateitininkų uždavinys yra realizuoti pažanga organizaciniame susitvarkyme, einant Palangos konferencijos nurodytais keliais*“ (Židinys, 1927 m. 10 Nr., 236 p.).

Kaip tam pačiam atsišaukime nurodyta, organizacinis ateitininkų pajėgumas turi eiti dviem linkmėmis: organizaciniu išsiauklėjimo ir vadų ruošimo. Pirmuoju atžvilgiu ten pasakyta: „Kiekvienas ateitininkas tur žinoti, kad organizacijos tobulumas pareina nuo organizacinių nusiteikimų bei sugebėjimų, kuriais pasižymi jos nariai. Tai uždeda ateitininkams prievolės stengtis įsigyti tokių palankių organizacijos gyvavimui nusiteikimų, kokiais kad yra drausmingumas, tvarkingumas, punktualumas, draugiškumas ir sugebėjimas paklusti vienu atveju ir vadovauti kitu, kai to reikalauja gyvenimo bei veikimo aplinkybės ar organizuota draugijos valia“ (t. p. 236—237 p.).

Ateitininkų organizacija daug kieno laikoma geriausiai sutvarkyta jaunuomenės organizacija Lietuvoje. Tikiu, kad tam teigimui yra net realus pagrindas, bet ar tai reiškia, kad ateitininkų susiorganizavimas stovi patenkinamoje aukštumoje? Toli gražu to nereiškia. Prasikišti į priekį visuotiniame mūsų visuomenės nerangume ir chaotiškoje dezorganizacijoje anaiptol ne-

reiškia tikro susiorganizavimo. Visos paminėtos aukščiau organizacinės ypatybės: drausmingumas, tvarkingumas, punktualumas, draugiškumas, klusnumas iš vienos pusės ir vadovaujamasis sugebėjimas iš antros, — visa tai, nekalbant jau apie kitas specialesnes organizacines ypatybes, yra išsivystę ateitininkuose labai dar primityviame laipsnyje. Kas stebėjo juos per ištisą metų eilę, tam šis sprendimas yra neabejotinas.

2. — Tuo tarpu, kas buvo ateitininkų padaryta, kad Vyriausios Valdybos pastatytasis organizacinis uždavinys galėtų būti konkretizuotas priemonių atžvilgiu ir realizuotas visos organizacijos plote? — Sąmoningo planavimo tvarkoje — ničnieko. Jei kas šioje srityje daryta, tai vien tada ir tiek, kada ir kiek pats gyvenimas statė neatidėliotino reikalo tvarkytis tam tikrose siaurai apribotose aplinkybėse. Todėl iki šiolei organizacinis ateitininkų gyvenimas dar per daug atsiduoda mūsų visuomenės nerangumu, amorfiškumu, palaidumu. Norint veikiai ir sėkmingai pasistūmėti į priekį susiorganizavimo klausime, yra neišvengiama su visu planingumu rauti iš šaknų šias apsileidimo ydas iš ateitininkų tarpo. Štai vienas iš uždavinių vykdomajam ateitininkų vajui.

Vadų ruošimo klausimu atsišaukime buvo pasakyta, kad „jokia didesnė organizacija negali klestėti, jei ji nesugeba atrinkti iš savo narių labiausiai apdovanotų ir geriausiai nusiteikusių asmenų ir paversti juos tikrais savo vadais“ (t. p. 237 p.). Kas realaus padaryta šiuo reikalu? — Sąmoningo planingumo tvarkoje — nieko. Tiesa, vadovaujamose ateitininkų sferose klausimas nekartą svarstytas, kaipo įdomus ir aktualus klausimas, bet nesiryžta pralaužti nei jo realizavimo sunkenybių, nei įprastos gyvenimo inercijos. Tuo tarpu yra visai neišvengiamas reikalas planingos atrankos ir tikslingo ugdymo priemonėmis ruošti ateitininkų organizacijai vadų, nes jei organizacija iš apačios laikosi organizaciniais narių nusiteikimais, tai iš viršaus ji palaikoma organizaciniais vadų sugebejimais. Vadų kadrai sudaro iš tikrųjų organizacijos griaučius, be kurių ji tegali vien silpnai vegetuoti, tarsi augalas, neturįs atramos savo stiebe. Vadų ruošimas pagreitintu tempu, — vėl svarbus uždavinys vykdomajam vajui.

3. — Rūpinantis tvirtos organizacijos sudarymu, tenka kreipti dėmesys į du dalyku, kuriuodu buvo mano iškeltu dar 1929 m. per metinę Studentų Ateitininkų Sąjungos Konferenciją: „Kadangi organizacija yra sutelktinis ideologijos realizavimo aparatas, tai ateitininkai privalo tvirtai susiorganizuoti taip, kad jų organizacijos tipas iš vienos pusės atitiktų universalius krikščioniškosios katalikiškosios pasaulėžiūros principus, o iš antros pusės — aktualius gyvenimo reikalus“ (Ateitininkų ideologija ir josios realizavimas gyvenimo praktikoje“, Židinys 1929 m. 11 Nr., 325 p.). Tai reiškia, kad *ateitininkų organizacija turi būti iš sa-*

vo esmės katalikiškosios akcijos organas ir, antra vertus, kad ji privalo atsižvelgti į aktualius, gyvenimo statomus reikalavimus.

Pirmuoju atžvilgiu ateitininkų organizacija privalo savo veikime orientuotis pagal katalikiškosios akcijos reikalavimus, kiek šita akcija yra iš vienos pusės kova su pasaulio dechristianizacija ir iš antros pusės pasaulietiškas apaštalavimas pasaulio rechristianizacijos darbe. Antruoju atžvilgiu ji privalo orientuotis pagal savo idėjinių priešų kovos metodus ir savo organizacijos pagrinduose sudaryti viltingą apsigynimo ir pasipriešinimo atramą. Matant su kokiu partyviniu drausmingumu, su kokiu pasitikėjimu savo vadais ir aklu jiems klusnumu, su kokiu fanatišku atsidėjimu savo idėjoms veržiasi dabarties barbarai prie valdžios ir griauja senas kultūrines vertybes, negalima neapsidrausti organizacijos priemonėmis prieš šitą ardomąjį jų įsibėgėjimą. Štai kodėl buvo jau mano 1929 m. kreipiama dėmesys į tai, kad „ateitininkai privalo įnešti į savo organizaciją daugiau drausmingumo, daugiau subordinacijos ir pasiaukojimo dvasios, daugiau pasiryžimo kovoti už savo organizacijos laisvę ir neliečiamybę“ (Ateitininkų ideologija ir t.t. Židinys 1929 m. 11 Nr., 321 p.).

Taigi ateitininkų organizacijos sėkmingas suderinimas su katalikiškosios akcijos reikalavimais ir suteikimas jai ypatybių, kurių reikalauja mūsų gyvenamas momentas, yra dar nauji aktualūs uždaviniai, kuriuos konkretizuoti priemonių atžvilgiu ir planingai realizuoti palieku vykdomojo vajaus darbininkams.

IV.

1. — 1927 m. atsišaukime kuriamuoju reikalu buvo pasakyta: „Be plataus kūrybinio užsimojimo negalima bus ne tik atsiekti aukštesnį tautinės kultūros laipsnį ir atremti valstybinis gyvenimas į racionalią visuomenės tvarką, bet ir atsispirti prieš tą pasaulio dechristianizaciją, kuri mums užsimeta sykiu su svetimomis įtakomis, einamomis iš vadinamųjų kultūringų tautų... Mes be reikalo labai ilgai sugaišime, jei nesugebėsime pasinaudoti kitų tautų kultūriniais laimėjimais; bet sykiu mes nustosime savo tautinės individualybės ir krikščioniškos vertės, jei neįstengsime įsigyti kūrybinio užsimojimo, reikalingo tautiškos krikščioniškos kultūros iškėlimui į visuotinai vertingo gyvenimo laipsnį. .. *Labai aktualiu... ateitininkų uždaviniu yra įsigijimas kūrybinio, pilno iniciatyvos ir plataus užsimojimo nusistatymo, einant prie tautinės savo lytimi ir universalios savo turiniu kultūrinės sintezės*“ (Židinys, 1927 m. 10 Nr. 240—241 p.).

Štai uždavinys, kuriame ateitininkai kaip ir visa mūsų tauta, mažiausiai yra linkę sustiprintu tempu pasistūmėti į priekį. Stoka iniciatyvos, drąsaus kūrybinio užsimojimo ir plataus sintetinio nusistatymo iš senų laikų charakterizuoja mūsų tautos

pobūdį: ilgų amžių vergovė, politinis ir intelektualinis priklausomumas ir apribotas dvasinis akiratis padėjo čia iki šiolei dar neišdildomą antspaudą. Čia reikalinga yra psichologinė revoliucija, kuri įstengtų sukrėsti paskendusią inercijoje tautos sielą, ją suelektrizuoti ir ją pastumti į plačiosios kūrybos akciją.

Ateitininkai, kurie ir šituo atžvilgiu yra ištikimi savo tautos sūnūs, turėtų pradėti pažangą nuo savęs ir vykdomojo vajaus tvarkoje pralaužti bergždžią sustingimo ir apsnūdimo inerciją kūrybos dirvoje. Kas stebėjo ateitininkų veikimą iš vidaus, gerai žino, kaip sunkiai kiekviena nauja drąsesnė iniciatyva randa jų tarpe nuoširdžios paramos ir sėkmingos pagalbos. Patiekus kokiam nors susirinkimui kūrybinį projektą, visa dalyvių energija yra pavartojama vien neigiamajai kritikai, būtent, tam, kas galima projektui prikišti. Šitoje vienašališkoje kritikoje dalyvių pastangos dažniausiai išsisemia, nes didžiausioji jų dauguma nesugeba pažiūrėti į dalyką teigiamosios kritikos atžvilgiu.

2. — Teigiamoji kritika visų pirma stengiasi objektyviai skirti kiekviename sumanyme tai, kas jame yra teigiamo, nuo to, kas jame yra nepriimtino. Bet ji nepasitenkina vien šituo konstatavimu; ji tuoj pereina į kūrybinį nusistatymą ir stengiasi sumanymo ydas atitaisyti, trūkumus papildyti. Esant tokiam dalyvių nusistatymui, pirmininkaujančiam, jei jis tik turi bent minimalinius sintetinius gabumus, nesunku daugumos susitarimo pasiekti pataisyto sumanymo plotmėje. Pas mus stinga sutelktinio darbo įpročių kaip tik todėl, kad mūsų nusistatymas tokiame darbe retai kada yra tikrai kūrybinis: jei grupė žmonių yra suėjusi į darbą su neigiamai kritiškuoju nusistatymu, tai, aišku savaime, jokio produktyvumo iš tokio darbo negalima tikėtis.

Iš mano patyrimo man yra pasilikęs atmintyje šitokis kuriozinškas atsitikimas. Vienu ateitininkų persitvarkymo klausimu buvo sukviestas vadovaujančių elementų pasitarimas. Kaip diskusijoms bazė, buvo patiektas svarstyti sumanymas, suformuluotas provizorinio projekto pavidalu. Visą vakarą dalyviai svarstė šitą projektą, bet tas svarstymas buvo gana ypatingas: visų dalyvių pastangos buvo nukreiptos vien į tai, kas galima būtų projektui prikišti; nei pataisymai nei nauji sumanymai, jei neskaityti tokiais kelių smulkių idėjų iškėlimo aikštėn, nebuvo padaryta; į pasitarimo galą vienas iš gabiausių dalyvių pareiškė, kad projektas yra per tobulas ir todėl nepriimtinas. Šitas tiesiog anekdotiškas atsitikimas būtų linksmas, jei jo pagrinde neglūdėtų tiesiog katastrofiškas mūsų žmonių bergždumas sutelktinėje kūryboje. Mūsų tautai toliau visai yra neleistina bergždumo prabanga, nes kūrybinis produktyvumas yra jai gyvybės sąlyga. Ateitininkai visų pirma turėtų tai suprasti ir vykdomuoju savo vajumi savo tarpe pralaužti priešingų kūrybai nusiteikimų linkmę. Artimiausiame trimetyje negalima būtų iš jų laukti jokių ypatingų kūrybos išdavų, nes tarpas yra per mažas platesnei kūrybai, užtat šitame laikotarpyje iš jų galima būtų

reikalauti susiprasti kūrybinio nusistatymo klausime ir įsigyti tam tikrų būtinų nusiteikimų.

Reikštis iniciatyva ir kūrybiniu nusistatymu galima turėti progos labai dažnai ir labai paprastose aplinkybėse: pramogų ir iškilmių organizavimas, konferencijų ruošimas ir tvarkymas, sumanymų realizavimas, diskusijos įvairiuose susirinkimuose ir ypač lavinimosi rateliuose, visa tai gali būti panaudota kūrybinių nusiteikimų lavinimui. Ir sykiu reik gerai žinoti, kiek visi šitie dalykai reikalauja tokių nusiteikimų, jei tik norima, kad darbas stovėtų aukštumoje ir jo išdavos būtų tikrai vertingos. Ir dabar pakartosiu tai, kas mano buvo konstatuota 1929 m.: ateitininkų pramogos, kurios turėtų konkuruoti su importuojamomis šlykštynėmis ir atsilaikyti tautinės ir dorinės sąmonės aukštumoje, nėra padariusios per dešimts metų nė vieno žingsnio pirmyn. Tai tik vienas ryškiausias pavyzdys kūrybinės iniciatyvos ir užsimojimo stokos ateitininkuose. Iškilmių organizavimas ir suvažiavimų tvarkymas vargu taip pat yra patobulėję per šitą laiką. Tai, rodos, ne didžiausios svarbos dalykai, o vis dėlto, jei juose nėra kūrybinės pažangos, tai ar galima tikėtis jos svarbesniuose ir žymiai sunkesniuose kultūrinio gyvenimo klausimuose.

3. — Katalikiškoji akcija, turinti rechristianizuoti supagonėjusį pasaulį, jau žymiai daugiau reikalauja kūrybinio nusistatymo, negu paprasto organizacinio gyvenimo klausimai. Kaip buvo mano savo laiku pabrėžiama, „kovoje su pasaulio dechristianizacija itin yra svarbu sujungti apsigynimo momentas su kuriamąja kultūrine statyba“ (Židinys 1929 m. 11 Nr., 323 p.). Plačių masių negalima vienomis tik kritikos ir propagandos priemonėmis prilaikyti nuo tų dechristianizuoto gyvenimo apraiškų, kurios yra laikomos moderniosios dvasios simptomais; šių apraiškų pagrinde reik įžvelgti gyvi reikalai ir jie tenkinti teisėtu ir doru būdu. Bet tam kaip tik reikalingas yra kuriamasis nusistatymas ir sugebėjimas įžvelgti gyvenimo tendencijose sveiką branduolį, kuris galėtų būti panaudotas pozityviai kultūrinei pažangai.

Ateitininkų susipažinimas su katalikiškosios akcijos principais ir reikalavimais turi eiti kūrybine linkme, t. y. turi būti sujungtas su sugestyviu iškėlimu aikštėn reikalo kuriamai dalyvauti katalikiškojoje akcijoje. *Vykdomasis ateitininkų vajus ir turėtų tarp kitko nustatyti būdus, kuriais katalikų jaunuomenė galėtų kuriamai pasireikšti katalikiškojoje akcijoje.* Katalikų jaunuomenė juk galėtų vaidinti tam tikrą teigiamąją rolę šeimos gyvenimo rechristianizacijoje, religijos nuotaikos palaikyme mokykloje, jaunuomenės susidraugavime ir šiaip jau apaštališkame krikščioniškųjų idėjų skleidime plačiojoje visuomenėje. Šito klausimo konkretizavimą taip pat turėtų atlikti vykdomojo vajaus smulkesnio plano sudarytojai.

V.

1. — 1929 m. spaudos atgavimo sukaktuvių proga Vyriausioji Ateitininkų Valdyba yra pareiškusi savo atsišaukime mintį, kad „tarnavimas tiesai ir teisybei niekados neapsieina be kovos su netiesa ir neteisybė“ (Židinys 1929 m. 4 Nr., 360 p.). Ta pati idėja vadovavo Vyriausiai Valdybai, kai ši 1927 m. ragino ateitininkus apsiginkluoti kovos reikalui. Tų metų atsišaukime mes skaitome šitokius paraginimus: *„Labai aktualus šiais laikais ateitininkų uždavinys yra fizinis, dorinis ir protinis apsiginklavimas kryžiaus kovai su pasaulio dechristianizacija...* Kai mes kviečiame ateitininkus apsiginkluoti fiziniu, doriniu ir protiniu būdu kovai prieš pasaulio dechristianizaciją, mes turime galvoje tą dvasinį apsiginklavimą, kuris apgintų ateitininkus nuo dechristianizacijos pagundų ir suteiktų jiems pakankamai moralinio autoriteto garbingai stoti ateityje į didelį apaštalavimo darbą, einant religinio atgimimo keliais. Tam tikslui ateitininkai turi būti tvirti kūnu, kad galėtų pakelti dideles pastangas; jie turi patobulinti dorinį savo išsiauklėjimą, kad galėtų įgauti entuziastiško išsižadėjimo bei pasiaukojimo kovai su pasaulio dechristianizacija; jie turi irgi pagilinti intelektualinį savo išsilavinimą, kad galėtų atsiekti tikros kultūros viršūnės ir iš jų aiškiai spręsti, kas mūsų pasaulyje yra neigiamo ir kas teigiamo. Gerai suprastas fizinis lavinimasis, dorinis auklėjimasis ir protinis lavinimasis, štai kas yra jūsų apsiginklavimo priemonės“. (Židinys, 1927 m. 10 Nr., 237—238 p.).

Šalia to dar aiškus susipratimas, tamprus susiorganizavimas ir kuriamasis nusistatymas visame savo veikimo plote yra jau tam tikras apsiginklavimas kovoje už savo idealus. Bet to dar nepakanka kovoje su pasaulio dechristianizacija: reik dar savyje išdirbti aktyvius nusiteikimus, reikalingus apsiginti nuo neteisybės ir pasipriešinti nepateisinamai prievartai. Katalikai ypatingai nerangūs yra apsigynimo ir pasipriešinmo dalykuose, ir tai jaunoms jų kartoms dera žinoti ir tinkamai ruoštis aktyviai gyvenimo kovai. Dabar, kai barbarų varžtas itin yra smarkus, dvasinis katalikų apsiginklavimas sprendžiamajai kovai yra tiesiog gyvybės klausimas. Ar šitas klausimas rado reikiamo įsisąmoninimo ateitininkų tarpe, gerokai abejoju: dezorientacijos ir dezorganizacijos nuotaika, apgobusi katalikų visuomenę Lietuvoje, veikia taip pat ir ateitininkus.

2. — Vykdomasis vajus ir čia taip pat turėtų padaryti gilią psichologinę revoliuciją. Jis turėtų sužadinti ateitininkuose maksimalinį veiklumą, tikrai sakant, veiklumo entuziazmą, bet sykiu taip pat pastumti šitą veiklumą į neišvengiamo apsigynimo ir privalomo pasipriešinimo vagą. Kitaip kova su pasaulio dechristianizacija liks tuščių žodžių ir bejėgių idėjų srityje. Ateitininkų organizacija yra pakankamai puolama, skriaudžiama ir koneveikiama, kad būtų pakankamai progos gintis nuo neteisingų

puolimų ir priešintis skriaudoms ir neteisybėms. Be to, subrendę ateitininkai, kaipo pilnateisiai katalikų visuomenės nariai, negali abejingai žiūrėti į katalikų prigimtųjų teisių paneigimą ir jų katalikiškosios akcijos neteisėtą tramdymą. Gyvenimas visados yra kova už savo idėjas ir katalikų gyvenimas mažiau, negu kitų žmonių gyvenimas, sudaro išimtį iš šitos taisyklės.

Paskaitę šituos atviros tiesos žodžius katalikų ir ypač ateitininkų priešai, snobizme paskendę, pasipiktins mano tariamai karingu tonu. Iš tikrųjų kviečiu ateitininkus ne į karą, bet į kovą, arba kalbant ideologiškai, kviečiu ateitininkus būti tikrais Kovojančios Bažnyčios (Ecclesia militans) nariais. Visas dalykas sueina čia į tai, kaip privalu katalikui suprasti idėjinė kova, neišvengiamai surišta su katalikiškąja akcija, ir kaip ji gali reikštis praktiniame gyvenime. Visų pirma reik, pagaliau, suprasti, kad tos kovos priemonės, kurių griebėsi K.A.K. „ritieriai" ne tik netinka katalikiškajai akcijai, bet ir grynai politiniam veikimui. Paškvilių ir pamfletų metodai ne tiek yra kenksmingi tiems, prieš ką jie yra atkreipti, kiek kompromituoja tuos, kas juos pavartoja savo kovoje. Šituo atžvilgiu kakininkų akcija yra didžiausias nusižengimas prieš pačią katalikiškąją akciją, kurios vardan ji yra varoma. Iš kakininkų Katalikų Bažnyčiai tiek yra naudos, kiek iš fokstrotininkų arba degutininkų. Jaunieji katalikai tai turėtų vieną kartą ant visados tinkamai suprasti.

Katalikų akcija, kaipo kova su pasaulio dechristianizacija ir šeimos, bendruomenės, visuomenės rechristianizacija pasaulietiškojo apaštalavimo priemonėmis, nepakenčia jokios prievartos, ar ji reikštųsi veiksmuose, ar žodžiuose, ar net mintyse. Apaštalauti prievartos priemonėmis tegali arba visiškas nesusipratėlis arba piktas hipokritas. Tačiau, jei prievarta jokioje lytyje ir jokia prasme nepritinka katalikiškajai akcijai tai dar nereiškia, kad gyvenime apskritai negali būti teisėtos prievartos tam tikrose aplinkybėse ir tam tikrose ribose. Tolstojus savo nesipriešinimo koncepcijoje giliai klydo, ir tai a contrario labai iškalbingai įrodė įsiviešpatavęs be tinkamo pasipriešinimo iš visuomenės pusės bolševizmas. Iš kitos pusės lygiai klysta ir tie modernieji diktatūros mėgėjai, kurie apoteozuoja prievartą, kaipo kovos priemonę. Prievarta leistina tiek atskiram žmogui, tiek ir visai visuomenei, kaipo neišvengiamo apsigynimo priemonė, ir tai tik būtinumo ribose. Bet ir teisėta prievarta neįeina į evangeliškųjų patarimų sritį ir todėl ji nerado pritarimo Kristaus pamoksle ant kalno. Todėl, kai kalbama apie katalikiškąją akciją, kaipo apie pasaulietiškąjį apaštalavimą, reik pripažinti visiškąjį šios akcijos nesutariamumą su prievartos priemonėmis.

3. — Tą kovos taktiką, kuri gerai galėtų pritikti katalikiškajai akcijai, yra nustatęs mūsų laikams visai nepriklausomai nuo katalikų pasaulio, bet aiškioje priklausomybėje nuo pamokslo ant kalno, Mahatma Gandhi, kurį jau pas mus kėlė aikštėn ir kuriuo domėtis kvietė ateitininkus Vyriausias Vadas prof. K.

Pakštas. Kad vykdomasis vajus nustatytų ateitininkus tinkamu būdu kovos klausime, suglausiu čia trumpai ir sistematingai Gandhi taktiką, gana laisvai ją interpretuodamas, būtent, pagal mūsų gyvenimo reikalus.

Gandhi yra karštas aktyvinės kovos su blogiu šalininkas; jis kviečia visus aktyviai priešintis neteisybei, tačiau griežtai smerkia prievartą, kaipo normalią kovos priemonę; jis reikalauja sujungti kovoje meilę žmogui, su kuriuo kovojama, su neapykanta blogybei, kuri nuveikiama; taip pat politinėje kovoje jis ragina nuosekliai išlaikyti dorinį kovos pobūdį.

Pirmas pasipriešinimo aktas yra neteisybės nepripažinimas; antras — apsigynimo ir pasipriešinimo organizavimas; trečias — pasipriešinimo realizavimas įvairiomis neigiamojo ar teigiamojo veikimo priemonėmis. Neteisybės nepripažinimas reikalauja elgtis taip, tarsi prievartos aktas, kuriuo neteisybė yra padaryta, būtų neįvykęs. Prievarta neprivalo sudaryti jokių laisvai priimamų priklausomybės ir paklusnumo ryšių. Pasipriešinimo organizavimas iš vienos pusės reiškiasi išviršinės organizacijos stiprinimu, o iš antros pusės — dalyvių sielos auklėjimu. Gandhi ypatingą dėmesį deda kaip tik į šitą reikiamą sielos organizaciją. Šita prasme jis reikalauja iš kovotojų a. tiesos bei teisybės meilės(Satya), b) prievartos neapykantos (Ahimsa), c) dorinio skaistumo (Bramacharya), d) baimės savyje nugalėjimo, e) išvidinio atsipalaidavimo nuo šio pasaulio gėrybių ir f) pasiryžimo kentėti dėl teisybės. Pasipriešinimo realizavimas neigiamai reiškiasi, pirma, nedalyvavimu aktuose, kurie kokia nors prasme gali stiprinti neteisybės ir prievartos vykdytojus, ir , antra, nepaklusnumu neteisingiems parėdymams, ogi teigiamai — savo idėjų manifestavimu ir jų vykdymu nežiūrint į priešingą neteisybę ir prievartą.

Gandhi kovos taktika įgavo garsų vardą — Satyagraha, kas, laisvai aiškinant šitą terminą, reiškia teisybės laimėjimą sielos galybe t. y. meilės, tikėjimo ir pasiaukojimo pajėgomis. Šita taktika, pritaikyta Pietų Afrikoje o paskui pačioje Indijoje, kovoje dėl indų pilietinių teisių, davė palyginant trumpu laiku labai gerų laimėjimų. Šitas patyrimas dar kartą konstatavo nepaprastą sėkmingumą apaštalavimo, vedamo to pamokslo ant kalno dvasioje, kuris mūsų eros pradžioje laimėjo griūvantį į chaosą pasaulį. Šito pamokomo patyrimo akivaizdoje katalikams susidaro ypatinga pareiga grįžti prie gerokai primirštų pavyzdžių ir savo akciją atremti į krikščioniškosios kovos principus. Katalikai turėtų su nusižeminimu priimti tą pamokymą, kuris ateina mūsų laikais iš Azijos nuo žmogaus, kuris pamoksle ant kalno rado daugiau įkvėpimo, negu tai pasitaiko mums patiems, surumbėjusiems žemuose įpročiuose ir nepagaunantiems kartais giliausios prasmės, glūdinčios Evangelijos pamokymuose.

Gandhi ne tik suprato tą elementarinį faktą, kad „idėjinė kova tik tada nedemoralizuoja, kai ji pagrįsta garbingos kovos

principais“ (plg. Vyr. Val. Atsišaukimą, Židinys, 1929 m. 4 Nr., 360 p.), bet ir sugalvojo visą dorinių pratybų sistemą, kuri galėtų laiduoti kovai dorinį pagrindą. Dorinis skaistumas, žmonių meilė, pasiryžimas kenteti svetimas skriaudas, bet šių kitiems nedaryti, bailumo pergalėjimas, štai svarbiausios sielos ypatybės, kuriomis, jo supratimu turi būti pagrįsta idėjinė kova už savo idealus. O kai šitoje kovoje yra nusižengiama ar prievarta, ar neapykanta, ar kitais kokiais ekscesais, Gandhi uždeda sau ir savo šalininkams Hartal'ą, t. y. viešos atgailos, pasninko ir maldos dienas.

Dar viena gandiškos kovos ypatybė: Gandhi niekados neveikia iš pasalų; jis atlieka visus savo kovos žygius viešumoje ir yra visados pasiryžęs prisiimti už juos visą atsakomybę, nežiūrint į tai, kokia ji bebūtų. Gandhi smerkia bailumą daugiau, negu prievartą, kurios jis iš kitos pusės taip aistringai neapkenčia, ir todėl kiekvienas veikimas iš pasalų jam yra nepriimtinas, kaip veikimas, už kurį nenorima prisiimti atsakomybės. Gandhi nevengia daryti tai, kas yra draudžiama, jei draudimas, jo supratimu, yra neteisėtas, bet jis biaurisi smūgiais iš užu kertės, ypač jei jie reiškiasi fizine ar moraline prievarta.

4. — Vykdomasis ateitininkų vajus turėtų iškelti į ateitininkų sąmonę reikalą radikaliai keisti kovos metodus kovoje už savo idealus. Šitie metodai turėtų būti suderinti su katalikiškosios akcijos principais ir pagrįsti apaštalavimo dvasia. Tie, kas norėtų kovoti už katalikų teises ir katalikiškųjų idealų realizavimą gyvenime, turėtų visų pirma tinkamai kovai pasiruošti, nes pirm yra reikalingas dorinis kilnumas, o paskui ateina garbingas laimėjimas, bet ne atvirkščiai. Maža to: laimėjimas yra tiesiog nepageidaujamas, jei prie jo nėra moraliai priaugta. Pavyzdžiui, katalikai politikai per anksti laimėjo Lietuvos seime daugumą, ir todėl šitas laimėjimas nebuvo tikrai sėkmingas ir iš dalies net yra priežastimi tos apverktinos padėties, kurioje katalikai yra Lietuvoje šiuo momentu. Taigi *vykdomasis ateitininkų vajus privalo, jei ne realizuoti, tai bent ateitininkams tvirtai įsąmoninti, kad iš pradžios turi eiti dorinis kilnumas kovoje ir tik paskui gali ateiti tikras laimėjimas, bet ne atvirkščiai.* Studijuoti šitą klausimą ir daryti visas moralines pastangas, kad šitas nusistatymas įsikūnytų kovoje už katalikiškuosius idealus yra kiekvieno ateitininko pareigą.

VI.

1. — Vyriausioji Ateitininkų Vadovybė nuo 1927 m. nuolatos ragino ateitininkus padėti į pagrindą kovos už savo idealus organizacinį susitvarkymą ir organiškąjį veikimą. Šituo atžvilgiu nebuvo išskirta iš ateitininkų veikimo ploto ir visuomeninė sritis. Tik čia labiausiai buvo kreipta dėmesys į rimtą pasiruo-

šimą. *„Kataliko vardas, skaitome 1927 m. atsišaukime, uždeda ateitininkams prievolės ir todėl taip pat stato prieš juos visados aktualų... uždavinį įsigyti aiškaus visuomeninio susipratimo, atsakančio krikščioniškajai pasaulėžiūrai, ir rimtai pasiruošti visuomeniniam veikimui“*. (Židinys, 1927 m. 10 Nr., 241 p.). Tik nesusipratėliai ir ateitininkų sąmoningi ar nesąmoningi priešai galėtų norėti pastūmėti ateitininkus į politinę visuomenės kovą, žadėdami jiems lengvų laimėjimų ir visokių kitų gėrybių. Bet ateitininkų prilaikymas nuo politinės kovos anaiptol nereiškė jų prilaikymo nuo idėjinės kovos už savo idealus pasaulietiško apaštalavimo plotmėje ir jų snaudinimas neveiklumo nuotaikoje.

1927 m. Vyriausios Valdybos atsišaukimas buvo ištisas kvietimas prie veiklumo, kuriam buvo nurodyti aktualiausi uždaviniai. 1928 m. atsišaukimas labiausia atsižvelgė į tautinį veiklumą ir kvietė *„ištikimai patverti, garbingai kovoti, kuriamai dirbti ir galutinai laimėti“* (Ateitis 1928 m. 2—3 Nr., 73 p.). 1929 m. spaudos atgavimo sukaktuvių proga Vyr. Valdyba ragino ateitininkus ypatingai susidomėti katalikiškosios spaudos reikalais: *„Katalikų jaunuomenė, rašė ji tada, besiruošianti kovoti ir jau kovojanti su pasaulio dechristianizacija už katalikiškąją pasaulėžiūrą bei krikščioniškąją pasaulio santvarką, negali nesiruošti su rimtu atsidėjimu katalikiškosios spaudos reikalams“* (Židinys, 1929 m. 4 Nr., 359 p.).

Tų pačių 1929 m. rudenį per Studentų Ateitininkų Sąjungos metinę konferenciją savo pranešime „Ateitininkų ideologija ir josios realizavimas gyvenimo praktikoje“ buvau pareiškęs savo susirūpinimą silpnu ateitininkų vykdomuoju veikimu ir dar kartą iškėlęs reikalą sustiprinti jų veiklumą. „Ateitininkai, sakiau tada, privalo įsigyti maksimalinio idėjinio veklumo tiek apsigynimo kovai su ardomaisiais gyvenimo veiksniais ir neidėjiniais, neracionaliais demoralizuojančiais judėjimias, tiek kultūrinei pozityviai kūrybai, kuri galėtų sudaryti gyvenime krikščioniškosios kultūros aplinkumą“ (Židinys, 1929 m. 11 Nr., 325 p.).

1930 m. Vyriausioji Valdyba kviesdama ateitininkų kongresą trigubo jubiliejaus proga, iškėlė penktam ateitininkų gyvavimo penkmečiui subrendimo šūkį: *„susiprasti, susiorganizuoti, kurti ir kovoti“*, bet sykiu pabrėžė, kad „subrendimas nereiškia... tikslų visiško įvykdymo; todėl ir mūsų ideologija yra geriau suformuluota, negu įsisąmoninta; mūsų organizacija labiau sukonstruuota principe, negu atspari gyvenime; mūsų kūryba labiau pageidaujama, negu konstatuojama; mūsų gyvenimo kova labiau skelbiama, negu reiškiasi žygiais; apskritai pas mus daugiau projektuojama, negu realizuojama“ (Židinys 1930 m. 2 Nr., 130 p.). Iki šiolei nematyti, kad konstatuota tada ateitininkuose vykdomojo sugebėjimo stoka būtų pranykusi paskutiniais laikais. Taigi stoka iniciatyvos, idealistiško kuriamojo užsimojimo, sutelktinių pajėgų koordinavimo ir vykdomojo entuziazmo yra

pagrindinis trūkumas ateitininkų veiklume, tiesa, — trūkumas, bendras jiems su visa mūsų visuomene.

2. — Tuo tarpu atsirado tarp ateitininkų tam tikra grupė žmonių, kurie ėmė versti atsakomybę už ateitininkų neveiklumą visų pirma ateitininkų vadovybei. Nėra abėjonės, kad ateitininkų vadovybė, kad ir atrinkta rinkimų keliu, vis dėlto yra sudaryta iš tos pačios medžiagos, kuri yra bendra didžiausiai ateitininkų daugumai; todėl ir jai tam tikrame laipsnyje visados tenka prisiimti tie patys priekaištai. Bet būtų tiesiog neteisinga, kaip galima matyti iš viso, kas pasakyta, teigti, kad ji buvo neveiklumo ir apatijos skiepintoja ateitininkams. Žinoma, ateitininkų veiklumo linija negali niekados nebaudžiamai išsilenkti iš tam tikros linkmės, kuri atitinka jų prigimtį ir ideologiją, kaip to kartais norėjo neatsakingi ekstremistai, prisidengę veiklumo skraiste. Šitie ekstremistai tačiau tinkamai nesuprato ateitininkų pašaukimo katalikų visuomenėje ir Lietuvoje apskritai ir savo neatsakingomis sugestijomis didino dezorientaciją ir dezorganizaciją ateitininkų tarpe. Labai tad simptomingas faktas yra tai, kad kaip tik šitų ekstremistų tarpe pirmą kartą ateitininkų gyvenime yra demaskuojamas provokatorius, prisiplakęs prie jų iš šalies. Aš toli gražu neprikaišioju šitai ekstremistų grupei sąmoningos provokacijos, bet vienas tik provokacijos atsitikimas jų tarpe turėtų jiems duoti progos rimtai susimąstyti ir patirti, kad, matyti, kaž kam yra iš tikro naudingas iš vienos pusės agresyvus ateitininkų nesutariamumas, o iš kitos pusės kompromitavimas jų rinktosios vadovybės tarsi pateisinamais motyvais. Tačiau kurio karaliaus naudai tai eina?

3. — Taip dalykams stovint, *vienintelis pozityvus padėties gelbėjimas yra entuziastiškas visų pajėgų sutelkimas vykdomajame ateitininkų vajuje*. Reik sukelti vykdomąjį judėjimą ateitininkų tarpe, reik pajudinti kolektyvinę jų psichologiją iki pat gelmių, reik sužadinti visuotinį jų entuziazmą ir visų pasiryžimą prisidėti visomis savo pajėgomis prie kolektyvinių uždavinių realizavimo individualinėmis pastangomis. Nėra abejonės, kad toks intensyvus, veikus ir solidarus veikimas yra mums neįprastas, bet tai turėtų dar labiau suįdominti bendras ateitininkų mases vajaus idėja. Kaip tai galima būtų padaryti?

Visų pirma yra reikalingas greitas vykdomojo vajaus suplanavimas be ilgų diskusijų apie jo reikalingumą, tikslus, būdus ir priemones. Ateitininkų organizacija turi savo struktūroje vieną organą, kuris galėtų čia suvaidinti ypatingą rolę, būtent, Vyriausiąją Tarybą. Tokia Taryba yra išrinkta 1930 m. kongrese ir galėtų pasireikšti šiuo atveju didesniu veiklumu. Ji iki šiolei neparodė jokio veiklumo ir todėl, dabar paraginta, turėtų atpildyti savo ikišiolinį atostogavimą. Vyriausioji Taryba greitu tempu, dar per šią vasarą, turėtų artimiausiame kontakte su Vyr. Valdyba sustatyti konkretizuotą bent svarbiausiuose bruo-

žuose vykdomojo vajaus planą ir patiekti jį vykdyti per šią pastarąją visiems vadovybės organams.

Vajaus realizavimas turi būti atremtas į individualinių atsakomybių sistemą visuotinio solidarumo nuotaikoje. Dažniausiai kam iškėlus kokį nors sumanymą, bendra dalyvių masė pasilieka pasyvi, tarsi sakydama iniciatoriui: pats sugalvojai, pats ir vykdyk. Šita nesolidarios ir nerangios inercijos nuotaika yra paprastai pagrindinė vykdomojo nepasisekimo priežastis. Tuo tarpu, jei iš vienos pusės yra reikalinga individualinė iniciatyva ir individualinė atsakomybė, kaipo sėkmingo vykdymo veiksniai, tai iš kitos pusės nemažiau yra reikalingas bendras sumanymui pritarimas ir solidari pagalba jo realizavimui. Dažnai smulki mieščioniško maštabo ambicija neleidžia žmonėms pritarti svetimai idėjai be pasirodymo su savo individualistišku nusistatymu ir sugebėjimu išlaikyti savo nepriklausomumą svetimų idėjų atžvilgiu. Šita pusinteligenčių psichologija turi būti pergalėta racionalaus ir garbingo bendradarbiavimo nuotaika. Kaip buvo jau sakyta, tikras bendradarbiavimas remiasi sugebėjimu kritiškai atskirti kiekvienam sumanyme tai, kas yra jame teigiamo, nuo to, kas yra jame neigiamo, pasiūlyti savo pataisų ir paskui ištobulintą sintetinėmis pastangomis sumanymą solidariai realizuoti gyvenime.

Paskelbus vykdomąjį vajų nieks neprivalo pasilikti jam abejingas; kiekvienas pagal savo išgales turi prisidėti prie vykdomojo darbo toje plotmėje, kuri jam yra prieinama. Neprivalo būti jokio reikšmingesnio susirinkimo, kur šiaip ar taip nebūtų pajudintas vykdomojo vajaus reikalas. Žodžiu tariant, vykdomojo vajaus atmosfera turi būti įkaitinta solidarumo, entuziazmo, pasiryžimo šūkiais. Šitokioje atmosferoje kiekvienas ateitininkas turėtų psichologiškai persikeisti ir nustoti individualistiško savo nerangumo ir neproduktyvumo. Žodžiu tariant, vajus turėtų padaryti ateitininkuose psichologinę revoliuciją.

Kad vajaus varžtas galėtų vykti su visu smarkumu, reikalinga paskirti ar išrinkti visuose organizacijos punktuose atsakingus vajininkus, kurie galėtų vietose iš savo draugų išgauti maximum vykdomojo veiklumo, kiekvienam privalomo, pagal sudarytą Vyriausios Vadovybės planą. Sykiu tam *tikri kontrolės organai turėtų prižiūrėti vajaus realizavimą.*

*
* *

Keldamas aikštėn naują vykdomojo ateitininkų vajaus idėją, neturėjau galimybės gilintis į smulkmenas ir konkretizuoti sumanymą iki sugestyvinio aukštajame laipsnyje ryškumo. Šiuo tarpu tai būtų per didelis darbas vienam žmogui. Tą darbą turėtų padaryti sutelktinėmis pastangomis ateitininkų vadovybė.

Pabaigai aš tik suglausiu savo sumanymo esmę į atskirus punktus.

1. Atsižvelgiant į tai, kad visi bandymai pakelti į didesnį aukštumą, ateitininkų susipratimą, susiorganizavimą, kūrybinį pajėgumą ir kovos metodus nedavė paprastų paraginimų tvarkoje realiai apčiuopiamų rezultatų, yra reikalinga vykdomojo vajaus tvarkoje sužadinti ateitininkų energiją, pakreipti ją į svarbiausius ateitininkų uždavinius ir radikaliai pakeisti pačą ateitininkų nuotaiką veiklumo klausimuose.

2. Vyriausioji Ateitininkų Taryba, kaipo kuriamosios iniciatyvos instancija, neturėjusi iki šiolei aiškiai apibrėžtų pareigų, turėtų artimiausiame kontakte su vyriausiąja Valdyba sudaryti smulkų konkretinį planą tokiam vykdomajam vajui tiek jo organizacijos, tiek ir jo vykdomosios programos atžvilgiu.

3. Vykdomojo vajaus organizacija turėtų sujungti rinktinių ir skirtinių vajininkų iniciatyvą bei atsakomybę su bendros ateitininkų masės solidaria pagalba ir paslankumu į vykdomąją akciją, kad organizacijoje susidarytų įkaitinta vykdomuoju varžtu atmosfera, psichologiškai veikianti kiekvieną organizacijos narį.

4. Susipratimo srityje vykdomasis vajus turėtų: pirma, pagaminti ideologinio susipratimo priemones, su kurių pagalba ateitininkams būtų galima įsigyventi į savo ideologijos pagrindus, pagilinti katalikiškosios pasaulėžiūros supratimą ir susipažinti geriau su katalikiškosios akcijos uždaviniais bei principas; antra, sudaryti konkretizuotas programas lavinimosi rateliams pagal įvairius amžius, ir trečia, patikrinėti ideologinio susipratimo įsigijimą tam tikrais kvotimais, kurie turėtų būti neišvengiama sąlyga organizacijos nariams kylant į aukštesnius laipsnius.

5. Organizavimosi srityje vykdomasis vajus turėtų: a) rauti su šaknimis iš organizacijos gyvenimo nedrausmingumą, netvarkingumą, nepunktualumą, nedraugiškumą ir kitus antiorganizacinius palinkimus, b) pagreitintu tempu planingai ruošti organizacijai vadų, c) griežtai pritaikyti ateitininkų organzaciją prie katalikiškosios akcijos reikalavimų ir d) išdirbti ateitininkuose organizacinį atsparumą prieš destruktyvines laiko tendencijas.

6. Kultūrinės kūrybos srityje vykdomasis vajus turėtų surasti priemones žadinti ateitininkuose iniciatyvai, kuriamajam nusistatymui, solidariam bendradarbiavimui ir pozityviam produktyvumui ir tuo pačiu atvaduoti juos nuo bergždžios inercijos, neigiamosios kritikos ir tuščios opozicijos ir sykiu apginkluoti juos fiziniu, doriniu ir intelektualiniu atžvilgiu pozityviai kovai su pasaulio dechristianizacija.

7. Kovos metodų srityje vykdomasis vajus turėtų: a) įteigti ateitininkams pasibiaurėjimą savo akcijoje bet kuria prievarta, kaipo nesuderinama su katalikiškosios akcijos dvasia, b) sužadinti juose maksimalinį aktivizmą savo idealų gynime, c) įsąmo-

ninti jiems katalikiškai suprasto gandizmo metodus kovoje su neteisybe ir nepateisinama prievarta.

8. Vykdomasis ateitininkų vajus turėtų būti vedamas tokiu tempu ir tokiu apskaičiavimu, kad per jubiliejinį ateitininkų 25 metų gyvavimo kongresą 1935 m. netektų konstatuoti rėkiančio ateitininkų atsilikimo nuo subrendimo šūkio „susiprasti, susiorganizuoti, kurti ir kovoti“, ir kad tas kongresas būtų iš tikro pavyzdingas ateitininkų susipratimu, susiorganizavimu ir kuriamuoju nusistatymu.

Siūlydamas draugams ateitininkams pradėti vykdomąjį vajų ir jo priemonėmis atpildyti savo veiklumo trūkumus, turiu galvoje tuos laiko reikalavimus, kurių nepatenkinus, katalikams nebus galimybės atsilaikyti gyvenimo lenktynėse su idėjiniais savo priešais. Apie tai kalbu visai aiškiai visai ateitininkų organizacijai, tiek jos vadovybei, tiek eiliniams nariams, kad vadovybė statytų iš viršaus vykdomųjų reikalavimų organizacijos nariams, o šie iš apačios reikalautų iš vadovybės autoritetingo vadovavimo.

Žodis tartas. Ar taps jis kūnu? — Štai klausimas, nuo kurio pareina tolimesnis pasitikėjimas ateitininkų organizacija.

N. V. Gogolis

Paltas

(Tęsinys)

Širdis jo, šiaipjau visiškai rami, ėmė smarkiau mušti. Jau pirmutinę dieną jis kartu su Petrovičium traukė į krautuves. Gelumbę nupirko labai gerą — ir nenuostabu, nesgi jau pusė metų, kaip kartkartėmis apie tai svarstė ir persvarstė, ir retas mėnuo neužeidavo į krautuves pasiteirauti kainos; užtat net pats Petrovičius sakė, jog geresnės gelumbės nė nebesama. Pamušalui išrinko kolenkorą, bet tokį gerą ir stiprų, kuris, pasak Petrovičiaus, buvo dar geresnis už šilką, šaunesnis ir blizgesnis. Kiaunenos nepirko, kadangi buvo, atvirai kalbant, perbrangi, o vietoj jos išrinko kateną, geriausią, kokia tik bebuvo krautuvėj, kateną, kurią iš tolo lengvai galėjai kiaunena palaikyti. Petrovičius prasiterleno su tuo paltu dvi savaiti, nes buvo labai daug dygsniuoti, kitaip jis būtų, žinoma, anksčiau pabaigęs. Už darbą Petrovičius paėmė dvylika rublių — mažiau niekaip nebuvo galima: visa grynai buvo susiūta šilkais, dvigubom smulkutėm siūlelėm, o kiekviena siūlelę Petrovičius dar perėjo po kartą kitą savo paties dantimis, visokiomis figūromis jas išraitydamas. Tai buvo... sunku pasakyti, kurią būtent dieną, bet, tikriausia, pačią iškilmingiausią Akakijaus Akakijaus gyvenime, kada Petrovičius atnešė, pagaliau, paltą. Jis atnešė jį iš ryto, prieš pat tą laiką, kada reikia eiti į departamentą. Kitu kuriuo metu niekad paltas nebūtų taip pravertęs, kaip dabar, nes jau buvo užėję smarkieji šalčiai ir grėsė dar smarkiau paspausti. Petrovičius prisistatė su paltu, kaip pridera doram siuvėjui. Jo buvo tokia reikšminga mina, kokios Akakijaus Akakijus dar niekad nebuvo matęs. Išrodė, kad jis jautė savy bedugnę, skiriančią siuvėjus į tuos, kur tik karpo ir lopo, ir į tuos, kur naujus siuva. Jis išrišo paltą iš nosinaitės, kurioj buvo atnešęs; nosinaitė buvo tik tik iš skalbėjos rankų; jis tuojau pat ja susilankstė ir įsidėjo kišenėn vartojimui. Išrišęs paltą, jis labai didingai pasižiūrėjo ir laikydamas abiejose rankose, labai žvaliai užmetė Akakijus Akakijui ant pečių; paskum aptampė ir priglostinėjo ranka. Akakijaus Akakijus, žmogus jau metuose, panorėjo išmėginti užsivilkęs, Petrovičius padėjo užsivilkti — pasirodė, kad ir užsivilktas paltas buvo geras. Žodžiu, pasirodė, jog paltas jau ėmė egzistuoti iš tikrųjų, ir pačiu laiku. Petrovičius nepraleido progos nepasakęs, kad jis kaip tik dėl to, jog gyvenąs be iškabos užkampio gatvėj ir prie to dar senas Akakijaus Akakijaus pažįstamas, — tik dėl to taip pigiai tepaėmęs; o taip kokiam Nevos prospekte

iš jo už vieną tik darbą, esą, būtų atlupę septyniasdešimt penkis rublius. Akakijaus Akakijus nepanoro to klausimo su Petrovičium svarstyti ir, be to, bijojosi visų tų didelių sumų, kuriomis Petrovičius taip mėgdavo miglą į akis pūsti. Jis užsimokėjo, padėkojo ir tuojau pat išdrožė nauju paltu į departamentą. Petrovičius išsekė iš paskos ir, atsistojęs gatvėje, ilgai dar žiūrėjo į paltą iš tolo, o paskum tyčia nuėjo į šalį, kad, užbėgęs kreivu skersgatviu Akakijaus Akakijui už akių, pasižiūrėtų į savąjį paltą iš kitos pusės, vadinasi, tiesiai iš priešakio. Tuo tarpu Akakijaus Akakijus žengė pačioj šventadieniškiausioj visų pajautų nuotaikoj. Jis kiekvieną akimirką vis jautė, kad, va ant jo pečių naujas paltas, ir keletą kartų net nusišypsojo iš vidujinio džiaugsmo. Ir iš tikrųjų, juk du patogumai: vienas — kad šilta, kitas — kad gera. Kelio jis nė pastebėt nepastebėjo, tik staiga pasijuto jau departamente; vestibiulyje nusivilko paltą, apžiūrėjo jį iš visų pusių, ir pavedė ypatingai šveicoriaus priežiūrai. Nežinia, kokiu būdu staiga visi departamente sužinojo, jog Akakijaus Akakijus turi naują paltą ir jog kapotas jau nebeegzistuoja. Tuoj visi kaip vienas išgriuvo ta pat minutę apžiūrėti naujojo Akakijaus Akakijaus palto. Ėmė jį vyrą sveikinti, linkėti, taip, kad tas pradžioj tik šypsojosi, o paskum žmogeliui net gėda pasidarė. O kada visi primygę ėmė prikalbinėti naują paltą reikiant aplaistyti ir jog jis ištikrųjų turįs suruošti jiems visiems vakarienę, Akakijaus Akakijus visiškai sumišo, nebežinojo, nei kaip laikytis, nei kaip čia dabar beatsikalbėti. Ir jis po keleto minučių, visas paraudonijęs, buvo beimąs įtikinėti, kad čia visiškai nesąs naujas paltas, kad čia taip sau, kad čia senas paltas. Pagaliau, vienas iš valdininkų, dargi kažkoks stalo viršininko padėjėjas, tikriausia, tam, kad pasirodytų, jog jo ir su žemesniaisiais pasižįstama, tarė: „Taip ir bus, aš už Akakijaus Akakijų ruošiu vakarienę ir prašau šiandie pas mane arbatos... gi man lyg tyčia, šiandien ir vardinės“. Valdininkai, aišku, tuojau pat jį pasveikino ir noringai priėmė kvietimą. Akakijaus Akakijus buvo bepradedąs atsikalbinėti, bet tuoj visi subruzdo šnekėti, jog nepritinką, jog stačiai gėda ir nepadoru, ir jis jau niekaip nebsumojo atsisakyti. Tarp kitko, jam pasidarė paskum malonu, kai atsiminė, jog dėl to turės progos net į vakarienę nauju paltu nueiti. Visa šitoji diena buvo Akakijaus Akakijui tartum pati didžioji iškilmių šventė. Jis sugrįžo namo laimingiausiai nusiteikęs, nusivilkc paltą ir pakabino jį atsargiai ant sienos, dar kartą pasimalonėdamas gelumbe ir pamušalu, ir paskum tyčia ištraukė sulyginti pirmykštį savo kapotą, visiškai jau išsileidusį. Jis pažvelgė į jį ir net pats nusijuokė: toks buvo didelis skirtumas! Ir ilgai dar paskum, pietaudamas, jis vis nusijuokdavo, kai

tik jam ateidavo galvon mintis apie tą padėjimą, kuriame dabar buvo kapotas. Papietavo linksmas, o po piet jau jokių popierių nebrašinėjo, o tik šiaipsau patale užvirtęs pasilepino ligi pritemstant. Tada, nedelsdamas, apsivilko paltą ir išdrožė gatvėn. Kame būtent gyveno kvietusysis valdininkas, gaila, pasakyti negalėsiu: atmintis, mat, ima smarkiai mus apgaudinėti, ir visą, ko tik Peterburge bėsama, visos gatvės ir namai taip susiliejo ir susimaišė po galvą, jog labai sunku ten ką nors besugauti tvarkingam pavidale. Kaip jau ten bebūtų, bet tikra, žinoma, bus tai, kad tas valdininkas gyveno geriausioje miesto dalyje, — tai jau tur būt, ne visai arti Akakijaus Akakijui. Iš pradžių reikėjo Akakijaus Akakijui praeiti kanakokios apytuštės vargiai apšviestos gatvės, bet kaip tik artinosi prie valdininko buto, taip ir gatvės vis darėsi gyvesnės, tirščiau gyvenamos ir stipriau apšviestos. Tankiau ėmė mirgėti pėstininkai, ėmė painiotis ir damų, gražiai užsvilkusių, vyrų ėmė maišytis su vebrinom, rečiau besutikai „vankas“ su mediniais groteliniais važiais, apkaustytais paauksuotom vinelėm; priešingai, vis tankiau sutikai šaunių vežėjų avietinio aksomo kepurėmis, su lakiruotais važiais su meškenomis, ir prabimdavo gatvę, blizgindamos ratus į sniegą, puošnios karietos. Akakijaus Akakijus veizėjo į tą viską, kaip į kokią naujanybę. Jis jau keliolika metų nebeišeidavo vakarais į gatvę. Sustojo priešais nupliekstą magazino vitriną pasižiūrėti į paveikslą, kur buvo nupiešta kažkokia graži moteriškė, besimaunanti kurpę, ir užtat buvo atidengta visa koja — ir dar labai nieko sau; o užpakaly jos iš kito kambario durų laikė iškišęs galvą kažkoks vyriškis su bakenbardais ir gražia vapsvele po apatine lūpa. Akakijaus Akakijus palingavo galvą, nusišypsojo ir nėjo savo keliu. Ko jis nusišypsojo, ar todėl kad užtiko visiškai nepažintą daiktą, apie kurį tačiau vistiek kiekviename yr šiokia tokia nuovoka, ar pagalvojo panašiai, kaip ir daugelis valdininkų, šitaip: „Na, jau tie prancūzai! ką čia ir kalbėti, jau jeigu užsimanys ko nors to, tai jau stačiai to...“ O, gal būt, nė to nepamanė — juk negali gi įlįsti į žmogaus sielą ir iššniukštinėti viską, ką jis kada mąsto. Pagaliau, jis pasiekė namą, kur gyveno stalo viršininko padėjėjas. Šits gyveno plačiai: ant laiptų švietė žiburys, butas buvo antram aukšte. Iėjęs į priesienį, Akakijaus Akakijus pamatė grindyse eilių eiles kaliošų. Tarp jų, vidury pasienio, stovėjo ūždamas ir leisdamas glėbius garų virdulys. Ant sienų vis kabėjo paltai, meškenos: buvo net ir su vebrinėmis ir aksominėmis apykaklėmis. Už sienos buvo girdėtis triukšmas ir kalbos, kurios staiga pasidarė aiškios ir skambios, kaip tik atsidarė durys ir išėjo lekajus su taca, pristatyta tuščių stiklų, su grietinė-

le ir krepšiu sausainių. Buvo matoma, kad valdininkų jau senokai susirinkta ir jau po pirmą arbatos stiklą išgerta. Akakijaus Akakijus, pats pasikabinęs savo paltą, įėjo kambarin, ir priešais jo vienu metu ėmė mirguliuoti žvakės, valdininkai, pypkės, kartu stalai, ir liūdnai užgavo jo klausą žvalūs, iš visų pusių plaukią pašnekėsiai ir stumdomų kedžių triukšmas. Jis visiškai nejaukiai atsistojo vidury kambario, bandydamas ir stengdamasis išgalvoti, ką čia dabar daryti. Bet jį jau pastebėjo, pasitiko rėkdami, ir visi tuojau pat išlalėjo į prieškambarį ir iš naujo apžiūrėjo jo paltą. Akakijaus Akakijus, nors ir buvo iš dalies besusikonfuzijąs, bet, būdamas žmogus grynos širdies, negalėjo gi nesidžiaugti, matydamas, kaip visi jo paltą giria. Po to, suprantama, visi metė ir jį, ir jo paltą ir susėdo, kaip paprastai, prie stalelių visto. Visa tatai: triukšmas, kalbos ir žmonių krūva, — visa tatai buvo kažkaip nuostabu Akakijaus Akakijui. Jis, stačiai, neimanė, nei kaip jam elgtis, nei kur padėti rankas, kojas ir patį save; pagaliau, prisėdo prie lošiančiųjų, žiūrėjo į kortas, žvalgėsi į to ir kito veidą ir po kiek laiko ėmė žiovauti, jausti, kad nusibodo, juoba, kad jau seniai praėjo tas metas, kuriuo jis, savo papročiu, eidavo miegoti. Jis buvo benoris atsisveikinti su šeimininku, bet jo neišleido, sakydami, kad būtinai reikia išgerti, naujo palto garbei, po bokalą šampano. Po valandos padavė vakarienę, kurią sudarė vinegretas, šalta teliena, paštetas, konditoriški pyragaičiai ir šampanas. Akakijaus Akakijų privertė išgerti du bokalu, po kurių jis pajuto, kad kambary pasidarė smagiau, o tačiau niekaip negalėjo užmiršti, jog jau dvylika ir seniai metas namo. Kad šeimininkas neužsimanytų jo sulaikyti, jis patyliais iščiaužė iš kambario, suieškojo prieškambary paltą, kurį ne be širdies skausmo atrado padriką ant grindų, nupurtė, nuraukiojo kiekvieną krislelį, užsivilko ir išsmuko laiptais į gatvę. Gatvėje vis dar tebebuvo šviesu. Kai kurios menkos krautuvėlės, neabejotini ponijos tarnų ir visokių tolygių žmonių klubai, buvo atdaros, o ir kitos, kur uždaros, rodė per visą durų plyšį ilgą šviesos pluoštą, reiškiantį, kad ir jos dar nenustojusios lankytojų ir tikriausia, ponų tarnaitės arba tarnai dar tebebaigia savo kalbas ir pašnekesius, visiškai suveldami savo ponų nuovoką apie jų gaiščio vietą. Akakijaus Akakijus žingsniavo linksmai nusiteikęs, net buvo kažkodėl bepavykėjąs vieną damą, kuri kaip žaibas pramovė pro šalį, kurios kiekviena kūno dalelė buvo pilna nepaprasto judrumo. Tačiau jis, vis dėlto, tuojau pat nurimo ir vėl ėjo kaip pirma, pats dargi stebėdamasis, iš kur čia dabar jam buvo atsiradusi ta ristelė. Greit pratyso priešais jo tos gatvės, kur tuščios kaip tyrai, kur jau ir dieną ne taip jauku, ką besakyti

naktį. Dabar jos darėsi dar labiau klaikios ir apleistos; žiburiai retai kur-ne-kur bemirguliavo — alyvos, matyt, mažiau beištenkama; prasidėjo mediniai namai, tvoros; niekur gyvos dvasios, tik sniegas gatvėse blizguliavo, ir liūdnai juodavo uždarom langinėm snausdamos žemutės lūšnelės. Jis priėjo tą vietą, kur gatvę perkerta bekraštė aikštė su vosne-vos įstebeilijamais namais kitame savo šone, kuri buvo panaši į baisius tyrus.

Tolybėje, Dievas žino kame, mirksėjo žiburėlis kažkieno būdelėj, kuri atrodė bėsanti aname pasaulio krašte. Linksmumas Akakijaus Akakijui kaž kodėl šičia žymiai sumažėjo. Jis įžengė į tą aikštę su tam tikra nevalinga baime, tartum lyg širdis jo būtų nujautusi ką negera. Apsižvalgė užpakalin ir į šonus: lyg marės aplinkui. „Ne, geriau nė neveizėti“. — pamanė ir ėjo užsimerkęs, o kada atsimerkė, norėdamas pamatyti, ar jau greit aikštės kraštas, staiga pamato, kad priešais jo stovi pačioj panosėj kažin kokie vyrai su ūsais. bet kokie, būtent, — to jau jis nebegalėjo beatsiminti. Akys aptemo ir širdis ėmė smarkiai plakti. „Bet paltas tai jau mano!“ — tarė vienas iš jų perkūnišku balsu, čiupdamas jam už kalnieriaus. Akakijaus Akakijus buvo benoris sušukti „gelbėkit“, bet kitas tuo pat metu prikišo jam prie pat putralakės kumštį, didumo sulig galva, ir pasakė: „Nagi tik surik!“ Akakijaus Akakijus juto tik, kaip jam nuvilko paltą, stuktelėjo keliu į kažkur, ir jis sudribo kniūpščias į sniegą ir nieko daugiau nebejautė. Po keliolikos minučių jis atgavo nuovoką, atsistojo ant kojų, bet jau čia nieko nebebuvo. Jis pajuto, kad lauke šalta ir kad palto nebėr, ėmė rėkti, bet balsas, rodos, nė nemanė prilėkti ligi aikštės kraštų. Visiškai nusiminęs, nesiliaudamas rėkti, leidosi jis, kiek tik kojos neša, tiesiai į būdelę, šalia kurios stovėjo policininkas ir, pasirėmęs ant savo alebardos, žiūrėjo, tarsi, su malonumu, kurių velnių čia dabar tas žmogus lekia ir šaukia nuo tolo. Akakijaus Akakijus, pribėgęs prie jo, dūstančiu balsu pradėjo šaukti, kad jis miegąs ir nieko nežiūrįs, nematąs, jog žmogų plėšia. Policininkas atsakė, jog jis nematęs nieko, jog matęs, kaip jį sustabdė vidury aikštės kažkokie du žmonės, bet manęs, kad tai buvę kokie jo bičiuliai; o jis, užuot veltui bareisis, teužeinąs rytoj pas vyresnįjį, vyresnysis suieškosiąs, kas atėmė paltą. Akakijaus Akakijus parbėgo namo visiškai iškrikęs: plaukai, kurių dar buvo keletas ant smilkinių ir sprando, visiškai išsidraikę; šonas ir krūtinė ir visos visitėlės kelnės buvo snieguotos. Senutė, buto šeimininkė, išgirdusi baisų durų beldimą, skubiai iššoko iš patalo ir, tik vieną koją teįsistojusi į kurpę nubėgo įleisti, iš kuklumo prilaikydama ranka ant krūtinės marškinius; bet, atidariusi duris, atšoko atatups-

ta, pamačiusi tokiam pavidale Akakijaus Akakijų. Bet kada jis papasakojo, kas ir kaip yr, ji pliaukštelėjo rankomis ir tarė, jog reikia eiti tiesiai pas nuovados viršininką, jog policininkų vyresnysis tik apgausiąs, prisižadėsiąs ir imsiąs delsti, o visų geriausia — eiti tiesiai pas nuovados viršininką, jog jis jai dargi pažįstamas, dėl to, kad čukonė Ona, kuri pirmiau pas ją už virėją tarnavo, pristojo dabar pas nuovados viršininką už auklę, jog ji dažnai ir jį patį matanti, kai važiuojąs pro jų namus, ir jog jis ir cerkvėj kiekvieną sekmadienį buvojąs ir tuo pat metu smagiai žiūrįs į visus, ir jog, iš visko matyt, kad jis turįs geras žmogus būti. Išklausęs šitokį sprendimą, Akakijaus Akakijus liūdnas nukuldino tiesiai į savo kambarį, ir kaip jis ten tą naktį praleido, tesprendžia tas, kas bent kiek įgali įsivaizduoti kito žmogaus būklę.

Anksti rytą nuskuto jis pas nuovados viršininką; bet jam pasakė, kad miega; nuėjo dešimtą — pasakė nėr namie; jis nuėjo per pietus bet priešinio kambario raštininkai niekaip nenorėjo jo praleisti ir būtinai norėjo sužinoti, kuriuo reikalu ir kuris galas jį čia atvedė ir kas taip atsitiko. Taip kad, galų gale, Akakijaus Akakijus kartą gyvenime panoro parodyti charakterį ir tarė griežtai, jog jam reikią pačiam pamatyti viršininką ir idant jie nedrįstų jo neleisti, jog jis atėjęs iš departamento valdišku reikalu, ir kad, va, kaip jis dėl jų pasiskųsiąs tai, ot, tuokart jie pamatysią. Į šitą raštininkai nieko nebeišdrįso bepasakyti, ir vienas iš jų įėjo viršininko pakviesti. Nuovados viršininkas labai kažko nustebęs išklausė tą palto pagrobimo apysaką. Užuot kreipęs akis į svarbiausią bylos punktą, jis ėmė klausinėti Akakijaus Akakijų: o ko jis taip vėlai valkiojęsis, o be nebuvęs užėjęs kur į tokius nepadorius namus, taip, kad Akakijaus Akakijus visiškai susikonfūzijo ir išėjo nuo jo, pats nežinodamas, ar išsijudins reikiamu keliu palto byla, ar ne. Tą dieną jis nebuvo tarnyboj (vienintelis atsitikimas visam jo gyvenime). Kitądien jis atėjo visas išblyškęs ir senuoju savo kapotu, kuris dabar dar verksmingiau išrodė.

Žinia apie palto pagrobimą, nežiūrint, jog atsirado valdininkų, kurie neiškentė ir dabar nepasijuokę iš Akakijaus Akakijaus, vis dėlto daugelį graudino. Ryžosi čia jau pat padaryti jam mezliavėlę, bet surinko visiškai niekus, kadangi valdininkai jau ir be to, daug buvo išleidę, susirašydami direktoriaus portretui ir kažnakokiai knygai, skyriaus viršininko pasiūlymu, kuris buvo autoriaus bičiulis, — ir taip, suma pasirodė visiškai mizernutė. Vienas kažkuris, užuojautos sujaudintas, ryžosi iš tikro padėti Akakijaus Akakijui geru patarimu, sakydamas, kad tas nė nevaikščiotų pas policininkų vyresnįjį, kadangi, nors ir gali atsitikti, jog pol. vyresnysis,

norėdamas užsitarnauti viršininko pagyrimą, suieškos kokiu nors būdu paltą, bet paltas vistiek pasiliks policijoj, jeigu jis nepristatys formalinių įrodymų, jog jis jam priklauso, o visų geriausia būtų, kad jis kreiptųsi į vieną **žymų asmenį,** kad žymus asmuo, susirašęs ir susižinojęs, su kuo reikia, galįs priversti bylą eiti skubiau. Ka bedarys, Akakijaus Akakijus ryžosi eiti pas žymų asmenį. Kokią būtent vietą **žymusis asmuo** turėjo ir kurios buvo jo pareigos, tas taip ir paliko ligi šiol nežinoma. Reikia pasakyti, kad **vienas žymus asmuo** neseniai pasidarė žymiu asmeniu, o ligi to meto jis buvo nežymus asmuo. Tarp kitko, jo vieta ir dabar dar nebuvo laikoma žymia, jei ją lyginsi su kitomis, žymesnėmis. Bet visada atsiranda žmonių, kuriems yra žymūs ir tai, kas kitų akimis visiškai nežymu. Beje, jis stengėsi sustiprinti žymumą daugeliu kitų būdų, būtent: įvedė tvarką, kad žemesnieji valdininkai pasitiktų jį dar ant laiptų, kai jis ateina į tarnybą; kad pas jį patį tiesiai užeiti nieks nedrįstų, o visa vyktų griežčiausia tvarka: koleginis registratorius visa teiktų gubernijų sekretoriui, gubernijos sekretorius — tituliariniam, arba kam paklius kitam, ir kad jau tada reikalas šitaip pereitų ligi jo. Taip jau, mat, šventojoje Rusijoje visa užsikrėtę pamėgdžiojimu, kiekvienas mėgzdo ir bezdžionauja savo viršininką. Kalbama dargi, kad kažkoks tituliarinis tarėjas, paskirtas kažkokios nedidelės atskiros kanceliarijos viršininku, tuojau pat atitvėręs sau atskirą kambarį, pavadinęs jį „posėdžių sale“, ir pastatęs prie durų kažkokius ten korpeldinerius su raudonais kalnieriais, galionuotus, kurie čiupdavo už durų rankenos ir atidarinėdavo jas kiekvienam įeinančiam, nors toj „posėdžių salėj“ be paprasto rašomojo stalo daugiau nė su žiburiu nieko nerastum. Poelgiai ir papročiai, to **žymaus asmens** buvo solidūs ir didingi — bet nesudėtingi. Svarbiausiu jo sistemos pagrindu buvo griežtumas. „Griežtumas, griežtumas ir — griežtumas“, — sakydavo jis paprastai ir su paskutiniu žodžiu vis labai reikšmingai pasižiūrėdavo į veidą tam, kam sakydavo. Nors, tarp kitko, tam nė nebuvo jokios priežasties, kadangi dešimtis valdininkų, sudarančiųjų visą tarnybinį kanceliarijos aparatą, ir be to, jau būdavo prideramam siaube; užmatę jį iš tolo, mesdavo darbą ir laukdavo išsitempę, kol viršininkas praeis per kambarį. Paprastas jo pašnekesys su žemesniaisiais pasižymėdavo griežtumu ir sudarydavo jį beveik trys frazės: „Kaip tamsta drįsti? Ar tamsta žinai, su kuo kalbi? Supranti tamsta, kas stovi priešais tamstą?“. Deja, dvasioje jis buvo geras žmogus, geras su draugais, paslaugus; bet generolo laipsnis jį visiškai išstūmė iš vagos. Gavęs generolo laipsnį, jis kažkaip apdujo, išėjo iš lygsvaros ir visiškai nežinojo, kokiam jam būti. Jeigu jam

tekdavo būti su sau lygiais, jis dar būdavo žmogus kaip reikia, žmogus labai padorus ir daugeliu atžvilgių netgi nekvailas žmogus; bet kaip tik jam pasitaikydavo būti kokiam sambūry, kur būdavo žmonės bent vienų laipsniu žemesni už jį, — ten jis jau būdavo toks, kad nors per tvorą mesk: tylėdavo, ir jo išvaizda žadindavo gailesį, juoba, kad ir jis pats jausdavo, jog gali nesulyginti geriau prabilti. Akyse jo kartais taip ir matydavai stiprų norą prisidėti prie kurio nors įdomaus pašnekesio ar žmonių būrelio, bet jį sulaikydavo mintis, ar nebus čia kartais jo perdėta, ar nebus familiariška ir ar tuo nesuteps savo žymumo. Ir po tokių samprotavimų jis pasilikdavo amžinai tylėti, įsigijo tokiu būdu nuobodžiausio žmogaus titulą. Tai į tokį va, **žymų asmenį** nuėjo mūsų Akakijaus Akakijus, ir nuėjo pačiu biauriausiu laiku, labiausiai netinkamu sau pačiam, nors, tarp kitko, tinkamu, žymiajam asmeniui. Žymusis asmuo buvo savo kabinete ir šnekėjosi labai, labai linksmai su vienu neseniai atvažiavusiu senu pažįstamu ir vaikystės draugu, su kuriuo jau keletas metų buvo nesimatęs. Tuo tad metu pranešė jam, jog atėjęs kažkoks Bašmačkinas. Jis klausė trukčiodamas: „Kas toks?“ — jam atsakė: „Kažkoks valdininkas“. — „Et, gali palaukti, dabar ne metas“, — tarė žymusis žmogus. Čia pravartu pasakyti, jog žymusis žmogus visiškai sumelavo: jam buvo metas, jie seniai jau su bičiuliu peršnekėjo apie viską ir jau seniai pertraukinėjo pašnekesį ilgomis pauzėmis, pamažiuką patekšlendami kits kitam per šlaunį ir tarsteldami: „Taip taip, Abromo Jonai!“ — „Tai šitaip, Varlamo Steponai!“ — bet, šalia visa to, tačiau, liepė jis valdininkui palaukti, kad parodytų savo bičiuliui, žmogui seniai nebetarnaujančiam ir kaime begyvenančiam, kiek laiko valdininkai jo laukia priešduryje. Galų gale, pasikalbėjęs, o dar daugiau — prisitylėjęs, kiek tik lenda, surūkęs cigariuką, labai patogiose kedėse su atlošiamomis atramomis prisilepinęs, jis, pagaliau, tarsi staiga prisiminė ir tarė sekretoriui, prie durų įėjusiam su raštais: „Taigi, juk ten stovi, — rodos, valdininkas; pasakykit jam, kad gali įeiti. Pamatęs nusižeminusį Akakijaus Akakijų ir jo senutėlį vicmundirą, jis visas atsigrįžo į jį ir staiga tarė: „Ko tamstai reik?“ balsu, trukčiojamu ir stipriu, kurį tyčia lavino iš anksto pas save kambary, būdamas vienas, prieš veidrodį, dar per savaitę prieš gaudamas dabartinę vietą ir generolo laipsnį. Akakijaus Akakijus jau iš anksto pajuto prideramą baimę, šiek tiek sumišo ir, kiek galėdamas, kiek dar liežuvį apversti valiodamas, išaiškino, dar net dažniau įterpdamas žodelį „to“, neg paprastoj kalboj, jog buvęs girdi, visiškai naujas paltas, ir dabar jį pagrobę nežmoniškiausiu būdu, ir kad jis kreipiąsis į jį, idant jis savo užtarimu kaip nors, to-

susirašytų su p. oberpolicmeisteriu, arba kitu kuo, ir kad suieškotų paltą. Generolui, nežinau kodėl, šitas betarpiškumas, pasirodė familiarus. „Ką tamsta, maloningasis pone“, — kalbėjo jis trukčiodamas: „nežinai tvarkos? kur tamsta užmoklinai? nežinai, kaip bylos vedamos? Apie tai tamsta turėtumei paduoti prašymą kanceliarijoj; ten jis nueitų pas stalo viršininką, pas skyriaus viršininką, paskum būtų perduotas sekretoriui, o jau sekretorius įteiktų man...“

— Bet, jūsų šviesybė, — tarė Akakijaus Akakijus stengdamasis sutelkti visą savo drąsą, kokia tiktai jame bebuvo, ir jausdamas tuo pat metu, kad jį baisiai pila prakaitas, — aš, jūsų šviesybė, išdrįsau varginti todėliai, kad sekretoriai to... nieko gera iš jų negali tikėtis...

— Ką, ką, ką? — tarė žymusis asmuo: — iš kur tamsta ištraukei tokios drąsybės? ir kur tamsta tokių minčių prisirinkai? Kas per įžūlumas plečiasi tarp jaunųjų žmonių prieš valdininkus ir vyresniuosius! — Žymusis asmuo, tarsi, nepastebėjo, kad Akakijaus Akakijus jau penktą kryželį buvo išnešiojęs. Gal būt, jei ir galėjai jį pavadinti jaunu, tai nebent tik santyky su tokiu žmogum, kuriam buvo jau septyniasdešimts metų.

— Ar tamsta žinai, į ką šituos žodžius sakai? ar tamsta supranti, kas prieš tamstą stovi? ar tamsta tai supranti, ar supranti tatai? aš tamstą klausiu! — Čia jis treptelėjo koja, pakeldamas balsą ligi tokios natos, nuo kurios jau ir ne Akakijaus Akakijui būtų pasidarę baisu. Akakijaus Akakijus taip ir apmirė, pasvirduliavo, suvirpėjo visu kūnu ir niekaip nebegalėjo pastovėti: jei nebūt sugriebę tuojau pat sargai subėgę, būtų susmukęs asloj; jį išnešė beveik pasliką. O žymusis asmuo, patenkintas, kad efektas prašoko net tai, ko laukė, ir visiškai apsvaigęs nuo minties, kad jo žodis gali net žmogaus sąmonę užtrenkti, žvairiom pažiūrėjo į savo bičiulį, kad sužinotų, kaip jis į tai žiūri, ir ne be pasitenkinimo pamatė, jog jo bičiulis buvo net visiškai apdujęs ir, ko gera, net pats pajutęs baimę.

Kaip nulipo laiptais, kaip išėjo į gatvę, nieko nebepaminė Akakijaus Akakijus. Nebejuto nei rankų, nei kojų. Visam savo gyvenime dar nebuvo taip šutintas generolo, — ir dar svetimo. Jis žengė per audrą, švilpaujančią po gatves, išsižiojęs, klydinėdamas iš trotuarų; vėjas, Peterburgo papročiu, pūtė į jį iš visų keturių šalių, iš visų skersgatvių. Kaip matai įpūtė jam varlę gerklėn, ir parėjo vyras namo, nebegalėdamas nė žodžio beištarti. Sutino visas ir atsigulė patalan. Tai tokie stiprūs būna kartais privalomieji pabarimai! Jau rytdieną baisiai pakilo karštis. Peterburgo klimatas dar puikiai padėjo, — ačiū jam, — ir liga išaugo daug greičiau, negu gali-

ma buvo laukti, o kada atėjo daktaras, tai, pačiupinėjęs pulsą jis nieko kita nebeįmanė išdaryti, kaip tik pridėti karštus kompresus, ir tai vien tik dėl to, kad ligonis neliktų be išganingosios medicinos pagalbos; o nuošaliai čia jau pat apreiškė jam per pusantros paros neišvengiamą „kaput“. Po to kreipėsi į šeimininkę ir tarė: „O tamsta, močiut, nė laiko veltui negaišk, užsakyk jam dabar pat pušinį grabą, nes ąžuolinis jam bus per brangus“. Ar girdėjo Akakijaus Akakijus šituos klaikius dėl jo ištartus žodžius, o jei ir girdėjo, ar supurtė jie jį, ar skundėsi jisai savo skurdžiu gyvenimėliu, nieko nežinome, nes jis visą laiką kliedėjo ir karščiavo. Už kits kitą keistesni pavidalai ir vaizdai kilo nepaliaujamai prieš jį: tai matė jis Petrovičių ir užsisakinėjo pasiūti paltą su kažkokiomis žabangomis vagiams gaudyti, kurie jam nepaliaujamai vaidenosi palovyje, ir kas minutė šaukė jis šeimininkę ištraukti jam vagį net iš po apkloto; tai klausinėjo, kam kabąs priešais jo senasis kapotas, juk jis turįs naują paltą; tai vaidenosi jam, kad jisai stovi priešais generolą, klausosi prideramai pabaramas ir vis sakinėja: kaltas, jūsų šviesybė; tai, pagaliau, blevyzgojo šlykščiausiai, svaidydamas pačius baisiausius žodžius, taip, kad senutė šeimininkė net žegnojosi, kaip gyva negirdėjusi iš jo nieko panašu, ypatingai, kad šitie baisieji žodžiai būtinai sekė po žodžių „jūsų šviesybė“. Toliau šnekėjo jis visiškai be jokios minties ir nieko negalėjai suprasti, galėjai tik sugaudyti, kad jo betvarkiai žodžiai sukasi vis apie vieną ir tą patį paltą. Pagaliau, vargšas Akakijaus Akakijus iškvėpė sielą. Nei jo kambario, nei daiktų neužantspaudavo, kadangi, pirma, nebuvo įpėdinių, o antra, ir paties to palikimo nelabai daug tebuvo: aukšlelės žąsies plunksnų, dėstė gryno valdiško popieriaus, trys poros nosinių, dvi — trys sagutės, ištrūkusios iš kelnių, ir jau skaitytojui žinomas kapotas. Kas visa šita paveldėjo, Dievas težino, apie tai, prisipažįstu, net nepasiinteresavo šios apysakos pasakotojas. Akakijaus Akakijų išvežė ir palaidojo. Ir Peterburgas likosi be Akakijaus Akakijaus, tarytum, kad jame jo ir niekad nebūta. Išnyko ir dingo būtybė, niekieno neglobota, niekam nebrangi, nieko neinteresavusi, net neatkreipusi į save nė gamtotyrio dėmesio, kuris nepraleidžia nepasmeigęs spilka paprastos muselės ir žiūrinėja ją pro mikroskopą; būtybė, nuolankiai iškentėjusi kanceliarijos pašaipas, ir be jokio žymaus darbelio nužengusi į kapą, bet kuriai vis dėlto, norint prieš pat gyvenimo galą, šmėkštelėjo skaidrus svečias palto pavidale, pagyvenęs akimirkai varginga gyvenimą, ir ant kurios taip pat paskum užgriuvo nelaimė, kaip užgriūva ji ir ant pasaulio galiūnų galvos!.. Kitą dieną po jo mirties buvo pasiųstas į jo butą departamento

sargas su įsakymu atvykti nedelsiant: girdi, viršininkas reikalauja; bet sargas turėjo grįžti be nieko ir pasakyti, kad anas jau daugiau niekad nebeateisiąs, ir į klausimą „kodėl?“ atsakė: „gi taip sau, kad jis jau numirė, jau ketvirta diena, kaip palaidotas“. Tokiu tad būdu sužinojo departamente apie tai, kad Akakijaus Akakijus mirė, ir tuoj kitą dieną jo vietoje sėdėjo jau naujas valdininkas, daug didesnio ūgio, kurio rašte raidės buvo anaiptol ne tokios tiesios ir lygios, o kreivesnės ir labiau pašlijusios.

Bet ir kas gi būtų galėjęs įsivaizduoti, jog čia dar ne viskas apie Akakijaus Akakijų ir jog buvo lemta jam po mirties dar audringai keletą dienų pagyventi, lyg ir atpildu už savąjį niekeno nepastebėtą gyvenimą. Bet gi taip įvyko, ir ta vargšė mūsų istorija nelauktai gauna fantastišką užbaigą. Po Peterburgą tučtuojau pasklido gandai, kad prie Kalinkos tilto — ir dar daug plačiau — ėmęs naktimis rodytis numirėlis — valdininkas, ieškąs kažkokio nuvilkto jam palto ir už tą, kam jam buvo paltas nuvilktas, — plėšiąs nuo pečių paltus visiems praeiviams, neskirdamas nei laipsnio, nei užsiėmimo: katenas, vebrenas, enotiškus kailinius, lapenas, meškenas, — žodžiu, visokiausius skrebius ir kailius, kokių tik žmonės yr išgalvoję savajam pridengti. Vienas iš departamento valdininkų matė pats savo akimis numirėlį ir tučtuojau pažino, kad tai Akakijaus Akakijus; bet tas jam tokios baimės įvarė, kad jis movė, kiek tik kojos neša, šalin ir negalėjo užtat gerai įsižiūrėti, o tik matė iš tolo, kaip anas jam pirštu pagrasė. Iš visų pusių ėmė plaukti skundai, kad nugaros ir pečiai — ką gi, kad dar tituliarinių, bet čią net ir dvaro tarėjų — baigią visiškai atšalti nuo to nuolatinio paltų valkstymo. Policijai buvo įsakyta pagauti numirėlį kad ir kas ten bebūtų, gyvą ar mirusį, ir nubausti jį kuožiauriausiai kitų pavyzdžiui, — ir tatai vos vos nepavyko. Būtent, kažkurio kvartalo policininkas Kiriuškino skersgatvyje buvo jau tikrai sučiupęs numirėlį už apikaklės pačioje piktadarystės vietoje, per pasikėsinimą nuvilkt frizuotą paltą kažkokiam atsargos muzikantui, kurs pirmiau fleita grodavo. Sučiupęs aną už apikaklės, jis riksmu pasišaukė dar du savo draugus, kuriems padavė laikyti numirėlį, o pats išsitraukė iš už aulo mašnelę su taboka, kad atgaivintų savąją nosį, kuri buvo jau šešissyk gyvenime užšalusi; bet taboka, tikrai, buvo tokia, kokios negalėjo išlaikyti nė pats numirėlis. Nespėjo policininkas, užėmęs pirštu dešiniąja šnervę, patraukti tabokos į kairiąją, o jau numirėlis taip stipriai sučiaudėjo, jog jiems visiems akys ėmė visiškai tavaruoti. Kolei jie pakėlė kumščius akims trinti — numirėlio nė garo nebuvo, taip, kad jie net nežinojo tikrai, ar buvo jis jų naguose buvęs ar ne. Nuo to lai-

ko policininkai taip ėmė numirėlių bijoti, jog net ir gyvųjų saugodavosi čiupti, ir tik šaukdavo nuo tolo: „ei, tu, eik sau, kur tau reikia!“ O valdininkas numirėlis ėmė rodytis jau net ir anapus Kalinkos tilto, įvarydamas nemaža baimės visiems baikštiems žmonėms. Bet mes juk visiškai jau apleidom vieną **žymų asmenį,** kuris, tiesą sakant, vos nebuvo priežastis tai tikrai istorijai į fantaziją nukrypti. Visų pirma, teisunio pareiga skiria pasakyt, jog **vienas žymus asmuo,** vos tik išėjus išbartam Akakijaus Akakijui, pajuto kažką, panašų į gailestį. Užjausti jam nebuvo svetima; nekartą jo širdis ir visai žmoniškai subruzdėdavo, nežiūrint to, kad jo laipsnis nuolatos trukdydavo tiems sambrūzdžiams į aikštę išeiti. Kaip tik išėjo iš jo kabineto atvykėlis bičiulis, jis buvo net susimastęs apie tą vargšą Akakijaus Akakijų. Ir nuo to laiko beveik kasdien jam vaidendavosi išblyškęs Akakijaus Akakijus, neišlaikiusis tarnybinio pabarimo. Mintis apie jį tiek jį kamuodavo, kad po savaitės jis net ryžosi pasiųsti vieną tarnautoją sužinoti, kas jis toks ir ar iš tikrųjų nebūtų galima jam kuo nors padėti, ir kai jam pranešė, jog Akakijaus Akakijus ūmai mirė karštlige, jis buvo pritrenktas, juto sąžinės prikaišiojimus ir visą dieną buvo be nuotaikos. Norėdamas nors kiek išsiblaškyti ir užmiršti nemalonų įspūdį, jis nuvyko į vakaruškas pas vieną savo bičiulį, kur rado padorų sambūrį, o svarbiausia — visi ten buvę veik to paties laipsnio, taigi, jo niekas nevaržė. Tas nuostabiai paveikė jo dvasios būklę. Jis pasidarė atviras, malonus pašnekėti, meilus, žodžiu, labai maloniai vakarą praleido. Vakarieniaudamas išmovė du stiklu šampano — priemonę, kaip žinom, neblogai padedanti linksmumo reikale. Šampanas paskatino jį įvairioms pramuštgalvystėms, būtent: jis nusprendė nevažiuoti dar namo, o užsukti pas vieną pažįstamą damą, Jono Karoliną, kuri buvo, rodos net vokiško kilimo, prie kurios jis jautė grynai bičiulišką patraukimą. Pravartu pasakyti, kad žymusis asmuo buvo jau nebejaunas žmogus, geras vyras, garbingas šeimos tėvas. Du sūnu, kurių vienas jau tarnavo kanceliarijoj, ir meilutė šešiolikos metų dukrytė su kiek išlenkta, bet gražia nosyte kas rytos ateidavo pabučiuoti jam rankos, sakydama: „bonjour, papa“. Jo žmona, moteris dar nepašvinkusi ir net nė trupučio nekvaila, duodavo jam iš karto pabučiuoti savo rankutę, o paskum, apvertusi, bučiuodavo jo ranką. Bet žymusis asmuo, būdamas, tarp kitko, visiškai patenkintas šeimyniniais malonumėliais, laikė vis dėlto padoriu dalyku turėti draugiškiems santykiams bičiulę kitame miesto krašte. Ta bičiulė buvo nieku negeresnė ir nejaunesnė už jo žmoną; bet tokių mįslių juk yr pasauly, ir spręsti apie jas ne mūsų reikalas. Taigi, mat, žymusis asmuo nulipo laiptais, įsistojo į

važį ir sakė vežėjui: „pas Jono Karoliną“, o pats, labai ištaigingai pasinėręs į šiltas meškenas, taip ir susmuko toj malonioj būklėj, už kurią malonesnės nė nesugalvosi rusų žmogui, vadinasi, kada pats apie nieką nemąstai, o mintys taip ir lenda pačios tau į galvą, ir vis už kita kitą malonesnės, ir nė nevargina tavęs, kad jas gainiotumeisi ar jų ieškotumei. Pilnas pasitenkinimo, jis iš palengvo prisiminė visus linksmuosius praleistojo vakaro momentus, visus žodžius, privertusius kvatoti jų būrelį, daugelį iš jų jis net pakartojo pusbalsiu ir įsitikino, jog jie taip pat juokingi dabar, kaip ir pirma, ir užtat nekeista, kad ir patį iš širdies pasikvatojo. Karts nuo karto trukdė jį, tačiau, pūkšnojąs vėjas, kuris, staiga Dievas žino iš kur atsiradęs ir nežinia dėl ko, taip ir raižė jam veidą, šiupsėdamas žiupsnius sniego, plastuodamas, kaip kokią burę, meškenų apikaklę, arba vėl staiga su nepaprasta jėga užversdavo jam jį ant galvos ir suteikdavo tuo būdu amžino triūso iš jo išsiknisti. Tik staiga pajuto žymusis asmuo, jog jį sučiupo kažkas baisiai stipriai už apikaklės. Atsigrįžęs jis pamatė nedidelio ūgio žmogų, senu apnešiotu vicmundiru, ir ne be išgąsčio pažino, kad tai Akakijaus Akakijus. Veidas jo buvo išblyškęs, kaip sniegas, ir atrodė visiškai kaip numirėlis. Bet žymiojo asmens siaubas prašoko visas ribas, kada jis pamatė, jog numirėlio burna šiepiasi, ir, kvepteléjęs baisiu kapinynu, jis ištarė šitokius dalykus: „Aha! Tai, ot, tu, pagaliau! Pagaliau aš tave, to, nutvėriau už sprando! Juk tavo palto man ir reikia! Nepasirūpinai manuoju, o dar ir išbarei — duokš dabar šian savąjį!“ Vargšas žymusis asmuo vos nenumirė. Kad ir kaip bebūtų buvęs jis smarkaus charakterio kanceliarijoj ir su žemesniaisiais, ir nors, pažiūrėjęs vien į jo vyrišką veidą ir figūrą, kiekvienas ištardavo: „och, koks charakteris!“ — bet šičia jis, kaip ir daugelis kitų bajoriško paviršiaus ponpalaikių, pajuto tokią baimę, jog ne be priežasties ėmė laikytis, kad neapmirtų nuomara. Jis net pats kogreičiausiai nusivilko savo paltą ir sumaurojo vežėjui nesavu balsu: mauk iš visos sveikatos namo!“ Vežėjas, išgirdęs balsą, kuriuo kalbama paprastai lemiančiose minutėse ir po kurio eina kai kas daug apčiuopiamesnis, įtraukė dėl visa ko galvą į gurklį, šmikštelėjo botagu ir nudūmė, kaip strėlė. Per šešetą su galiuku minučių žymusis asmuo jau buvo savo namų priedury. Išblyškęs, persigandęs ir be palto, vieton pas Jono Karoliną, jis atsirado namie, nusvirdikuliavo šiaip taip į savo kambarį ir ten prabuvo naktį visiškai nežmoniškai, taip kad rytdiena prie arbatos jam duktė ir sako tiesiai: „tu šiandie visiškai išblyškęs, papa“. Bet papa tylėjo ir niekam nė pusės žodžio apie tai, kas jam nutiko, ir kame jo būta ir kur norėta važiuoti. Šits nuotykis jam labai, labai stipriai

A. Filis

Gogolis ir jo novelė „Paltas“

Nikalojus Gogolis gimė 1809 m. kovo 19 d. Poltavos gubernijoj pasiturinčio bajoro šeimoj. 1821 m. jis įstojo į Nezino gimnaziją, kur pradėjo rašinėti eilėraščius ir romantiškus apsakymėlius. 1828 m. jis nuvyko į Petrapilį ir gavo valstybinę tarnybą, tikėdamasis toje srityje susidaryti karjerą. Kitais metais pasirodė jo pirmoji knyga, romantiška idilė „Hans Kuechelgarten“. Kritika apie ją labai nepalankiai atsiliepė, ir Gogolis visus jos egzempliorius sudegino. Metęs tarnybą, jis parašė ukrainiškų apysakų knygą, kuri išėjo iš spaudos 1831 mt. ir turėjo didelį pasisekimą. Tais pat metais jis gavo mokytojo vietą mergaičių institute, vėliau, nors visai neturėdamas pasiruošimo, įsispraudė profesoriaut Peterburgo universitete, tačiau neturėdamas toje srity pasisekimo, apleido un-tą ir atsidavė literatūros darbui. Pirmosios to laiko jo apysakos buvo stipriai romantiškos, kaip antai, „Nevos prospektas“ „Pamišėlio pastabos“ ir kit. Vėliau parašė „Paltą“, garsųjį „Revizorių“ ir kit. 1835 m. jis pradėjo antrą didelį veikalą „Mirusios Sielos“, kuriame jis norėjo at-

---

įsmigo. Jis net ėmė daug rečiau sakyti: „kaip tamsta drįsti, ar supranti, kas priešais tamstos“, o jei ir pasakydavo, tai jau ne anksčiau, neg būdavo išklausęs, kas ir kaip yr. Bet dar reikšmingiau yr tas, kad nuo to meto numirėlis visiškai liovėsi slankiojęs kur nereikia: matyti, generolo paltas visiškai jam tiko; iš tikrųjų, niekur nebegirdėjai, kad po to bebūtų kam paltą nutraukęs. Beje, daugelis judrių ir rūpestingų žmonių niekaip nenorėjo nurimti ir vis tebeplepėjo, jog tolimesnėsėse miesto dalyse vis dar tebesivaidinąs valdininkas numirėlis. Ir tikrai, vienas Kolomeno policininkas matė savo akimis, kaip pasirodė iš už vieno namo šmėkla; bet, būdamas jau iš prigimimo silpnutis, kad net vieną kart paprastas pagūgterėjęs paršiokas, sprukdamas iš kažkokio nuovados viršininko namų, nukrėtė ji nuo kojų didžiausiam aplink stovinčių vežikų juokui, iš kurių jis atlupo už tą apjuoką po graši tabokai — taigi, būdamas silpnokas, jis neišdrįso jos, tos šmėklos sulaikyti, o tik taip sau ją sekė iš paskos patamsyje tol kol, pagaliau, šmėkla staiga apsidairė ir, sustojusi, paklausė: „o tu ko nori?“ ir parodė tokį kumštį, kokio nė vienas gyvasis neturi. Policininkas tarė: „nieko“ ir tučtuojau apsigrįžo atal. Šmėkla, tačiau, jau šiuo kart buvo daug didesnio ūgio, nešiojo baisiausius ūsus ir pasukusi, berods ant Obuchovo tilto, visiškai pranyko naktieš tamsybėse.

Vertė *D. Urbas*

vaizduoti Rusijos gyvenimo nenormalumus. Kad kūrybos darbas būtų sėkmingesnis, jis išvyko į užsienį. Pirmoji „Mirusiųjų sielų“ dalis turėjo didelį pasisekimą. Vėliau išėjusi II dalis savo konservatyviškomis pažiūromis sukėlė visuomenėj tikrą nepasitenkinimo audrą. Tas labai paveikė Gogolį, ir toliau šio veikalo tęsti jau neįstengė — išseko jo kūrybinės jėgos. Iš užsienio jis nuvyko į Jeruzalę pasimelsti, kad Dievas suteiktų jo kūrybai palaiminimą, po to 1848 m. grįžo į Rusiją, bet visi mėginimai toliau rašyti nesisekė. 1852 m. vasario 12 d. jis sudegino visus savo rankraščius ir to pat mėnesio 21 d. po sunkaus kankinimosi mirė.

Griežtai nustatyti, kuriai literatūrinei krypčiai Gogolis priklauso, nėra galima. Jis laikomas pirmuoju rusų r e a l i s t u ir turėjo didelės įtakos vėliau susidariusiai realistų krypčiai. Tačiau savo bendru kūrybos pobūdžiu ir savo meniška pasauližvalga jis yra romantikas. Romantikas jis buvo savo pirmose ukrainiškose novelėse, kuriose tiek daug jo gimtinės ilgesio, kuriose jis savo gimtinę idealizuoja ir skaisčiomis spalvomis piešia, kuriose jis daug kalba apie mėnesienos naktis. Romantikas liko jis ir vėlesnėj savo kūryboj, kurioje jei ir nėra aukščiau minėtų romantikos atributų, tai liko nepasitenkinimas tikrove, ieškojimas kažko ten už tikrovės ribų. Apie tikrovę jis kalbėjo su ironija kaip apie nevykusią komediją. Žmonėms, braidžiojantiems tikrovės, tikriau sakant, socialinėj klampynėj, jis norėjo parodyti tikrą kelią, norėjo juos pamokyti. Didesnė dalis jo raštų skirta socialinėms ydoms iškelti. Jis pirmas taip plačiai panaudojo kūryboje socialines temas, todėl, galima sakyti, jis yra pirmasis rusų s o c i a l i n i s rašytojas.

Apie socialinius blogumus jis kalba su pašaipa. Norint aiškiau suprasti Gogolio jumorą, reikia turėti galvoj, kad Gogolis buvo ukrainietis. Ukrainiečių jumoras turi savišką charakterį. Jis kupinas fantazijos. Ukrainiečių fantazija nesivaržo perdaug ribotumu ir mėgsta toli nuklysti nuo tikrovės. Tačiau tikrovės pagrindo jie nepameta ir todėl jų fantazuojamas dalykas tikrovės atžvilgiu lieka įtikimas. Gogolio kaip ukrainiečio jumoras irgi turi tokį pobūdį. Jo jumoras remias ne tiek frazeologija, kiek tam tikromis dalykų situacijomis ir ypač veikėjų psichologine būkle. Savo jumorui jis meistriškai sunaudoja veikėjų juokingąsias charakterio ypatybes ir, būtent, tas, kurios yra universalios laiko ir vietos atžvilgiu, todėl jo veikalai nenustojo savo aktualumo ir dabartiniais laikais.

Dar kas pažymėtina dėl jo jumoro, tai kad jo jumoras neturi sarkazmo, bet atvirkščiai, Gogolis apie savo ironizuojamus veikėjus kalba su užuojauta ir meile. Į jų kaltes jis žiūri su atleidžia šypsena. Jis mato, kad daugumas jų yra tik nelaimingų aplinkybių aukos.

Vienas gerųjų jo šios rūšies kūrinių yra novelė „Paltas“. *Siužetą* jis paėmė iš valdininkų gyvenimo, kuriam pasirinkti

jam davė progos jo tarnyba raštinės valdininku. Tarnaudamas jis pakankamai prisižiūrėjo subiurokratėjusių valdininkų gyvenimo. Apie juos jis rašo su tam tikru kartėliu, bet vis dėlto turi jiems ir užuojautos dėl jų tikrai pasigailėtino gyvenimo. Siužetui apmatus jis jau buvo padaręs apie 1835 metus.

Tema — didaktiškai socialinė. Jis parodo, koks katastrofiškai baisus yra subiurokratėjusių valdininkų dvasinis susmulkėjimas ir korupcija, prie kurių valdininkai priėjo tų laikų carizmo režimo dėliai. Tačiau šale to, valdininkų susmulkėjusiose sielose rusi žmoniškumo jausmas, kuris kiekviena proga stengiasi išsivaduoti iš biurokratizmo rutinos. Per visą novelę eina

N. V. Gogolis

ši beviltė kova žmoniškumo ir idealizmo su biurokratizmu. „Žymaus žmogaus“ graužimasis dėl to, kad atstūmė Akakijaus Akakijų sąžinės persekiojimas naujai priimto departamento valdininkėlio už tai, kad jis pasijuokė iš visų užguito Akakijaus, pagaliau to paties Akakijaus palto idealas, kuriam jis atsidavė su entuziazmu ir meile — tai vis juokingi iš paviršiaus, bet skaudūs esmėje tos kovos momentai. Tačiau šitos šviesiosios žmoniškumo kibirkštys greit išblėsta biurokratizmo pelenuose.

Veikėjų novelėje yra apsčiai, tačiau platesnė charakteristika duota tik Akakijaus. Kitų veikėjų iškeltas tik vienas kitas bruo-

žas. Kiekvienas veikėjas yra tipas, t. y. charakteringas savo profesijos ar aplinkumos atstovas, ir novelėje iškeliami jų būdo bruožai yra bendri tos profesijos žmonėms, pavyzdžiui, siuvėjas Petrovičius, biurokratas „Žymusis žmogus“ ir kt. Gogolis turi dovaną pastebėti ryškius tipų būdo bruožus. Jis vartoja sinekdochinį charakterizavimo būdą, t. y. užuot smulkiai išskaičiavęs eilę išorės bei vidaus ypatybių, jis duoda vieną kitą svarbesnį bruožą, ir to jau pilnai pakanka aiškiam vaizdui susidaryti. Charakteristikoms jis naudoja dialogus, veikėjų veiksmus bei savo paties žodžius.

Akakijaus Akakijus — tai smulkaus kalibro biurokratas iki savo paskutinio narvelio. Jis — žemesnės kategorijos užguito valdininkėlio tipas, kuris su vergišku nuolankumu pildo kiekvieno įsakymus. Jis neturi jokių dvasinių nei materialinių siekimų ir rūpesčių. Vienintelis dalykas, kuriam jis randa prasmės gyventi, — tai jo kanceliariškas darbas. Tačau į savo darbą jis įdeda visą sielą; raštus jis perrašinėja su ypatinga meile. Tas mums parodo, kad jis nėra valdininkas marionete. Esmėje jo natūra yra sveika ir žmoniška. Dėl to mes jaučiame jam simpatiją, kartu ir užuojautos, kad dėl aplinkybių savo sielos galias jis buvo priverstas paskirti tokiems niekingiems dalykams.

Kad jis turėjo idealizmo ir entuziazmo, rodo jo istorija su paltu. Jo pilkame gyvenime paltas jam tapo nepaprastai svarbus dalykas. Nerasdamas kur kitur savo idealizmą realizuoti jį sutelkė — kad ir kaip keista ir juokinga — apie savo paltą. Jo dvasia ieškojo kokio nors pasireiškimo, bet jai esant visai susmulkėjusiai, pilnai užteko palto siuvimo minties, kad jį padarytų idealu, kuriam jis atsidavė visa savo siela.

Mums atrodo juokingas Akakijaus idealizmas ir jo meilė kaligrafiškoms raidėms, net į jo mirtį mes žiūrime kaip į komedijos galą. Bet šale to mes vis dėlto jaučiame gailesį, net sakytume, griaudžią tragiką. Mūsų sąmonėj Akakijus iškyla kaip antras Don Kichotas.

Šios novelės intrygos plėtojime turi didelės reikšmės atsitiktinumas. Dėl to novelėje nėra vieningumo. Epizodai tarpusavy sujungti be logiško sąryšio. Novelės nevieningumą rodo ir tai, kad novelėje yra ne viena intrygos užuomazga. Pirmą kartą intryga užsimezga, kai iškyla reikalas siūti paltas. Paltas pasiūtas, jam pagerbti surošta arbatėlė — ir, rodos, viskas tuo turėtų baigtis, nes čia intryga jau atmegzta. Bet, kad veiksmas toliau eitų, Gogolis pasinaudojo „deus ex machina“ metodu: atidavė Akakijų į plėšikų rankas, ir tie jam nuvilko paltą. Čia jau antra intrygos užuomazga.

Logiško sąryšio stoką ir nevieningumą, plėtojant intrygą, šiek tiek užtušuoja tas, kad novelė sudaro įspūdį biografinės novelės, iš kurios paprastai nereikalaujama griežto intrygos vieningumo. Novelė prasideda Akakijaus gimimu, baigiasi mirtimi, o tarp pabaigos ir galo duotas vienas kitas svarbesnis jo pilko gy-

venimo nuotykis. Nevieningą intrygos mozaiką palaiko ir fatalizmas, kuris per visą novelę persekioja Akakijų. Kiekviena Akakijaus pastanga kažkaip fatališkai susilaukia iš kur nors pasipriešinimo ir būna sutrempta. Tragedijose fatalizmas yra dėkinga priemonė tragiškiems momentams sudaryti, o Gogolis šitoj novelėj fatalizmą traktavo iš komiškoisos pusės (jumorui fatalizmas irgi gana patogi priemonė).

Intrygai plėtotis bei įvairioms situacijoms pavaizduoti jis vartoja įvairaus pobūdžio *motyvus,* kaip antai, kontrastinius ir paralėlinius. Pavyzdžiui, norėdamas ryškiau pabrėžti Akakijaus gerą nuotaiką, einant į arbatėlę, jis tam panaudoja vitrinoje išstatytą paveikslą, kuriame moteris maunasi kojinę (paralėlinio pobūdžio motyvas), arba įveda į novelę, tačiau visai novelės intrygoj nedalyvaujančią siuvėjo Petrovičiaus žmoną, kieto charakterio moteriškę, kuri savo kontrastingumu aiškiai parodo, koks nepataisomas girtuoklis yra Petrovičius, nežiūrint visų žmonos draudimų.

Kiekvienas veikalas turi būti motyvuotas kompoziciniu ir gyvenimo tikrovės atžvilgiu. Šios novelės kompozicinis motyvavimas yra pakankamas. Galima sakyti, kad Gogolis čia net per daug pakišo įvairių motyvų bei epizodų. Nesvarbius arba net nereikalingus dalykus Gogolis kartais aprašinėja iki mažiausių smulkmenų, nuo ko nukenčia intrygos plėtojimosi eiga. Moderniški novelistai, naudodami motyvus, yra labai ekonomiški ir įveda tik pačius reikalinguosius motyvus. Nuo to daug laimi veiksmo dinamiškumas.

Kad šioje novelėje aprašomi dalykai pilnai atitiktų gyvenimo tikrovę, negalima reikalauti. Viena, kad čia tikrovė pavaizduota tik iš vienos pusės: ji suhiperbolinta ir sujumoristinta. Antra, reikia turėti galvoj ir Gogolio nežabotą ukrainietišką fantaziją. Tačiau novelės įvykiai turi tikrovės įtikimumą, nes tikrovė visada buvo Gogolio fantazijų pagrindas.

Šioj novelėj Gogolis įvykiams išdėstyti ir tinkamai pavaizduoti vartoja dialoginę ir pasakojamąją formą. Dialogus jis vartoja dviem reikalam: akcijai plėsti ir veikėjams charakterizuoti. Griežtai išskirti, kurie dialogai panaudoti vienam ar kitam reikalui, nėra galima, nes dažniausia tas pats dialogas naudojamas abiem reikalam. Akakijaus dialogas su Petrovičiumi dėl palto siuvimo gali būti pavyzdžiu dialogo akcijai plėtoti, o dialogas Akakijaus su „Žymiuoju žmogumi" — pavyzdžiu charakterizuojančio dialogo, nors pastarasis dialogas turi nemažesnės reikšmės ir akcijai plėtoti.

Pasakojamasis stilius yra daugiau realistiškas. Tačiau neišvengta ir subjektyvizmo. Iš Gogolio tam tikrų žodžių ir vaizdų parinkimo, atsiliepiant apie veikėjus, matyti jo simpatijos ir antipatijos. O kiekviename veiksme ir kiekviename veikėjo būdo bruože pasireiškianti Gogolio užuojauta suteikia novelės nuotaikai lyriškumo atspalvį. Bendrai, nežiūrint novelės realistiško

A. Mankūnas

Vytauto Didžiojo Universiteto Studentų Ateitininkų Sajungos dešimtmetis

Šįmet sukanka dešimts metų, kai Vytauto Didžiojo (anksčiau Lietuvos) universitete susiorganizavo studentai ateitininkai. 1922 metais birželio mėn. 1 d. buvo įkurta Studentų Ateitininkų draugovė. Ji turėjo suburti akademines ateitininkų jėgas ir organizuotu būdu pakreipti į pilnutinį formavimą ateitininko akademiko asmenybės, tinkamą profesinį pasiruošimą savo specialybės uždaviniams ir paruošti gerų darbininkų katalikų ir visos tautos visuomeniniam darbui.

Studentams ateitininkams Vytauto Didžiojo universitete teko pradėti darbą ypatingose to laiko sąlygose, kurios reikalavo iš jų darbo, darbo ir darbo. Pirmųjų Sąjungos narių eilėse buvo nemaža žmonių, kurie įžengė į Almae Matris sienas tik ką grįžę iš kovų už Tėvynės nepriklausomybę. Laimėję kovoj su išoriniais priešais, jie pakeitė kardą knyga ir godžiai griebėsi semtis žinių, kad greičiausiu laiku galėtų jau kaip kvalifikuoti darbininkai stoti į Lietuvos atstatymo darbą viduje. Bet tai nebuvo laikai ramių studijų. Kiekviena kultūrinė pajėga tuomet buvo labai brangi. Jei dar šiandien mūsų tautos gyvenimas reikalauja, kad studentija plačiu mastu dirbtų ir visuomeninį darbą, tai prieš 10 metų tas reikalas nepalyginamai buvo didesnis. Ir štai šiuo laiku studentai ateitininkai susiburia į organizaciją, kuri jiems turėjo padėt vykint tuos svarbius uždavinius.

Greitu laiku draugovė smarkiai išauga. Ji subūrė žmones vienų idealų, bet ne vienos specialybės ir ne vienų palinkimų. Vieni norėjo dirbti vienoj srity, kiti kitoj, ir skaitlingas vienalytis organizacinis vienetas greitu laiku pasirodė negalįs patenkinti visų reikalavimų ir duoti reikalingas darbo sąlygas. Reikėjo naujos organizacinės formos. Draugovės nariai pasiskirstė

---

stiliaus, ji nėra grynai realistiška. Realistiškumą atskiedžia be minėto subjektyvizmo dar ir romantika. Savo romantiškumą Gogolis parodo, kaip pradžioj matėme, savo pasauližvalgoj, savo nesitenkinime tikrove, savo nuolatiniame konflikte tarp idealo ir tikrovės.

Rinktinių epitetų, figūrų ir tropų novelėj negausu, nes, kaip aukščiau minėjau, Gogolis savo frazeologijos ir stilistinės kalbos dailinimu nelabai tesirūpino. Šiaip jo kalba yra gyva ir vaizdinga.

sekcijomis, prasidėjo darbo diferenciacija. Bet ir prie to ne buvo sustota. Tai buvo tik užuomazga naujų veikimo ir organizacijos formų. Nepaprastai išaugus studentų ateitininkų skaičiui ir vis labiau aiškėjant reikalui tiksliai pasiskirstyti darbą ir planingai jį dirbti, apie 1926—27 metus galutinai pribręsta min-

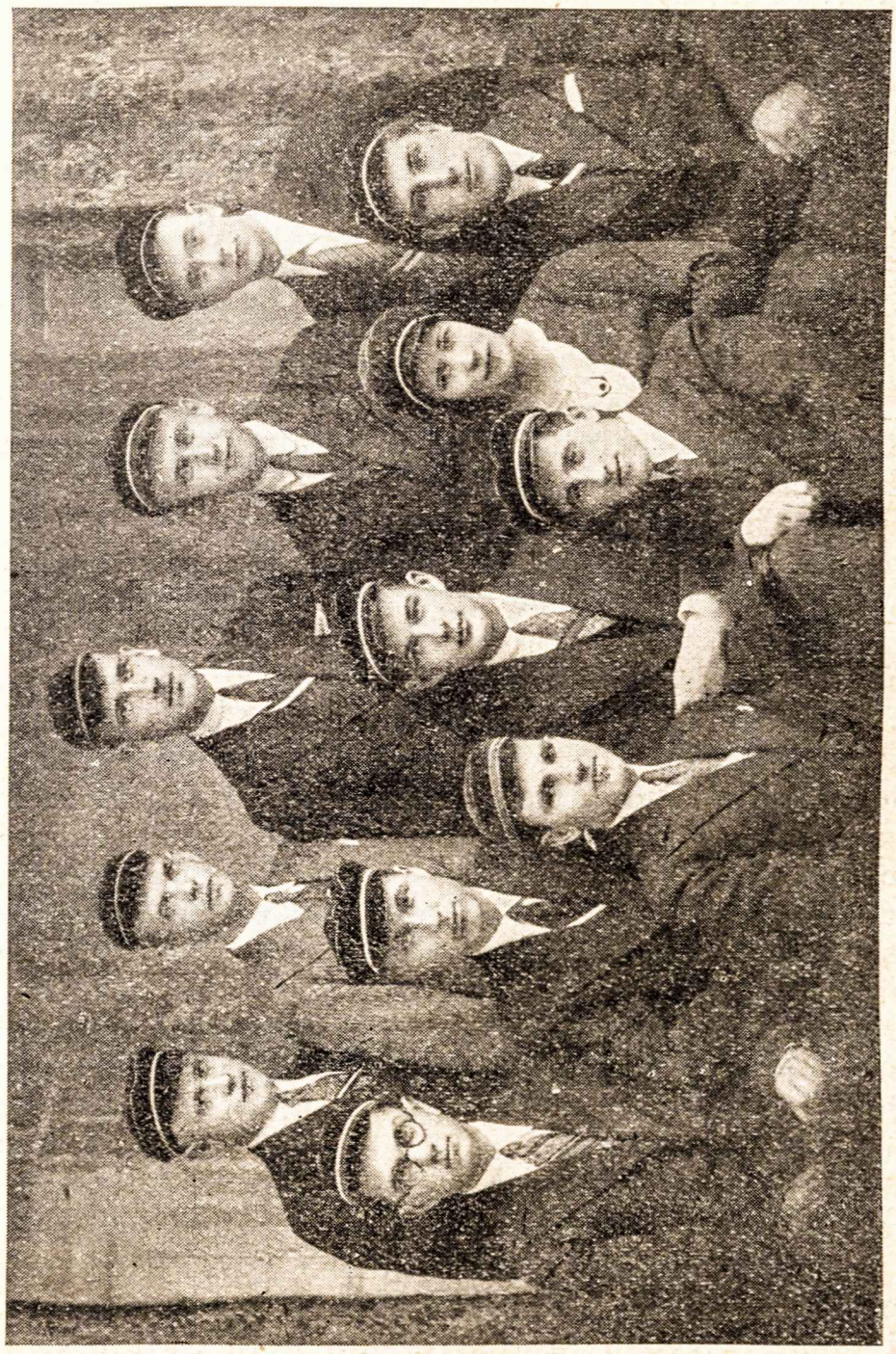

V. D. Un-to Studentų Ateitininkų Sąjungos Valdyba 1932 metais pavasario semestrą.

tis naujais pagrindais reorganizuoti Kauno studentus ateitininkus. Sekcijos ir būreliai nuo draugovės atsiskira, persiorganizuoja į korporacijas, klubus, draugoves, be bendrųjų ateitininkų tikslų pasistato sau dar specialinius uždavinius ir tampa visai savarankiškais organizaciniais studentų ateitininkų vienetais, kurie neužilgo susijungė į Sąjungą, į kurią įėjo kaip atskiri nariai.

Šiuo laiku pasiskirstymo atskirais vienetais pagrindu buvo paimta daugiausia tam tikros visuomeninio darbo sritys. Apie 1928—29 metus iškyla nauja organizacinė idėja — pasiskirstyt dar ir profesiniu pagrindu ir paskutiniais metais vėl įsikūrė visa eilė studentų ateitininkų vienetų, kurie subūrė vienai kuriai profesijai besiruošiančius stud. ateitininkus.

Taip trumpai išrodo Vyt. Didž. U-to Ateitininkų Sąjungos organizacinė evoliucija.

Per tą 10 metų V. D. U-to Studentų Ateitininkų Sąjunga labai išaugo visais žvilgsniais. Ji šiandien jungia apie pussešto šimto studentų, pasiskirsčiusių į vienuoliką atskirų vienetų: *„Humanitas“* dr-vė (reformuotoji Studentų Ateitininkų dr-vė), jungianti būsimuosius mokytojus, studenčių *„Giedros“* dr-vė, studenčių *„Birutės“* dr-vė, *Abstinentų* korporacija, meno draugija *„Šatrija“*, visuomenininkų *„Vytauto“* klubas, *„Kęstučio“* korporacija, medikų *„Gajos“* korporacija, darbininkų darbo visuomenėj korporacija *„Aktivitas“*, teisininkų ir ekonomistų korporacija *„Iustitia“* ir technikų korporacija *„Grandis“*. Be šių dar yra ir tarpkorporacinių vienetų, kaip štai eucharistininkų būrelis, žurnalistų būrelis, Stud. At-kų Zanavykų dr-ja, studenčių at-kių „Gražinos“ sporto klubas ir kt.

Čia nėra galimybės plačiai išdėstyti visus per tą dešimtmetį Sąjungos nuveiktus darbus. Juos pažymėsime bent trumpais bruožais.

Pirmiausia apsistosime prie Sąjungos reikšmės pačiame universitete. Studentų Ateitininkų Sąjunga mūsų universitete yra ne tik skaitlingiausia, bet taip pat rimčiausia ir geriausiai organizuota ideologinė studentijos grupė, kuri visam studentijos gyvenime vaidina labai žymų vaidmenį ir net didele dalim studentijai vadovauja. Kadangi ji yra subūrus po savo vėliavomis rinktinę akademinę jaunuomenę ir stovi ant tvirtų ideologinių pagrindų, savo veikimu sugebėjo labai gerai užsirekomenduot ir laimėt jei ne simpatijų, tai bent pagarbos net savo priešų tarpe, o plačiose studentijos masėse didelio pasitikėjimo. Paskutiniuose Studentų Atstovybės rinkimuose Sąjunga gavo 863 balsus, nors narių ji tiek ir neturi. Pačioj Stud. Atstovybėj ateitininkų frakcija ne tik yra skaitlingiausia, bet beveik visą laiką, išskiriant pora metų, ir vadovauja. Ant jos pečių gula didesnė dalis bendrųjų studentų reikalų aprūpinimo, ką ji visą laiką sėkmingai vykdo vis daugiau užkariaudama studentijos simpatijas.

Mūsų tautos gyvenime Sąjunga taip pat turi nemaža svarbos. Nei vienas gyvųjų tautos reikalų nėra Sąjungai svetimas, nei vienas didžiųjų tautos uždavinių nėra Sąjungos apleidžiamas. Ar tai Vilniaus, ar Klaipėdos, ar mūsų tautinės kultūros, ar kovos su visuomeniniais blogumais klausimą paimsim, visur matysim šiais klausimais Sąjungos susirūpinimą, reikalo studijavimą ir realias pastangas. Ji aiškiai suformuluotą ir į universa-

linius katalikybės principus atremtą tautinę ideologiją plačiai skleidžia ir skiepija visoj Lietuvos visuomenėj ir liaudy. Ji plačiai dalyvauja kultūrinio mūsų tautos lygio pakėlime ir susipratime. Atėmus Sąjungos nuopelnus tautiniuose mūsų laimėjimuose negalima sakyti, kad jie pranyktų, bet žymiai ir labai žymiai sumažėtų. Be to, Sąjunga davė jau didelį būrį žmonių, kurie kaip kvalifikuoti darbininkai sėkmingai dirba įvairiose srityse.

Šalia darbų Sąjungos dirbamų akademiniam ir tautiniam gyvenime ji turi ypač didelės svarbos katalikų visuomenės gyvenime. Nėr to didesnio katalikų visuomenės žygio, kuriame su stipria savo parama nedalyvautų Sąjunga. Sąjungos nariai daug kur katalikų visuomenės darbe stovi pirmose eilėse ir sėkmingai atlieka atsakomingus darbus. Sunku rasti katalikų įstaiga, sunku rasti darbo sritis, kurioj vienas ar kitas Sąjungos narys ar net visas vienetas uoliai darbe nedalyvautų. Ir čia jie nestovi baltarankių dirigentų vietoj, bet savo pečiais kelią dažnai pačią sunkiausią darbo naštą, atlieka su dideliu pasišventimu tuos iš pažiūros nereikšmingus, neduodančius nei ypatingos garbės nei garso darbus, kurie iš tiesų turi didžiulės svarbos ir be kurių visa turėtų sustoti. Nėr nei vienos katalikų organizacijos nei vieno katalikų laikraščio, kuris galėtų pasisakyti neturėjęs didesnės ar mažesnės paramos iš Sąjungos ar jos narių. Ypač su meile ir pasišventimu studentai ateitininkai tiesia pagalbos ranką ir teikia savo paramą jaunesniesiems broliams, kurie gyvena sunkiose sąlygose.

Žinoma, tas kas pasakyta, nereiškia, kad studentai ateitininkai jau pasiekė tobulumo viršūnę. Žiūrint iš absoliutinio idealo pažvilgio, jie labai nuo jo dar toli, bet tai negali sumažint mūsų džiaugsmo dėl jų vis dėlto didelių laimėjimų. O kadangi nėra pagrindo tarti, jog jie jau pasiekę savo augimo viršūnę, mes turime pagrindo viltis dar didelių laimėjmų. Juo labiau, kad pirmas dešimtmetis nebuvo jiems palankus. Iš vienos pusės didelė darbo našta, iš antros tiek pat didelės kliūtys iš šalies neleido jiems pilnai išvystyti savo jėgų ir nukreipti vien kūrybos linkme. Daug energijos jie turėjo paaukoti kovai vietoj kūrybos.

Šių sukaktuvių proga mes džiaugiamės kartu su Vyt. Didž. U-to studentais ateitininkais. Jų džiaugsmas — mūsų džiaugsmas. Vivat, crescat, floreat šaunioji jų Sąjunga.

D. Bartkus

Mokykimės fotografuoti

Šiandien fotografija jau pasidarė ne tik mėgėjų pramoga, bet ir būtinu gyvenimo dalyku. Kiekvienas rimtas foto mėgėjas gali padaryti nemaža naudos ne tik sau, bet ir visuomenei. Rimtų foto mėgėjų dar laukia daugelis mūsų šalies gražių vietų bei senovės paminklų, kurie prašyte prašosi užfiksuojami, nes gyvenimas juos diena iš dienos negailestingai naikina. Tačiau apie tai plačiau neketinu kalbėti. Toliau norėčiau bent kiek pakalbėti apie pačią fotografavimo techniką.

Nekalbėsiu čia apie patį fotografijos principą, su kuriuo skaitytojai gali susipažinti iš fizikos vadovėlių. Pradėsim nuo fotografijos aparato, kurį, tikiuosi, visi matėte, ir be kurio fotografavimas neįmanomas. Fotografijos aparatų šiandien yra įvairiausių. Tačiau dažniausiai mėgėjų vartojamus aparatus galima suskirstyti į dvi rūšis: filminius ir plokštelių. Filminiai aparatai yra kiek patogesni: juos galima patogiai su savim vežiotis kelionėje, nes paprastai būna nedidelio formato, ir filmų špūlės, kurios čia atstoja stiklus, gali būti lengvai pakeičiamos ir dienos šviesoje. Tik patys filmai yra beveik dvigubai brangesni už stiklus. O tai mėgėjui kartais yra svarbu. Dažniausiai filminiai aparatai vartojami 6×9 cm. formato. Yra ir mažesnių. Didesni dėl filmų brangumo neišsimoka pirkti, nes geros 6×9 cm. formato nuotraukos gali būti lengvai padidinamos iki atvirutės formato. Už 75—150 lt. dabar galima nusipirkti gerą filminį aparatą.

Plokštelių aparatai geriau išsimoka tuo atžvilgiu, kad fotografavimui reikalinga medžiaga (stiklo plokštelės), palyginus su filmais, per pusę pigesnė. Ir, be to, padaręs vieną nuotrauką, gali ją tuojau aiškinti, arba nešti į laboratoriją, kad išaiškintų. Tuo tarpu fotografuojant su filmais, reikia laukti kol bus sunaudota visa špūlė, kurios paprastai užtenka šešioms nuotraukoms. Tačiau fotografuojant plokštelių aparatu reikia turėti daugiau kasečių stiklams. O jas nešiotis kelionėje ar šiaip kur, kartais sudaro šiokių tokių nepatogumų. Be to, fotografuojant plokštelių aparatu galima iš anksto matyti fotografuojamą objektą matiniame stikle ir nustatyti jo ryškumą, gi filminiuose aparatuose tokio stiklo nėra, ir aiškumas nustatomas tam tikros skalės pagalba. Formato atžvilgiu plokštelių aparatai patogiausi yra 9×12 ar 10×15 cm. Yra ir mažesnių (6×9 cm. formato). Kaštuoja 75—150 lt., o geresni 150—300 lt. Tiek apie aparatus apskritai. Toliau eisime prie atskirų jų dalių.

Svarbiausia kiekviename aparate dalis — objektyvas. Nuo jo žymiai pareina ir viso aparato vertė. Svarbu, kad objektyvas praleistų kuo daugiausia šviesos, nes juo daugiau objektyvas praleidžia šviesos, juo lengviau nugalimos įvairios kliūtys,

susijusios su šviesa. Pav., fotografavimas kambariuose arba šiaip tamsesnėse apystovose. Objektyvų šviesos praleidimo stiprumas žymimas santykiais 1 : 3,5; 1 : 4,5; 1 : 6,3; 1 : 8,8 ir t. t. Tai yra santykis objektyvo diametro su didžiojo židinio nuotoliu. Juo šitas santykis yra didesnis, juo objektyvas yra geresnis. Vidutinio gerumo objektyvas mėgėjui gali būti 1 : 6,3.

Kita svarbi aparato dalis yra vadinamas «užraktas». Tai yra įtaisymas, kurio pagalba objektyvas tam tikram laikotarpiui atidaromas ir pro jį įleidžiamas tam tikras kiekis šviesos. Tai paprastai vyksta automatiškai. Reikia tik tam tikras rodiklis

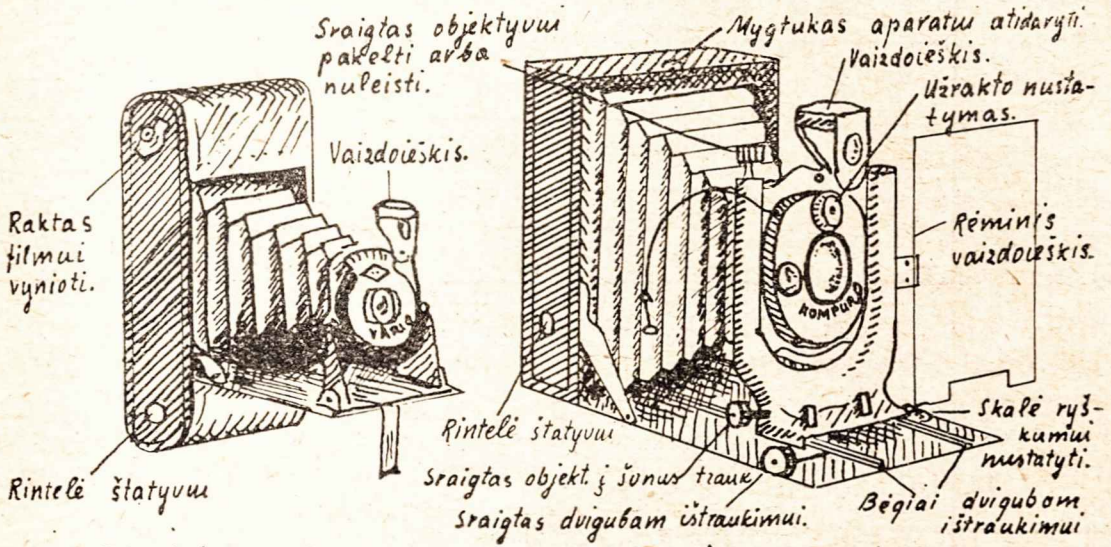

Filminis aparatas. Plokštelių aparatas.

1 brėž.

užstatyti ant norimų skaičių ir paspausti mygtukas. Prie kiekvieno «užrakto» paprastai yra skalė ar skridinėlis su padalinimais, pažymėtas skaitmenimis 1, 25, 50, 100 ir t. t. Tai reiškia $^1/_1$; $^1/_{25}$; $^1/_{50}$; $^1/_{100}$ ir t. t. sekundės dalis. Juo daugiau tokių padalinimų «užraktas» turi, juo jis geresnis. Be to, kiekvienas «užraktas» dar turi įtaisymą, kuriuo objektyvas atidaromas neapibrėžtam laikui (vieną kartą paspaudus mygtuką atsidaro, antrą kartą — užsidaro) ir tokio ilgumo laikotarpiui, kiek laikome paspaudę mygtuką.

Dar pažymėtina iš svarbesnių aparato dalių dvigubo ištraukimo dumplės ir sraigtai objektyvui pakelti arba nuleisti ir kraipyti į šonus. Tačiau tai paprastam fotografavimui nėra būtina. Su dvigubo ištraukimo dumplėmis galima fotografuoti daiktus iš arti, natūralaus didumo. O minėtais sraigtais objektyvą galima nustatyti taip, kad fotografuojant didelius daiktus iš šalies arba iš žemiau esančios vietos, jie išeitų tiesūs. Tai ir visos svarbesnės aparato dalys. Smulkiau su aparatu susipažinti galima tik turint jį rankose. Abiejų rūšių aparatai ir jų svarbesnės dalys matomi 1 brėžinyje.

Svarbu, kad kiekvienas, prieš pradėdamas fotografuoti, gerai susipažintų su savo aparatu ir išmėgintų visus jo veik-

smus, nes tai apsaugoja nuo daugelio klaidų, kurias daro pradedantieji.

Norint fotografuoti reikia turėti filmų, arba tam tikrų stiklo plokštelių, įdėtų į kasetes. Stiklai į kasetes dedami prie tamsiai raudonos šviesos ir tai saugojantis tiesioginių spindulių. Ta stiklo pusė, kuri yra padengta emulsija dedama į viršų (dangtelio pusėn). Reikia saugotis paliesti emulsiją pirštais, kad nepasiliktų dėmių. Filmų špūlės dedamos tiesiog į aparatą. Tai galima atlikti ir dienos šviesoje, tik patartina vengti tiesioginių saulės spindulių.

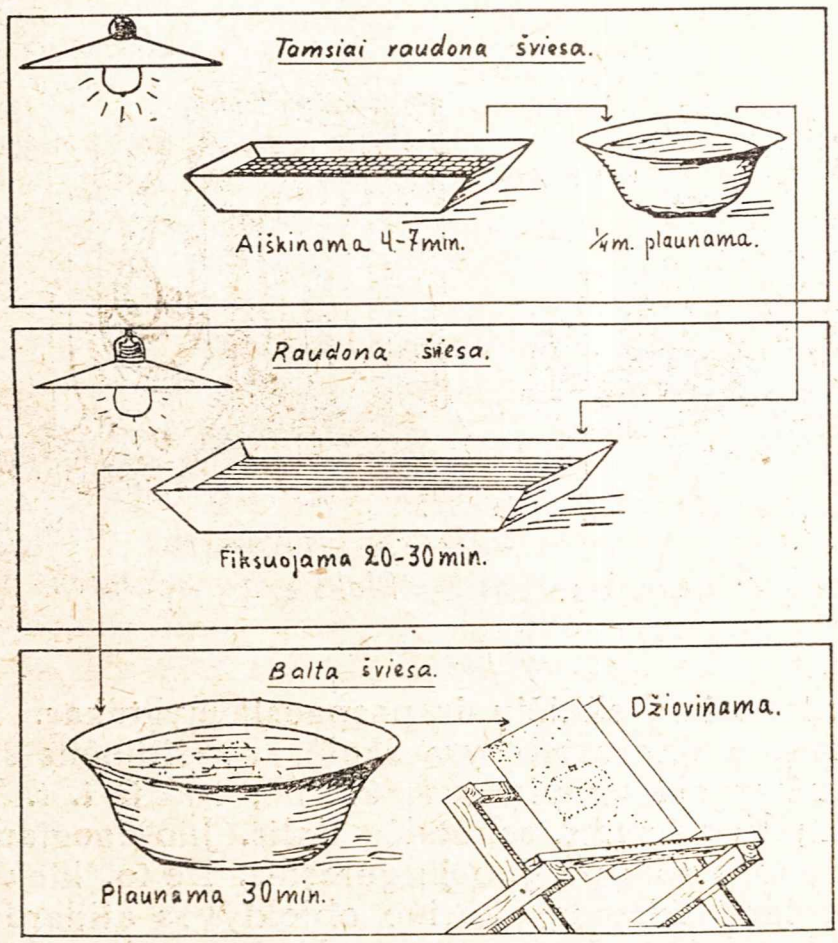

2 Brėž.

Ką nors fotografuojant, pirmiausia reikia nustatyti fotografuojamo objekto ryškumas matiniame stikle. Tai daroma taip. Statomas aparatas ant kojelių, atidaromas objektyvas ir, žiūrint pro matinį stiklą, kuris yra užpakalinėj aparato daly, objektyvą pamažu artindami ar tolindami ieškome vietos, kada fotografuojamas objektas matomas aiškiausiai. Taip nustačius objektyvą visi daiktai, kurie yra arba arčiau arba toliau to objekto, nebus aiškiai matomi. Norint, kad ir jie aiškiai būtų matomi, reikia sumažinti objektyvo angą. Tai padaroma tam tikru įtaisymu, vadinamu diafragma. Tačiau mažinant diafragmą, mažėja ir pro objektyvą įeinančios šviesos kiekis. Todėl mažinti diafragmą ne visuomet yra patogu.

Fotografuojant filminiu aparatu, kuris matinio stiklo netu-

ri, ryškumas nustatomas tam tikros skalės pagalba. Reikia tik žinoti fotografuojamo daikto atstumas nuo aparato ir objektyvą nustatyti ant atitinkamo skalės padalinimo. Aparatas į fotografuojamą daiktą nustatomas tam tikro ieškiklio pagalba. Kartais filminių aparatų objektyvas yra taip įtaisytas, kad atidarant aparatą jis automatiškai iššoksta ir nusistato fotografuoti tolimiems daiktams. Norint fotografuoti artimesnius daiktus reikia tam tikro įtaiso pagalba atitinkamai nustatyti objektyvą.

Nustačius ryškumą, uždaromas objektyvas (filminių aparatų objektyvo nereikia visai atidaryti nustatant ryškumą) įdedama ir atidaroma kasetė ir fotografuojama. Tai yra trumpas akimirksnis, dažnai nedidelė sekundės dalis. Tačiau nuo jo dažniausiai pareina visas darbo pasisekimas ar nepasisekimas. Todėl apie šį dalyką pakalbėsime kiek plačiau. Svarbiausia yra plokštelę tinkamai (nei per ilgai, nei per trumpai) apšviesti. Gi apšvietimas pareina keleto dalykų. Būtent, nuo metų laikotarpio, nuo dienos laiko, nuo fotografuojamo daikto aplinkumos bei jo apšvietimo, nuo plokštelių arba filmų jautrumo ir pagaliau nuo diafragmos (objektyvo angos) didumo. Atsižvelgiant į visa tai, pradedančiam nustatyti apšvietimo ilgumą yra labai sunku. Čia duodu lentelę, kuri bent kiek palengvins tai padaryti.

I. Objekto aplinkuma.

Gamtos vaizdai atviri	1
„ „ tams. fon.	5
Šviesios gatv., aikštės	2
Tams. gatv. ir siauros	5
Žmonės atviram lauke	7
„ po medžiais	10
Kamb. 2 m. nuo lango	14

II. Metų ir dienos laikas.

Mėnesiai \ valandos	6 18	7 17	8 16	9 15	10 14	11 13	12
Saus's gruodis	—	—	—	6	5	5	4
vasar s lapkritys	—	—	6	5	4	4	3
kovas spalių	—	6	5	4	3	3	2
balandis rugsėjis	6	5	4	3	2	2	2
gegužės rugp ūtis	5	4	3	2	2	1	1
birželis liepos	4	3	2	2	1	1	1

III. Apšvietimas.

Saulėta	Debesuota	
	trupučį	labai
1	3	5

IV. Plokštelių ar filmų jautrumas.

16^0	17^0	18^0
3	2	1

V. Diafragma.

4,5	6,3	9	12,5	18	25
1	3	5	7	9	11

Jei iš I gauname 5; iš II—2; iš III—3; iš IV—1 ir iš V—3, tai iš viso turime 5+2+3+1+3=14 ir iš sekančios skalės surandame apšvietimo ilgumą.

Suma	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32
Sek.	1/200	1/100	1/50	1/25	1/10	1/5	1/2	1	2	4	8	16

Dažnai mėgėjai patys plokštelių bei filmų neaiškina, bet duoda fotografams išaiškinti ir pagaminti reikiamą skaičių kopijų. Tačiau tai šiek tiek kaštuoja. Todėl labai praktiška ir patiems mėgėjams susipažinti su pačių fotografijų gaminimu. Tam reikia turėti tamsią patalpą, kur neįeitų joks šviesos spindulys. Be to dar reikia įsigyti ir šiokių tokių įrankių. Būtent, lempą su raudonu stiklu (galima ir paprastą lempą aprišti raudonu popieriu), bent dvi voneles, tokio formato, kokio yra vartojami stiklai ir daromos atvirutės, mažiausia pora indų (gilių lėkščių) švariam vandeniui, chemikalams ir seikėjamąją stiklinę. Chemikalų galima gauti foto reikmenų krautuvėse miltelių arba koncentruoto skiedinio pavidalu. Vartojant juos reikia atmiešti vandeniu. Paprastai ant įpakavimo yra trumpai nurodytas ir jų vartojimo būdas. Tačiau daug pigiau išeina perkant iš vaistinės atskiras medžiagas ir pačiam paruošiant reikiamą skiedinį. Tam tikslui čia paduodu porą receptų.

Rp. Nr. 1:	Aqua distilata	1 litr.
	Natrium sulfurosum (krist.)	50 gr.
	Metol	2 gr.
	Hydrochinon	6 gr.
	Natrium carbonicum (krist.)	135 gr.
	Bromkalium	1 gr.
Rp. Nr. 2:	Aqua distilata	1 litr.
	Natrium sulfurosum (krist.)	70 gr.
	Metol	2 gr.
	Hydrochinon	6 gr.
	Natrium carbonicum	100 gr.
	Bromkalium	1 gr.

Galima paprašyti, kad vaistinėje šiuos chemikalus ir paruoštų.

Pats tiek plokštelių bei filmų, tiek kopijų aiškinimas daromas prie tamsiai raudonos šviesos. Paruošus visus chemikalus, išimama iš kasetės plokštelė ir dedama į skiedinį—aiškintoją, kurio receptai ir buvo paduoti. Pamažu tam tikros plokštelės vietos ima juosti. Skiedinį laiks nuo laiko reikia pajudinti. Pagaliau pradeda rodytis ir pats nufotografuotas vaizdas. Visą tą procesą reikia atydžiai sekti, nors prie raudonos šviesos tai yra ir sunku. Kai vaizdas pasidaro visai aiškus, tada jis išimamas, greit nuplaujamas švariam vandeny ir dedamas į kitą skiedinį, kuris jį užfiksuoja (padaro nebijančiu šviesos). To skiedinio sudėtis tokia:

Aqua distilata	1 litr.
Natriumthiosulfat	100 gr.
Kalium pyrosulfurosum	30 gr.

Arba galima tiesiog nusipirkti natrio thiosulfato, atskiesti jį vandeniu ir vartoti. Palaikius jame plokštelę 20—25 min., išimama, gerai nuplaujama švariam vandeny ir džiovinama kambario temperatūroje. Visą laiką reikia saugotis nepaliesti pirš-

tais emulsijos. Filmams aiškinti reikia įsigyti specialę vonelę, nes šiaip jie susibraižo ir nuotraukos susigadina.

Išaiškinti filmai arba plokštelės vadinami negatyvais. Jiems išdžiūvus gaminami pozityvai. Tam reikia turėti tam tikrus rėmelius tokio formato, kokio yra vartojamos plokštelės ar filmai. Į juos dedame negatyvą ta puse, kurioje yra emulsija, į viršų, ant jo dedame tam tikro popierio lapelį irgi padengtą emulsija. Ją dedame taip, kad ta pusė, kuri yra padengta emulsija, būtų prie negatyvo, o iš antros pusės pridengiama dangteliu. Visa tai daroma prie raudonos šviesos. Paskui, uždegę baltą šviesą, rėmelius palaikome prieš ją keletą sekundžių taip, kad spinduliai pro negatyvą apšviestų popierių. Po to, užgesinę baltą šviesą popierio lapelį aiškiname, fiksuojame ir nuplaujame taip pat kaip ir negatyvą. Kai išdžiūsta, fotografija jau ir baigta. Visas aiškinimo ir fiksavimo procesas parodytas 2-me brėžinyje.

Atvirutes nuo negatyvų daryti galima ir prie dienos šviesos. Tik tam reikia nusipirkti tam tikro popierio. Daroma taip. Įdedama į rėmelius ant negatyvo plokštelė, pastatoma lange ir laikas nuo laiko atlenkę kampelį pažiūrim ar dar nepasidarė vaizdas labai ryškus. Mat šį kartą dėti kortelės į aiškintoją nereikia, nes vaizdas pats atsiranda. Tik reikia palaukti, kad vaizdas pasidarytų kiek tamsesnis negu norima, nes fiksuojant jis šiek tiek išblykšta. Išėmus iš rėmelių atvirutė tuojau dedama į valgomos druskos skiedinį, kuris sudaromas iš 1 dalies druskos ir 5 arba 10 švaraus vandens. Palaikę šiame skiediny 5—7 min., dedame į fiksuojamąjį skiedinį, kuris yra tos pačios sudėties, kaip ir negatyvams. Fiksuojame apie $^1/_2$ val. Po to reikia atvirutes gerai nuplauti ir išdžiovinti.

Apžvalga

Lietuvos Katalikių Moterų dr-jos konferencija įvyko Kaune gegužės m. 8 ir 9 d. Konferencijoj dalyvavo 139 atstovės ir 143 svečiai. Konferencijoj skaitė 3 paskaitas: dek. kun. Kapočius „Moteris ir religija", prof. Pr. Dovydaitis „Moters reikšmė praeity, sukuriant kultūrą ir jos vaidmuo dabarty" ir p. E. Mačiulaitytė „Moterys ir civilinė metrikacija". Daugely vietų, kaip paaiškėjo iš pranešimų, veikiama smarkiai. Moterys susidomėję katalikų universitetu ir dalyvauja rinkliavoj. Jos prašo rezoliucijoje Ekscelencijas vyskupus įsteigti prie katalikų universiteto ir socialinę moterų mokyklą. Rezoliucijoje pasižadėjo visomis išgalėmis remti Ekscelencijų vyskupų pradėtąjį darbą, pasižadėjo kuo plačiausiai paskleisti katalikų universiteto mintį Lietuvos moterų tarpe, įgaliojo Centro Valdybą įstoti nariu į kuriamą Lie. Kat. Universitetui Remti Dr-ją ir raginti skyrius ir atskirus dr-jos narius jon įstoti. Dėl civilinės metrikacijos buvo priimta rezoliucija ir pasiųsta pas J. E. Respublikos Prezidentą delegacija. Pravestas įstatų pakeitimas, nutarta steigti Socialinės Globos Fondas. Į Centro Valdybą išrinko: p. p. Galdikienę, Karvelienę, Požėlaitę, Sereikytę ir Karvelytę.

Stud. ateitininkų „Gabijos“ draugovė Ž. Ū. Akademijoj Dotnuvoj Sekminių pirmąją dieną šventė savo 2 metų sukaktuves ir šventino vėliavą. Iškilmėse dalyvavo ir iš Kauno svečių stud. ateitininkų su 6 vėliavomis. Iškilmingas pamaldas atlaikė, vėliavą pašventino ir pamokslą sakė kun. prof. Kemėšis. Su savo vėliava dalyvavo ir „Jaunosios Lietuvos“ korporacija. Iškilmingam posėdy korporantės prisiekė vėliavai, o energinga pirmininkė stud. Žirgulytė padarė apyskaitą. Po posėdžio įvyko gegužinės netolimam miške. Dotnuvos ateitininkės pavaišino savo svečius savo gaminta gira. Šventė dalyviams paliko gažų įspūdį. Labai graži korporacijos vėliava, kurią pačios siuvosi.

Katalikai Suomijoj. Krikščionybę suomiai priėmė XII—XIII amž. XVI a. perėjo palengva į protestantus. Perėjo labai nežymiai: buvo palikta ta pati hierarchinė bažnyčios tvarka, pamaldos irgi maža tesiskyrė pradžioj, o bažnyčios turėjo stiprų katalikybės atspalvį. XVII ir XVIII a. Suomijoj nebebuvo nė vienos katalikų bažnyčios, nė vieno kunigo. Tik vėliau katalikybė pradėjo po truputį atsigauti. 1928 m. buvo įregistruota ir dabar veikia kaip legali konfesija. Dabar Suomijoj yra kelios katalikų bažnyčios ir apie 2000 tikinčiųjų. Bažnyčia smarkiai plečiasi. Turi įvairių katalikiškų organizacijų tiek religinio, tiek pasaulietinio pobūdžio. Kultūrinė organizacija „Fidelitas“ leidžia laikraštį „Vox Romana“. Katalikai turi du vaikų darželiu (Helsinky ir Viipury), ir katalikų mokyklą (Helsinky). Suomių kalba eina katalikiškas laikraštis „Tikėjimo žinios“.

Lombardijos katalikų jaunuomenės kongresas įvyko gegužės m. pradžioj. Jis buvo labai gausus (18.000 dalyvių!). Išrinkta nauja valdyba iš 14 narių. Pareikšta gili padėka ir prižadėtas visiškas paklusnumas Šv. Tėvui ir jo direktyvoms. Pasiryžta dar uoliau varyti narių religinės formacijos ir religinio įsąmoninimo darbą. Nuspręsta stropiau vykdyti narių švietimo programą (steigti rajonų švietimo komitetus, bibliotekas (visose kuopose) ir skaityklas. Milano arkivyskupas kard. Schuster savo kalboj kongrese pasakė: „Jūs jauni, ir dėl to jūsų veikimas turi būti entuziastiškas, dosnus, karštas. Jūsų užpakaly lėtu žingsniu žengia vyrai, seka moterys. O paskum vėl visi sueiname į tą patį tašką, į vieninteli tikslą — į Išganytoją Jėzų“.

„Vytauto“ klubo penkmetis. Stud. ateitininkų visuomenininkų „Vytauto“ klubas šventė gegužės m. 8 d. savo 5 metų veikimo sukaktuves. Šventė pradėta šeštadienį konferencija studentų bažnyčioj ir išpažintim jėzuitų bažnyčioj. Sekmadienį organizuotai atvykę į iškilmingas pamaldas, kurias laikė klubo garbės narys prof. prel. A. Dambrauskas, bendrai priėmė Komuniją. Paskum buvo iškilmingas posėdis ateitininkų salėje, kurio metu padaryta penkmečio veikimo apžvalga ir 17 jaunesniųjų narių pakelta į tikruosius. Dabar klubas vyresniųjų ir tikrųjų narių turi apie 150. Vakare ateitininkų salėje buvo šeimyniškas balius, kurio metu įspūdingą kalbą pasakė klubo šefas kun. M. Krupavičius.

„Activitas“ korporacija šventė savo šventę gegužės m. 15 d. Iš vakaro atlikę išpažintį šventę pradeda pamaldomis, laikomomis kun. prof. B. Čėsnio, kurių metu prima Šv. Sakramentą. Iškilmingas posėdis pradedamas tautos himnu. Po jo eina pirmininko St. Daukšos kalba. „Activito“ tikslas: „Auklėti savo narius pozityviais darbo visuomenės darbininkais“. Korporacijos šefas dr. K. Ambrozaitis. Korporacija gavo daug sveikinimų. Vyresniaisiais nariais pakelti 4. Po posėdžio visi korporantai aktivitiečiai vyksta į Darbo Jaunimo gegužinę Kačerginėn. Baliaus korporacija neruošė, bet tuos pinigus paaukavo Darbo Jaunimo S-gos reikalams.

Nužudytas Prancūzijos prezidentas. Gegužės 6 dieną rusų emigrantas Gorgulovas Paryžiuje nužudė Prancūzijos prezidentą Paul Doumer. Gorgulovas palaikęs santykius su bolševikais. Nužudytasis prezidentas Doumer aukštos dorinės ir intelektualinės kultūros asmenybė. Savo taurumu jis buvo žinomas visame pasauly, ne tik Prancūzijoje.

Gimė 1857 m. neturtingoj šeimoj (tėvas grioviakasys). Tėvas mirė, palikdamas Paulių 14 metų. Jo gy-

venimas labai vargingas. Tačiau didelis pasiryžimas, ištvermė ir gabumai nugali visas sunkenybes. Tampa liaudies mokytoju (20 m. amžiaus) ir laikraštininku. Susidomėjo politika. 1389 m. buvo išrinktas į parlamentą, 1895 jau jis finansų ministeris. Vėliau buvo Indokinijos gubernatoriumi, o 1905 m. Prancūzijos parlamento pirmininku. Prezidentu išrinktas 1931 m.

Doumeras, kaip gilaus proto ir didelio takto politikas nemaža prisidėjo prie vidaus kovų Prancūzijoj sušvelninimo. Jis buvo tolerantas. Aukštai vertinęs bažnyčios vaidmenį visuomenėje, ypač jaunuomenės auklėjime. Buvo draug su kitais pasirašęs memorandumą, kuriame prašoma grąžinti vienuoliams teisę kurti savo bendruomenes ir steigti mokyklas.

Sigridai Undset 50 metų. Ji gimė 1882 m. gegužės m. 20 d. Koldinge. Ji paeina iš senos norvegų giminės. Augo inteligentiškoj šeimoj, mokėsi tapybos, daug skaitė. Studijavo Italijoj. Dabar gyvena kaime. Ji nekenčia miesto, kaip ir Hamsunas. Sigrida Undset yra nepaprastai didelė moters sielos žinovė. Ji rodo moters širdies gelmes. Ypač giliai nagrinėja vedybų ir meilės problemą. Ji katalikė. Jos didžiausių ir geriausių romanų „Kristina Lavranso duktė“ (1920—22 m. išleista 3 tom.) ir „Olav Audunsson“ (1925 m. išleistas 2 tom.), medžiaga imta iš viduramžio laikų. Už „Olav Audunsson“ ji gavo Nobelio premiją 1928 m. Romanu „Gymnadenia“ ji grįžta į dabartį ir rodo ją katalikybės šviesoj. Ji daug kur primena švedų rašytoją Selmą Lagerlöf.

Lietuvių mokyklų būvis Vilniaus krašte. Vilniaus kuratorija nusistačiusi privatinėms mokykloms leisti veikti tik tada, jei jos įneša ką nors naujo pedagogikos gyvenime, arba jei kurioje vietoje nėra prasmės steigti valdišką (pav., per maža mokinių). „Ryto“ draugija stengiasi steigti ir laikyti lietuviškų privatiškų mokyklų ko daugiausia, kad vaikai gaėltų gauti elementarinį mokslą gimtąja kalba. Tėvai duoda kasmet „Rytui“ daug prašymų steigti lietuviškas mokyklas, o „Rytas“, juos tenkindamas, prašo valdžios leidimų. Bet nuo 1927 m. rudens „Rytui“ nebebuvo leista atidaryti nė vienos naujos mokyklos. 1931—1932 m. dr-ja prašė kuratorijos leidimų 52 lietuviškoms mokykloms steigti. Į 44 prašymus jau gauti neigiami atsakymai, o 8 dar lieka neatsakyti. Į lietuvių mokyklas netvirtinami kartais ir lenkų valdišką seminariją baigę mokytojai. Šiems mokslo metams nepatvirtinta 38 mokytojai. Daugely vietų, kur žmonės prašė steigti lietuviškas mokyklas, buvo valdžios įsteigtos lenkiškos. Įsteigus šias mokyklas, tėvai įstatymų verčiami į jas siųsti savo vaikus (neleidžiant baudžiami). „Ryto“ dr-ja išlaiko Vilniuje Vytauto Didžiojo gimnaziją, kurioj dabar yra 340 mokinių su 24 mokytojais. Dr-ja turėjo Vilniuj dviklasę pradžios mokyklą su 60 mokinių ir 3 mokytojais, bet pernai gruodžio m. 30 d. ji kartu su keliomis kitomis mokyklomis kuratorijos tapo uždaryta. Apeliavo į švietimo ministeriją Varšuvoj, prašydami atmainyti kuratorijos parėdymą. Jau gauti 7 neigiami atsakymai. Uždarius Vilniuj dviklasę mokyklą prašė leisti atidaryti pradžios mokyklą. Atsakymas dar negautas. Dr-ja turi įsteigusi 3 skaityklas. Suaugusiems kursai sumažėjo. Kai kur jie buvo neleisti.

Lietuvybės paminklas Amerikoj. Pittsburgh'o universiteto naujuos rūmuos bus L i e t u v i ų k a m b a r y s. Tie rūmai, vadinami Cathedral of Learning (Mokslo katedra), bus atviri plačiajai publikai.

Tūkstančiai studentų iš įvairių tautų ir šalių, kurie studijuoja tame universitete, mokslo žmonės ir įvairūs turistai, belankydami tą įstaigą iš lietuvių kambario sužinos apie Lietuvą, susipažins kiek su jos kultūra ir susidomės ja. Žodžiu, tai bus lietuvybės paminklas, kurs toli būdamas už Lietuvos sienų skleis jos garsą ir žadins ja susidomėti. Amerikos lietuviams bus jis ypač paranku atlankyti, kadangi Pittsburgh'as stovi vidury didžiųjų lietuvių kolonijų.

Jis kaštuos lietuviams 5000 dolerių, kuriuos per 2 metus tikisi surinkti. Pati Cathedral of Learning kaštuos 10 milijonų dolerių. Dekoracijos bus daromos greičiausia Lietuvoj, kad būtų tikrai lietuviškos.

Knygos

VOKIEČIŲ LITERATŪROS ISTORIJA, I. Parašė dr. *Juozas Eretas,* Vytauto Didžiojo Universiteto profesorius. V. D. U-to Teolog. —Filosofijos fakulteto leidinys, Kaunas, 1931 m. 250 puslapių.

Ligi šiol lietuvių kalba labai maža teturime mokslo veikalų iš įvairių tautų literatūros istorijos. Net, pagaliau, neturime platesnės, pakankamai moksliškai parašytos mūsų pačių lietuvių literatūros istorijos. Apie kitų tautų literatūros istorijos dalykus savo kalba ligi paskutinių laikų tai ir kalbėt neteko. Neturėjome ne tik tikra prasme mokslo dalykų, bet net paprasto vadovėlio mokyklai. Mūsų universiteto kai kurie profesoriai iš užsienio atvyko ir per keletą metų net mūsų kalbos nepramoko, o apie tai, kad ką nors rimto ir naudingo parašytų — nei kalbos nebuvo. Kiti gi tiesiog, anot mūsų liaudies šiurkštoko posakio, pas mus ėdė, o lojo kažin kam. Viens rašė apie rusų literatūros dalykus vokiečių kalba ir vokiečiams, kits vėl kažin kam, o į mokslo literatūros kūrimą lietuvių kalba žiūrėjo kaip į dalyką, kuriuo neverta susitepti rankas. Ir iš pačių lietuvių atsirado tokių, kurie žiūrėjo į mūsų tautą vien su panieka — jai, girdi, dar nėra prasmės rašyti mokslo veikalus.

Tik paskutiniais metais kai kas drįso peržengti tuos prietarus ir imtis mokslinės literatūros kūrimo lietuvių kalba iš įvairių tautų literatūros istorijos. Tarp šių pirmoj vietoj tenka pažymėt prof. d-rą J. Eretą, kuris vietoj vaikymosi savo mokslininko garso plačiuose užsieniuose, ryžosi, kad ir apsibrėždamas, kaip mokslininkas, siaurais mūsų kalbos rėmeliais, kurie labai žymiai trukdo su savo darbo vaisiais plačiau pasirodyti, vis dėlto tarnauti *Lietuvai,* lietuvių tautai ir jų kultūrai savo mokslo veikalus rašydamas lietuvių kalba.

Kaip germanistikos specialistas jis keleriais paskutiniais metais davė visą eilę kruopščiai atliktų šios srities darbų. Visa eilė vokiečių mistikų literatūros studijų pasirodžiusių keleriais paskutiniais metais neabejojamai stovi pirmoj vietoj tarp kitų literatūros istorijos studijų lietuvių kalba. Pagaliau jis išleido ir pirmąjį tomą savo didesnio mokslo darbo — vokiečių literatūros istorijos.

Šis pustrečio šimto puslapių veikalas yra iš tų knygų tarpo, kurias iš tiesų malonų paimti į rankas. Jis yra išleistas su skoniu ir nuovoka apie pačios knygos techninką pagaminimą. Gera popiera, tinkamai parinkti šriftai, gausios ir gražiai ant kreidinio popierio atspaustos iliustracijos daro šį prof. Ereto veikalą tikrai kultūringa knyga.

Antras dalykas, į ką lengvai krypsta skaitytojo dėmesys pereinant nuo išviršinės knygos išvaizdos tai pačios knygos sutvarkymas. Ir šiuo žvilgsniu ši knyga turi pirmenybių prieš daugelį pas mus pasirodančių leidinių — ji daug tiksliau sutvarkyta ir turi tuos dalykus, kurių dažnai kitiems trūksta. Tuoj po pratarties eina knygos turinys, kai tuo tarpu pas mus daugelis jį nukiša į galą ir verčia skaitytoją kastis po knygą iš visų galų. Po to pridėtas paveikslų sąrašas ir knygoj pasitaiką sutrumpinimai ir ženklai. Tai peržvelgęs, skaitytojas jau schematiškai yra supažindintas su pačia knyga ir lengvai orientuojasi jos plane.

Po to eina dėstymas, o gale pridėta visa eilė dalykų, kurie dažnai kitų apleidžiami, o iš tiesų labai reikšmingi — tekstai ir priedas, kuris apima chronologiją, keletą lentelių, plačią bibliografiją ir registerį. Tuo būdu gaunamas sistemingai atbaigtas mokslo darbas tuo is visas jam privalomas dalis.

Šis pirmas tomas apima vokiečių literatūrą nuo seniausių laikų ligi ritierių literatūros smukimo baigiant Meieriu Helmbrechtu. Patį vei-

kalą autorius pradeda plačia įžanga, kuria duoda vedamąsias gaires skaitytojui, ypač pradedančiam germanistikos studijų darbą. Jis supažindina skaitytoją su šios literatūros kurėjų tautos kilme, kalbos, istorijos ir seniausių laikų literatūros bruožais.

Dėstydamas autorius laikosi to teisingo principo, kad literatūros reiškiniai teisingai gali būt įvertinti tik sąryšy su tų laikų žmonių ideologija, pasaulėvaizdžiu ir visa visuomenine struktūra. Atsisakymas nuo to principo kaip tik ir yra svarbiausia priežastis, kodėl kartais imdami iš visos laiko reiškinių grandinės išskirtus literatūros fenomenus ir juos aiškindami ne vienas yra prikalbėjęs tiesiog absurdiškų dalykų.

Nesitenkindamas vien kitų pagaminta literatūra bet, kaip pats pažymi, ėmęsis pats šaltinių ir pats dėstomus kūrinius išstudijavęs, autorius yra laisvas nuo tos priklausomybės kitų autorių sprendimų, kurios negali išvengt tas, kuris tenkinasi dalykus pažinęs tik iš kitų dėstymo. Tas, žinoma, žymiai pakelia darbo vertę. Be to, labai reikšmingą dalyką sudaro tinkamos iliustracijos. Autorius neišpuošė savo knygos šių dienų dailininkų darbais, bet paėmė iliustracijoms medžiagą daugiausia iš anų laikų menininkų grafikos ar tapybos. Tai labai vertinga ir vaizdinga priemonė padėti skaitytojui į dėstomus dalykus įsigilinti ir tinkamai juos suprasti. Žemėlapiai ir lentelės prie jų taip pat yra gera pagelbinė priemonė orientuoti skaitytoją.

Autoriaus stilius gana lengvas, vaizdingas ir gyvas. Jis vengia bereikalingo dalykų apkrovimo sunkiais moksliškais terminais, sunkių ir įmantriai painių sakinių, kuriais tūlas dėl tariamo moksliškumo mėgsta plačiai naudotis. Šiek tiek tik jaučiamas kai kur sakinių konstrukcijos nelietuviškumas. Be to, sunkumų sudarys daugeliui skaitytojų, nemokančių senosios vokiečių kalbos, jos tarmių ir rašybos nepažįstančių, tekstai ir citatos. Jei jie būtų išversti bent išnašose arba parašyti šių dienų vokiečių rašomąja kalba, veikalas būtų lengviau ir daugeliui pilniau prieinamas.

Aplamai tenka pasakyti, kad šiuo savo veikalu autorius nemaža nusipelno mūsų mokslo literatūrai, o kartu ir mūsų jauniesiems literatūros istorijos mėgėjams ir studiozams. Jie galės iš šio veikalo pasisemt ne tik žinių, bet taip pat rast sistemą ir metodą, kuris darbe yra pirmaeilės svarbos dalykas. *A. G.*

Mūsų veikimas

— Broliams panevėžiečiams Paliukui ir Lukoševičiui negailestingai gyvenimo nuskriaustiems, reiškia nuoširdžiausios užuojautos jausmus visi panevėžiečiai ir kauniškiai.

— Biržuose Sekminių švenčių metu įvyko didelė šventė, kurioje dalyvavo būrys studentų ir daug sendraugių.

— Raseiniuose tuo pačiu laiku taip pat atlikta šventė.

— Bendrai visur kitur viešpatauja puikiausia nuotaika ir dideli pasiryžimai.

— Veiveriuose, Palangoje, Aukštadvary ir kt. gimsta naujas judėjimas.

Red. *A. Graževičius* Ats. red. *A. Vaiciulaitis*

Visiems žinotina

JAU IŠĖJO IŠ SPAUDOS

„Katalikų politinės laisvės ir pareigos pagal popiežių nurodymus“ — Prof. E. Magnin. Skiriama inteligentams . . . . . Kaina 2 lt. imantiems tiesiog iš KVC **1,50 litų.**

Be to, kiekvienas sąmoningas katalikas būtinai turi perskaityti dar šias KVC išleistas knygas: Lt.

1. **Katalikų socialinė pasaulėžiūra** . . 5,—
2. **Katalikų veikimo kodeksas** 2,50
3. **Socialinis kodeksas** 1,50
4. **Pijaus XI enciklika apie krikščionišką jaunuomenės auklėjimą** . . . 1,—
5. **Pijaus XI enciklika apie socialinį teisingumą** . . . . . 1,—
6. **Pijaus XI enciklika apie katalikišką veikimą** . . . . . 1,—
7. **Šv. Tėvo mintys apie auklėjimą** . . 0,50
8. **Katalikų Veikimo Centras ir jo svarbiausi uždaviniai Lietuvoje** 0,20

Visas šias knygas galima gauti KVC

Kaunas, Laisvės Alėja Nr. 31b.

ir visuose knygynuose.

Kauno Vartotojų B-vės „ATEITIS“, Laisvės Al. 3

BALANSAS 1931 m. gruodžio mėn. 31 d.

AKTYVAS		PASYVAS	
1. Kasa	1.093.75	1. Pajų kapitalas	3.796.34
2. Einamoji sąskaita	69.25	2. Atsargos kapitalas	2.103.68
3 Prekių parduod. kaina	20.083.61	3. Kiti kapitalai ir fondai	519.32
4. Išduota prekių kreditan	5 689.20	4. Kreditoriai	12.952.61
5. B vei skolingi įvairūs asmens	798.45	5. Išduoti vekseliai	12.826.20
6. Gauti vekseliai	2.365.—	6. Kitiems metams likusių prekių pakelta kaina 15 %	3.°65.80
7. Kilnojamas turtas	4.8 4.28	7. Šių metų grynas pelnas	4.577.89
8. Išlaidos padarytos 1932 m.	2.500.—		
9. Protestuoti vekseliai	62.—		
10. Valgyklos produktai	1.766.30		
11. Valgyklos debitoriai	1.410.—		
Balansas	40.641.84	Balansas	40.641.84

Koperatyvo „Ateitis‘ Valdyba.

Akc. „Žaibo“ B-vės spaustuvė, Kaune. Karo cenzūros leista.